

Dokument końcowy

II Synodu Archidiecezji Wrocławskiej

Spis treści

Wykaz skrótów	5
Wprowadzenie	6
Historia dokumentu	6
Struktura i treść dokumentu	7
1. Budowanie komunii.....	8
1.1. Komunia – to, co ważne	8
1.2. Życiodajna liturgia	8
1.3. Nawrócenie na płaszczyźnie relacji.....	11
2. Formacja ucznia-misjonarza	13
2.1. Formacja – to, co ważne	13
2.2. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w codzienności Kościoła.....	13
2.2.1. Chrzest święty	15
2.2.2. Eucharystia.....	17
2.2.3. Bierzmowanie	19
2.2.4. Wtajemniczenie dorosłych.....	21
2.3. Przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania	22
2.4. W służbie rodzinom.....	23
2.5. Formacja stała wiernych	25
3. Nawrócenie misyjne.....	27
3.1. Misja – to, co ważne.....	27
3.2. Wybór misyjny.....	27
4. Rozeznawanie eklezjalne	31
4.1. Sens i etapy rozeznawania	31
4.2. Podstawowe powołanie, zadania i styl pracy rad	31
4.3. Rady działające na poziomie diecezji.....	32
4.4. Dekanalna rada duszpasterska.....	33
4.5. Rady w parafii	34
5. Spójna wizja duszpasterstwa – programy duszpasterskie i plan formacji.....	36
5.1. Cel.....	36
5.2. Diecezjalny program duszpasterski.....	36
5.3. Diecezjalny plan formacji	36
5.4. Parafialny program duszpasterski	37
5.5. Ewaluacja programów duszpasterskich i planu formacji	37

6. Synodalna parafia misyjna.....	39
6.1. Odnowa parafialnego zaangażowania	39
6.2. Razem z proboszczem.....	39
6.3. Spotkanie, słuchanie, rozeznawanie, działanie.....	40
6.4. Dojrzałość w wierze	41
6.5. Kierunek: misja.....	42
6.6. Odpowiedź na wyzwania przyszłości	42
7. Odnowiony dekanat.....	44
7.1. Razem w drodze	44
7.2. Rola dziekana, wicedziekana i ojca duchownego	44
7.3. Optymalizacja sieci dekanatów	46
8. Formacja do służby w Kościele	47
8.1. Wzrastanie do współdzielenia misji.....	47
8.2. Życie święceniami.....	48
8.3. Życie radami ewangelicznymi	50
8.4. Oddanie w posłudze.....	50
8.5. Ożywienie zadań.....	53
9. Wspólnoty.....	58
9.1. Charyzmaty w służbie komunii, formacji i misji	58
9.2. Zasady życia wspólnot.....	59
10. Miłosierdzie.....	60
10.1. Naturalny wymiar życia wspólnoty	60
10.2. Opieka duchowa i pomoc psychologiczna	60
10.3. Roztropność w pełnieniu dzieł miłosierdzia.....	61
11. Komunikacja	63
11.1. Dialog w Kościele.....	63
11.2. Komunikacja wobec świata	63
12. Przejrzystość działań Kościoła	65
12.1. Znaczenie przejrzystości.....	65
12.2. Przygotowanie decyzji i sprawozdawczość.....	65
12.3. Ewaluacja podjętych działań	66
13. Ekonomia w służbie komunii, formacji i misji	67
13.1. Budżet według Ewangelii	67
13.2. Troska o braci	68
13.3. Plebania jako dom.....	69

14. Służebna rola instytucji diecezjalnych.....	71
14.1. Sens i kształt odnowy instytucji diecezjalnych	71
14.2. Reorganizacja pracy Kurii	71
14.3. Rola Centrum Formacji i Misji Archidiecezji Wrocławskiej oraz innych ośrodków formacyjnych.....	73
Indeks rzeczowy	74

Wykaz skrótów

- DCE – Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25 grudnia 2005
- DDSL – Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium Duszpasterstwa Służby Liturgicznej*, 27 listopada 2008
- DT – Leon XIV, Adhortacja apostolska *Dilexi te*, 4 października 2025
- EG – Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*, 24 listopada 2013
- KEP – Konferencja Episkopatu Polski
- KK – Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21 listopada 1964
- KKK – Katechizm Kościoła Katolickiego
- KKS – Franciszek, XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Ku Kościołowi synodalnemu – komunია, uczestnictwo, misja. Dokument końcowy*, 26 października 2024
- KL – Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, 4 grudnia 1963
- KPK – Kodeks Prawa Kanonicznego
- MQ – Paweł VI, Motu proprio *Ministeria quaedam*, 15 sierpnia 1972
- NDWP – Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja *Nawrócenie duszpasterskie wspólnoty parafialnej w służbie misji ewangelizacyjnej Kościoła*, 29 czerwca 2020
- OWMR – Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego (z trzeciego wydania Mszału rzymskiego)
- SD – *Co mówi Duch do Kościoła. Synteza diecezjalna etapu przygotowawczego II Synodu Archidiecezji Wrocławskiej*, Wrocław 2024

Wprowadzenie

1. Synodalność to sposób życia i działania Kościoła, podkreślający komunie wszystkich jego członków i ich współodpowiedzialność za misję głoszenia Ewangelii, zgodnie z bogactwem ich urzędów i charyzmatów¹. Greckie słowo „synodos” oznacza „wspólną drogę”. Opisuje ono życie Kościoła od jego początku, który znamy z Ewangelii i Dziejów Apostolskich. W tysiącletniej historii naszej Archidiecezji odbyło się kilkadziesiąt synodów diecezjalnych². Pierwszy synod diecezjalny we Wrocławiu po II wojnie światowej odbył się w latach 1985–1991. Synodalność nie jest zatem nowością, lecz potrzebującym odnowy elementem Tradycji. Ma swoje źródła biblijne i teologiczne oraz ramy prawne, jednocześnie charakteryzuje się głęboką duchowością i wymiarem praktycznym.

2. Doświadczaliśmy tego w minionych pięciu latach, gdy w trakcie diecezjalnego etapu Synodu o Synodalności oraz będącego jego owocem II Synodu Archidiecezji Wrocławskiej coraz bardziej odkrywaliśmy łaskę sakramentu chrztu i związane z nią zaproszenie do głoszenia Chrystusa całemu światu: „Z chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego wypływa tożsamość Ludu Bożego. Jest ona realizowana jako wezwanie do świętości i posłannictwo misji, aby zachęcać wszystkie narody do przyjęcia daru zbawienia (por. Mt 28, 18-19). Dlatego z chrztu, w którym Chrystus przyobleka nas w siebie (por. Ga 3, 27) i odradza nas przez Ducha (por. J 3, 5-6) jako dzieci Boże, rodzi się misyjny Kościół synodalny” (KKS 15). W synodalnym procesie szukaliśmy odpowiedzi, jak w praktyce żyć prawdą, że w Kościele każdy ochrzczony ma swoje unikatowe miejsce i zadanie. Modląc się i dzieląc słowem Bożym, słuchaliśmy, jak, w szacunku i uznaniu dla różnorodności i wyjątkowości naszych powołań, współdzielić życie i misję – razem głosić Ewangelię i wspólnie pielgrzymować do królestwa.

Historia dokumentu

3. „Uczyńcie wszystko, co wam powie Syn” (por. J 2, 5) – te słowa Maryi wyznaczają drogę Synodu, który Metropolita Wrocławski, Ksiądz Arcybiskup Józef Kupny, ogłosił 1 kwietnia 2023 r.

4. Główny cel Synodu określony jest w jego nazwie: „Diecezjalny Synod o nawróceniu i odnowie życia Kościoła”. Cele szczegółowe to: a. doświadczenie spotkania z Trójjedynym Bogiem we wspólnocie Ludu Bożego, b. rozeznanie i przeorganizowanie struktur kościelnych, by lepiej służyły odnowie wiary i misji, oraz c. zarysowanie wizji Kościoła, która pozwoli wyprzedzać nadchodzące wydarzenia i działać proaktywnie. Oprócz tego Synod miał na celu owocne przeżycie Roku Jubileuszowego 2025 oraz przygotowanie diecezji do Wielkiego Jubileuszu 2033.

5. We wrześniu 2023 r. rozpoczął się etap przygotowawczy Synodu. Parafialne i tematyczne zespoły presynodalne przystąpiły do modlitwy i rozeznawania. Wiosną 2024 r.

¹ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, 2 marca 2018, nr 6.

² *Słowo wprowadzające Metropolity Wrocławskiego*, w: *Synod Archidiecezji Wrocławskiej 1985–1991*, Wrocław 1995, s. 5.

owoce tego procesu zostały zebrane w syntezie *Co mówi Duch do Kościoła*. Wskazano w niej, co jest dobre, co wymaga przemiany i jak mogą przebiegać drogi odnowy.

6. Na podstawie syntezy powołano pięć komisji, które zajęły się synodalnością i misyjnością parafii, formacją do misji współdzielonej, finansami i administracją, wprowadzeniem w chrześcijaństwo oraz ewangelizacją. Obradowały one od września do listopada 2024 r. Efekty prac zostały przesłane do parafialnych i tematycznych zespołów synodalnych, a uwagi zebrane w dekanatach trafiły ponownie do komisji.

7. Wiosną 2025 r. pięć komisji przekształcono w trzy: Komunia, Formacja, Misja. Od kwietnia do czerwca 2025 r. prowadziły one rozeznawanie w obszarach wartych pogłębienia i budzących zastrzeżenia. Następnie rozeznawanie podjęły komisje Prawna, Teologiczna i Główna. Tak powstał dokument roboczy, który stał się przedmiotem rozeznawania członków Synodu w czasie pięciu jesiennych sesji plenarnych. Wnioski wypracowane przez zgromadzenie plenarne od 11 października do 29 listopada 2025 r. stały się podstawą do określenia priorytetów, czyli rozwiązań synodalnych, które mają przynieść największe owoce nawrócenia i odnowy życia Kościoła, a po zakończeniu Synodu powinny być wdrażane jako pierwsze.

8. Na podstawie priorytetów wyznaczono strukturę i zakres dokumentu końcowego. Na jego treść, obok rozwiązań zapisanych w dokumencie roboczym, złożyły się również wypowiedzi członków Synodu oraz wyniki głosowań kierunkowych. 11 kwietnia 2026 r., w trakcie pierwszej wiosennej sesji plenarnej członkowie Synodu przyjęli zasadniczą wersję obecnego dokumentu końcowego. Ostatnie poprawki merytoryczne dokumentu, zgłoszone przez członków Synodu, zostały przedstawione na drugiej wiosennej sesji plenarnej, 25 kwietnia 2026 r. Ksiądz Arcybiskup Józef Kupny zaakceptował dokument przedstawiony przez zgromadzenie.

Struktura i treść dokumentu

9. Struktura dokumentu została oparta na słowach kluczach II Synodu Archidiecezji Wrocławskiej: komunია, formacja i misja, oraz na priorytetach wskazanych w czasie jesiennych sesji plenarnych. Przyjęty podział oddaje dynamikę synodalnego rozeznawania i porządkuje podstawy wdrażania postanowień Synodu.

10. Autorzy kierowali się intencją, by w dokumencie nie przepisywać znanych i obowiązujących treści Magisterium Kościoła oraz nie opisywać dobrze funkcjonujących praktyk. Dokument koncentruje się na kwestiach, które wymagają odnowienia i z wielu dobrych rozwiązań prezentuje te, które zostały rozeznane jako najpilniejsze do wprowadzenia w życie.

11. Postulaty synodalne wyznaczają kierunek wspólnej drogi. Zawierają zarówno rozwiązania szczegółowe, jak i wskazania ogólne. Ich zadaniem jest przyczynić się do nawrócenia i odnowy życia lokalnego Kościoła. Zaproponowane w procesie synodalnym rozwiązania, które nie zostały zawarte w dokumencie, staną się podstawą dalszych prac.

1. Budowanie komunii

„Kiedy nadszedł wreszcie dzień Pięćdziesiątnicy, znajdowali się wszyscy razem na tym samym miejscu” (Dz 2, 1).

1.1. Komunia – to, co ważne

12. „[S]potykamy się i żyjemy w Kościele dlatego, że zaprasza nas Chrystus” (SD 4). Dostrzegając piękno tego wezwania i siłę ludzkiego pragnienia bliskości, chcemy przełamać wyrosłe między nami bariery i odpowiedzieć na dotykający współczesny świat kryzys samotności. Pragniemy na nowo odkrywać jednoczącą siłę wiary i chrztu, głębię duchowego życia i piękno wspólnoty³. To pragnienie wyraża się w słowie „komunia”⁴ oznaczającym jedność wspólnoty.

13. Chcemy się nawrócić do bliskiej, osobistej i wspólnotowej więzi z Bogiem i pragniemy, aby nasze ludzkie relacje były drogą, na której poznajemy miłość Boga (por. 1 J 4, 7-8). On jest pierwszym, który pragnie budować komunię z nami i pośród nas. Chcemy odpowiedzieć na to zaproszenie i jako Jego Kościół być znakiem i narzędziem jedności w samotnym i podzielonym świecie (por. KK 1).

14. Ufamy, że podejmowana przez nas próba odnowy zaowocuje wspólnotami, które będą centrami życia duchowego, gdzie będziemy znali swoje twarze i imiona i potrafili dzielić się wyjątkowymi darami złożonymi w każdym z nas. Chcemy się wzajemnie wspierać w parafii, dekanacie i diecezji tak, by inni, widząc ochrzczonych, znowu mówili: „Patrzcie, jak oni się miłują”. Ufamy, że nasze nawrócenie zaowocuje współodpowiedzialnością za misję Kościoła i solidarnością z najuboższymi oraz przyniesie odnowę różnych instytucji i zaprowadzi ład w administrowaniu powierzonym nam wszystkim dobrem.

1.2. Życiodajna liturgia

15. Liturgia, jako źródło i szczyt życia Kościoła, jest uwielbieniem Ojca przez Syna w Duchu Świętym, dlatego odgrywa fundamentalną rolę w jednoczeniu wspólnoty wierzących (KL 10). Według dokumentów Kościoła liturgia nie jest jedynie zbiorem rytuałów, lecz rzeczywistym miejscem spotkania z Trójjedynym Bogiem oraz z siostrami i braćmi w wierze (KL 7). To w niej Kościół najpełniej objawia się jako wspólnota – jednocząc wiernych różnych kultur, języków i epok w paschalnym misterium Chrystusa. Troska o liturgię, do której wzywa Synod, jest więc w najgłębszym sensie troską o komunię z Bogiem i ludźmi.

16. Aby liturgia rzeczywiście pozostawała źródłem jedności, konieczne jest zaangażowanie uczestniczących oraz celebrowanie jej zgodnie z przepisami Kościoła w duchu jedności z biskupem i całym Ludem Bożym. Liturgia nie jest własnością celebransa ani danej wspólnoty, lecz darem Kościoła. Jedną z dróg nawrócenia i odnowy jest dbałość o duchowe i materialne piękno celebracji oraz przygotowanie wszystkich obecnych do

³ Por. Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, 6 stycznia 2001, nr 43.

⁴ Por. Kongregacja Nauki Wiary, List *Communio notio*, 28 maja 1992, nr nr 3–4.

świadomego uczestnictwa w obrzędach. Bardzo ważne jest włączanie wiernych w szeroko rozumianą służbę liturgiczną w ramach istniejących możliwości (por. rozdział 8), a także położenie nacisku na ich formację liturgiczną, co pomaga głębiej przeżywać liturgię (por. KL 11, 19)⁵. Kształtując zewnętrzną formę celebracji, należy, w granicach wyznaczonych przez normy Kościoła, uwzględniać różną wrażliwość wiernych. Właściwie przeżywana liturgia powinna kształtować duchową wrażliwość, dzięki której będzie budowana coraz większa jedność wspólnoty.

Eucharystia

17. Sercem życia liturgicznego jest Najświętsza Eucharystia. Należy ją przygotować tak, aby budziła poczucie sacrum i sprzyjała głębokiemu, aktywnemu uczestnictwu wiernych. Słowo Boże w trakcie liturgii powinno być odczytywane w sposób wyraźny i uwzględniający sens danego tekstu, istotną rolę odgrywają także skupienie i brak pośpiechu celebransa oraz służby liturgicznej. Należy zadbać również o wygląd, czystość i piękno ołtarza, prezbiterium i szat liturgicznych.

18. Należy zadbać o codzienną homilię – poprawną merytorycznie, zrozumiałą i pokazującą związek słowa z codziennością – oraz oprawę muzyczną budującą atmosferę modlitwy. Szczególnej staranności wymaga przygotowanie niedzielnej Eucharystii, ponieważ dla wielu wiernych świeckich jest to jedyna sposobność w tygodniu, by usłyszeć słowo Boże, poznać naukę Kościoła i pogłębić swoją wiarę (KKS 142). Dlatego niedzielna homilia powinna być szczególnie dobrze przygotowana. Gdy brakuje zrozumienia sensu Eucharystii i znaczenia słowa Bożego, misja wspólnoty przestaje być przez nie inspirowana i ukierunkowywana.

19. Sakramentalna Komunia jest najpełniejszym zjednoczeniem i wspólnotą z Chrystusem. W czasie prac synodalnych wierni (zwłaszcza świeccy) wielokrotnie wyrażali pragnienie przyjmowania Komunii Świętej pod obiema postaciami. Ta praktyka sprzyja pogłębianiu wiary w realną obecność Chrystusa i ukazuje pełnię znaku eucharystycznego. W dokumentach Kościoła wielokrotnie jest wspomniana możliwość udzielania Komunii Świętej pod obiema postaciami, zwłaszcza w przypadku udzielania sakramentów (por. OWMR 283). Należy korzystać z tej praktyki w ramach istniejących możliwości. Potrzebne jest również przypomnienie przez odpowiednie gremium diecezjalne tych dni w roku liturgicznym, w które Kościół w sposób szczególny zachęca do udzielania wiernym Najświętszego Sakramentu pod obiema postaciami. Równocześnie należy przypomnieć, że przyjęcie Komunii pod jedną postacią nie umniejsza łaski sakramentalnej.

Adoracja Najświętszego Sakramentu

20. Adoracja Pana Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie jest czasem, gdy odwracamy wzrok od siebie i kierujemy go ku Chrystusowi, pozwalając Mu przemieniać nasze serca i myśli oraz stawać u początku każdej decyzji. Adoracja uczy nas dostrzegać więcej, niż może zobaczyć ludzki wzrok, i oddawać Bogu przestrzeń działania. Dlatego zarówno osobista, jak i wspólnotowa adoracja to droga do nawrócenia.

⁵ Por. Franciszek, List apostolski *Desiderio desideravi*, 29 czerwca 2022, nr nr 34–38.

21. Ta intuicja wyraźnie wybrzmiewa w pracach synodalnych. Wiele osób wskazywało na potrzebę adoracji przeżywanej w całości lub przynajmniej częściowo w ciszy, w obecności kapłanów czuwających razem z wiernymi. Dlatego jednym z postulatów Synodu jest wprowadzenie (lub podtrzymanie) w parafiach naszej diecezji regularnej, wspólnotowej adoracji w ciszy. Sposób jej realizacji pozostaje do rozeznania proboszcza, wspieranego przez radę duszpasterską. Zaleca się jednak, aby – jeśli pozwalają na to lokalne warunki – odbywała się ona przynajmniej raz w tygodniu.

22. Równocześnie należy odnowić i podtrzymać praktykę wieczystej adoracji Najświętszego Sakramentu w parafiach i wspólnotach zakonnych, zgodnie z terminami wskazanymi w kalendarzu liturgicznym naszej diecezji. Adoracja ta powinna mieć charakter całodziennego wystawienia Najświętszego Sakramentu.

Sakrament pokuty i pojednania

23. Sakrament pokuty i pojednania to przestrzeń odbudowywania relacji z Trójjedynym Bogiem i wspólnotą Kościoła. Jest czasem uzdrowienia tego, co utrudnia doświadczanie Bożej miłości. Wymaga on zatem właściwych warunków, pozwalających w pełni docenić jego znaczenie i przyjąć związaną z nim łaskę.

24. Podstawową zasadą, do której należy formować wiernych świeckich, powinno być spowiadanie się poza Eucharystią, w stałych godzinach, w spokojnej atmosferze. Dni i godziny należy wyznaczać w zależności od potrzeb parafii, tak, aby do sakramentu mogła przystąpić jak największa liczba wiernych. Należy także zadbać, aby informacja o terminach spowiedzi była łatwo dostępna. Spowiadając, duszpasterze powinni stosować się do wskazań rytuału⁶. Tam, gdzie warunki materialne pozwalają, warto zainstalować tzw. zamykane konfesjonały.

25. Grzech i przebaczenie nie są sprawą prywatną, lecz mają wymiar wspólnotowy. Nawet ukryty grzech rani nie tylko sprawcę, lecz także cały Kościół, a przebaczenie Boże jest udzielane za pośrednictwem Kościoła. Tę prawdę pozwala sobie głębiej uświadomić wspólnotowa celebrowanie sakramentu pokuty i pojednania z indywidualnym rozgrzeszeniem⁷. Wyznanie grzechów jest osobiste z zachowaniem tajemnicy spowiedzi, ale dokonuje się w kontekście modlitwy całej wspólnoty Kościoła. W parafiach zaleca się regularne organizowanie wspólnotowych celebrowanie sakramentu pokuty i pojednania z indywidualnym rozgrzeszeniem – zwłaszcza w Adwencie, Wielkim Poście oraz przed ważnymi wydarzeniami w życiu wspólnoty.

26. Dobre przeżycie sakramentu pokuty i pojednania wymaga wcześniejszej modlitwy oraz przygotowania, dlatego należy zadbać o nabożeństwa pokutne oparte na słowie Bożym, pokazujące sens skruchy i rachunku sumienia.

Celebrowanie słowa Bożego i liturgia godzin

27. „Każdą drogą nawrócenia zaczyna się, gdy pozwalamy, aby dotarło do nas słowo Boże, i przyjmujemy je z uległością ducha. Istnieje zatem związek między darem słowa

⁶ Por. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*, nr nr 12–21, w: *Obrzędy pokuty*, Katowice 2010.

⁷ Por. *Obrzęd pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem*, w: *Obrzędy pokuty*, dz. cyt.

Bożego, przestrzenią gościnności, jaką mu oferujemy, i przemianą, jakiej ono dokonuje”⁸. Odkrywanie mocy i aktualności słowa Bożego oraz jego wartości w budowaniu wspólnoty było ważnym doświadczeniem synodalnym. Dzielenie się fragmentami Piśma Świętego pomagało nam wzrastać w jedności i rozeznawać natchnienia Ducha Świętego.

28. Bardzo ważne jest, aby wszyscy wierni mogli odkryć ożywiającą rolę słowa Bożego w codzienności i misji Kościoła. Synod zachęca zatem do organizowania pozwalających na to celebracji słowa⁹ oraz połączonego z nimi dzielenia się słowem w małych grupach. Zachęca się również do publicznej celebracji liturgii godzin, zwłaszcza niedzielnych niesporów.

1.3. Nawrócenie na płaszczyźnie relacji

29. „Kościół jest powołany, aby w centrum swojego życia i działania postawić fakt, że w Chrystusie, poprzez chrzest, jesteśmy sobie nawzajem powierzeni” (KKS 46). Wspólnota to przede wszystkim bliskie relacje. Tak jak godnie i pięknie sprawowana liturgia zacieśnia naszą więź z Bogiem i przynosi duchowe umocnienie, tak jakość naszych międzyludzkich relacji wpływa na owocne przeżywanie liturgii i obraz Boga. Anonimowość, dystans lub konflikty utrudniają doświadczenie jedności, a czasami rodzą zniechęcenie do życia zgodnie z wiarą. Dlatego dbałość o bliskość z Trójjedynym Bogiem i troska o liturgię muszą być połączone z troską o jakość ludzkich relacji (KKS 50–52). Są one sprawdzianem naszej wierności Ewangelii i probierzem wiarygodności w oczach świata (1 J 4, 19-21).

30. Biskup diecezjalny [dalej: biskup] jako ojciec diecezji jest tym, kto inspiruje komunie i tworzy przestrzeń do rozwoju więzi we wspólnocie. Relacje biskup–prezbiterzy, biskup–osoby konsekrowane, biskup–świeccy stanowią naturalną drogę do rodzenia się relacji między różnymi stanami Kościoła. Inspiracją do wzajemnej otwartości może być św. Paweł Apostoł, który po swoim nawróceniu nie tylko tkął namioty, lecz także stał się tkaczem ludzkich relacji. Przyjaźń i osobiste kontakty były dla niego naturalną przestrzenią głoszenia Chrystusa. Wyraźnie pokazuje to towarzysząca synodalnym obradom ikona, na której Paweł, Pryscylla i Akwila tkają razem płótno na namiot – na dom. Biskup jest więc tym, kto przewodniczy w miłości przyjmowanej od Chrystusa i dzięki miłości Pana uczy porzucania lęku przed „innymi”, w końcu zaś wraz z całą diecezją służy jedności braci i miłości wzajemnej¹⁰.

Budowanie mostów

31. „Jezus nikogo nie odesłał bez zatrzymania się, wysłuchania i wejścia w dialog” (KKS 51). Chcemy coraz bardziej świadomie naśladować ten styl bycia, a także tworzyć w Kościele przestrzenie wzajemnego słuchania i poznania się między wszystkimi stanami oraz wewnątrz tych grup. Umiejętność słuchania człowieka prowadzi do wrażliwości na słowo Boga i pogłębia wzajemne zrozumienie. Doświadczenie synodalne

⁸ Leon XIV, Orędzie na Wielki Post 2026 *Słuchać i pościć. Wielki Post jako czas nawrócenia*, 5 lutego 2026.

⁹ Por. Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Verbum Domini*, 30 września 2010, nr 65.

¹⁰ Por. Leon XIV, Homilie na inaugurację pontyfikatu, 18 maja 2025, oraz ingres do katedry Biskupa Rzymu, 25 maja 2025.

pokazuje, jak cenne były dla nas wszelkie wydarzenia, dzięki którym mogliśmy dzielić się z innymi słowem Bożym i życiem, oraz jak poszerzało to nasze wzajemne widzenie siebie i sytuacji Kościoła. Wspólne modlitwa, namysł, a w końcu świętowanie podczas agapy umacniały nas i pomagały przezwyciężyć pojawiające się czasami poczucie osamotnienia w chrześcijańskim zaangażowaniu. Równocześnie dzięki tym spotkaniom odkrywaliśmy wielką różnorodność i piękno Kościoła. Zaczęliśmy się poznawać i budować mosty, podejmować wspólne działanie. Bardzo ważna jest kontynuacja tego doświadczenia także po zakończeniu Synodu. Zaleca się uwzględnienie wydarzeń o takim charakterze w kalendarzu diecezji oraz programach duszpasterskich.

32. Miejscem słuchania oraz współpracy powinny być także ciała doradcze działające na poziomie diecezji, dekanatu i parafii. Ich rola i kompetencje zostały opisane w rozdziale 4.

Odwaga wyciągniętych rąk

33. „Działanie duszpasterskie nie może ograniczać się do troski o relacje między ludźmi, którzy już czują się zżyci ze sobą, lecz powinno sprzyjać spotkaniu z każdym mężczyzną i każdą kobietą” (KKS 110). W czasie obrad plenarnych wyraźnie wybrzmiało wołanie o uwzględnienie w naszych wspólnotach miejsca dla tych, którzy z różnych powodów zadają sobie pytanie, czy są częścią Kościoła, którzy stoją na uboczu, opuścili wspólnotę lub nigdy nie byli w nią zaangażowani. Są to m.in. osoby żyjące w związkach niesakramentalnych, wykluczone społecznie, osoby, które odeszły z Kościoła w poczuciu bezsilności, zranione albo zgorszone słowami lub czynami jego członków, a także ci, którzy dopiero odkrywają Ewangelię i nie mają nawet kulturowego doświadczenia Kościoła, często natomiast mają skomplikowaną sytuację osobistą. Każda z tych grup wymaga wysłuchania i języka uwzględniającego jej sytuację oraz wrażliwego towarzyszenia. Pojawia się przed nami wyzwanie przeorganizowania duszpasterstwa tak, aby możliwe było spotkanie z tymi, którzy nie mieszczą się w najbardziej popularnym sposobie funkcjonowania wspólnoty.

34. „Kościół, który nie stawia miłości żadnych granic, który nie zna wrogów, z którymi trzeba walczyć, lecz tylko mężczyzn i kobiety, których należy miłować – to Kościół, którego potrzebuje dziś świat” (DT 120). Stąd wrażliwość, zaangażowanie, gotowość słuchania i towarzyszenia oraz przebaczenia i proszenia o przebaczenie powinny charakteryzować wszystkie budowane przez nas relacje. W szczególności zaś powinny się ujawniać wobec najślabszych: dzieci, osób z niepełnosprawnościami, chorych, starszych, bezdomnych, osób skrzywdzonych w Kościele lub poza nim i wielu innych w jakiś sposób bardziej kruchych i bezbronnych. Konieczne są zatem szeroka formacja, struktury oraz procedury wzmacniające wyżej wymienione postawy i umiejętności.

2. Formacja ucznia-misjonarza

„I wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym, i zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im Duch pozwalał mówić” (Dz 2, 4).

2.1. Formacja – to, co ważne

35. „Jesteśmy wdzięczni za dar wiary. Chcemy kierować się nią w codziennym postępowaniu. Ona łączy nas z Bogiem i sobą nawzajem we wspólnocie Kościoła i czyni nas wrażliwymi na dobro. [...] Jednocześnie wiemy, że wiara, aby żyć, musi się rozwijać” (SD 21). Temu służy formacja serca, która jest w istocie kształtowaniem naszego wewnętrznego centrum¹¹ po to, aby człowiek integralnie, we wszystkich wymiarach człowieczeństwa, umiał poznać, wybrać i pokochać Jezusa. Tą drogą prowadzi nas Trójjedyny Bóg, pierwszy formujący. Prowadzi do współdzielenia sposobu życia Pana Jezusa i Jego misji. Jako ochrzczeni pozostajemy uczniami do końca.

36. Pragniemy formacji, której celem nie jest zewnętrzna poprawność, ale nawrócone serce¹² ucznia-misjonarza (por. EG 120) – kogoś, kto nie tylko towarzyszy swojemu Mistrzowi, lecz także bierze odpowiedzialność za wyznaczoną przez Niego drogę. Dokonująca się w prawdzie i wolności formacja serca owocuje dojrzałością i pozwala podejmować wybory zgodne z natchnieniem Ducha Świętego – wzrastać w sztuce rozpoznawania tego, co Boże. Przemienione w świetle Ewangelii serce daje solidną, wewnętrzną motywację do wszystkich działań i jest fundamentem szczęśliwego życia. Sednem procesu formacyjnego nie jest własna doskonałość, ale coraz pełniejsza odpowiedź na wołanie Pana oraz dobro ludzi, z którymi żyjemy i do których On nas posyła.

37. Potrzebujemy formacji, która przygotowuje nas do dzielenia życia i – przez odkrywanie osobistego obdarowania każdego z nas – do współodpowiedzialności za Kościół oraz do wspólnego dawania świadectwa (por. KKS 147).

38. Taka formacja nie może być jednorazowym wydarzeniem lub zbiorem niepowiązanych ze sobą punktów, ale powinna być spójnym, cierpliwym procesem, obejmującym całe chrześcijańskie życie i wszystkich wierzących, stale wspieranym przez różnego rodzaju rozwiązania strukturalne. Synodalny Kościół misyjny żyje wówczas, gdy ochrzczeni formują swe serca do współdzielenia misji głoszenia Dobrej Nowiny o miłości Boga.

2.2. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w codzienności Kościoła

39. Sakramenty to dane przez Jezusa Chrystusa skuteczne znaki bliskości i zbawczego działania Ojca oraz jedności z Nim przez Syna w Duchu. Są fundamentem chrześcijańskiego życia, bramą i drogą, świętem i codziennością. Stanowią wielki

¹¹ Por. Franciszek, Encyklika *Dilexit nos*, 24 października 2024, nr 10.

¹² Por. tamże, nr nr 3–6.

skarbu Kościoła, który buduje komunie i prowadzi do misji. By w pełni żyć ich uzdrawiającą łaską oraz przemieniającą siłą, ludzkie serce potrzebuje głębokiej formacji, która rozpoczyna się przed przyjęciem sakramentu i jest po nim naturalnie kontynuowana. Jesteśmy wezwani do odnowienia praktyki mistagogii, czyli wprowadzenia człowieka w życiowe i wspólnototwórcze znaczenie tajemnic wiary, które przyjął. Oznacza to zmianę myślenia o przygotowaniach do przyjęcia sakramentów i reorganizację duszpasterstwa tak, aby służyło jak najszerszemu włączaniu wszystkich wierzących w aktywne życie wspólnoty.

Kandydaci

40. W przygotowaniach do sakramentów należy uwzględnić to, że ich przyjmowanie przestaje być motywowane społecznie. Prosi o nie znacznie mniej osób niż w minionych dekadach, co jednak najczęściej oznacza, że prośba jest bardziej wolnym i świadomym wyborem – decyzją, która umożliwia bardziej osobiste przygotowanie. Rozeznanie sytuacji osoby proszącej o sakrament stoi u początku każdej formacji do sakramentu. Dokonuje go duszpasterz w spotkaniu z osobą proszącą o sakrament. Ten wymagający cierpliwości proces dokonuje się we współdziałaniu rodziców (jeśli prośba dotyczy dziecka) i zespołu formacyjnego zaangażowanego w przygotowania (por. podrozdział 6.4.).

41. Sakramenty są dla osób, które chcą żyć wiarą. Zbyt często sakramenty udzielane są „szkolnym klasom”, „grupom wiekowym” czy „potrzebującym zaświadczenia”. Rozeznanie oznacza, że dopuszcza się odroczenie przyjęcia sakramentu przez kandydata, który wydaje się jeszcze nieprzygotowany. Należy zapewnić mu drogę dojrzewania i w niej towarzyszyć. W sytuacji słabości naszej misji ewangelizacyjnej zbyt łatwo uznajemy udzielanie sakramentów za ewangelizację. Potrzebujemy zatem także nawrócenia misyjnego.

Przebieg formacji

42. Przygotowanie do sakramentów jest drogą formacji serca do współdzielenia misji i dlatego wymaga odnowy przez:

- a. właściwy dobór i sposób przekazania treści, które pozwolą zrozumieć i wybrać sercem istotę i znaczenie danego sakramentu oraz nie będą koncentrować się przede wszystkim na jego formalnych stronach;
- b. proces prowadzący do dojrzałości w wierze – kształtowanie w wolności i radości postaw uzdalniających do owocnego przyjęcia sakramentu i z niego wypływających;
- c. proces ukazujący sens stawianych przez Kościół wymagań, który jest skoncentrowany na znaczeniu sakramentów, a nie na zdobywaniu umiejętności;
- d. połączenie intelektualnego przekazu z doświadczeniem wiary: wspólnoty, dzielenia słowem, słuchania, rozmowy w małych grupach, a przede wszystkim osobistej i wspólnotowej modlitwy;
- e. ukazanie przyjęcia sakramentu jako drogi do zaangażowania w życie i misję Kościoła;
- f. jasne i dostosowane do wrażliwości odbiorcy język i formę przekazu;
- g. powołanie odpowiedzialnego za przygotowania zespołu formacyjnego;

- h. zaangażowanie wspólnoty Kościoła w towarzyszenie przyjmującym sakrament;
- i. przedstawienie dalszej drogi wiary w Boga w konkretnej wspólnocie Kościoła.

43. Sprawy organizacyjne, związane z przygotowaniem uroczystości, mają swe znaczenie, ale nie mogą dominować formacji.

44. Formacja do przyjęcia sakramentu przebiega według ram określonych w diecezjalnym planie formacji (por. podrozdział 5.3.), przygotowanym przez odpowiedni wydział Kurii. Wydział ten przy pomocy praktyków i ekspertów, w tym rodziców, przygotowuje odpowiednie pomoce formacyjne. Parafie oraz inne ośrodki korzystają z różnych form przygotowania do sakramentów, pod warunkiem ich zgodności z diecezjalnym planem formacji, który określa: przygotowanie do zrozumienia i przyjęcia istoty sakramentu, opis postaw uzdalniających do przyjęcia sakramentu i z niego wpływających oraz konkretne sposoby realizacji formacji. Formacja wymaga współpracy parafii w ramach dekanatu i diecezji.

45. Zasadniczo przygotowanie do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego odbywa się w parafiach. Gdy w parafii nie ma takiej możliwości, przygotowanie odbywa się na poziomie dekanatu lub w ośrodku centralnym. Prośby o przyjęcie sakramentu wtajemniczenia poza parafią powinny być rozpatrywane przez proboszcza zgodnie z ustalonymi diecezjalnie kryteriami z uwzględnieniem indywidualnej sytuacji. Zaleca się przychylenie do prośb motywowanych miejscem realnego zaangażowania kandydatów i ich rodzin w życie Kościoła.

2.2.1. Chrzest święty

46. Sakrament chrztu to nowe narodzenie do życia w królestwie Bożym, fundament chrześcijańskiego życia, brama do królestwa Bożego, zanurzenie w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa (por. Rz 6, 3-11). Przez chrzest stajemy się dziećmi Boga, nowymi ludźmi, częścią Ciała Chrystusa, Kościoła. W ten sposób Kościół staje się miejscem życia, a jego misja – osobistą misją ochrzczonego.

Postawy związane z sakramentem chrztu

47. Wiara jest pierwszym warunkiem chrztu – aktem (decyzją) i postawą osoby proszącej o chrzest. Polega na uznaniu Jezusa, Syna Bożego, za Pana swego życia i na decyzji przyjęcia Ewangelii o Jego dziele zbawienia. Wyraża się w nawróceniu, nowym sposobie życia, w którym człowiek odrzuca to, co nieewangeliczne, i angażuje się w realizację przykazania miłości Boga i bliźniego. Wiara osoby proszącej o chrzest jest początkowa. Będzie się rozwijać dzięki łasce sakramentu.

48. Drogami do wzrostu postawy wiary są:

- a. przyjmowanie z ufnością prawdziwego obrazu Boga w Jezusie Chrystusie i Jego słowa,
- b. odkrywanie natury Kościoła,
- c. wybór ewangelicznego sposobu życia z wyrzeczeniem się grzechu, aby żyć w łasce Boga, zachowując w sobie sposób życia nowego człowieka – dziecka Bożego.

49. Katecheza bezpośrednio poprzedzająca udzielenie chrztu pogłębia rozumienie liturgii i symboliki obrzędów chrzcielnych.

50. Formacja kształtująca postawy wynikające z sakramentu chrztu rozpoczyna się już w czasie przygotowania do jego przyjęcia i jest kontynuowana po przyjęciu chrztu (w ramach etapu mistagogii). Prowadzi ona do stałego umacniania wiary i przeżywania wspólnoty z Ojcem, Synem i Duchem Świętym w radości i wdzięczności. Dzieje się to przez poznawanie prawdy wiary, pogłębianie ducha modlitwy osobistej i rodzinnej oraz uczestniczenie w liturgicznym życiu Kościoła, co powinno owocować coraz bardziej świadomą przynależnością do wspólnoty i współodpowiedzialnością za nią.

Konkretne sposoby realizacji formacji do chrztu dzieci

51. W naszych parafiach większość osób przyjmujących chrzest stanowią dzieci, niezdolne do świadomego przeżycia tego aktu. Ta starożytna praktyka znajduje uzasadnienie w prawdzie, że do zbawienia konieczna jest łaska Chrystusa, której człowiek potrzebuje od początku życia i na każdym jego etapie.

52. O chrzest dzieci proszą ich rodzice lub opiekunowie prawni. Są oni głównymi uczestnikami formacji do chrztu dzieci i kształtują odpowiednie postawy najpierw w sobie. Dziecko wierzy ich wiarą, a na drogę formacji wchodzi stopniowo. Wraz z dorastaniem dziecka i budzeniem się jego świadomości rośnie jego odpowiedzialność, a zmniejsza się odpowiedzialność rodziców lub opiekunów prawnych.

53. Dziś prośba o chrzest nie jest decyzją oczywistą, wspartą tradycją i przykładem otoczenia. Dlatego domaga się uważnej, radosnej i wdzięcznej odpowiedzi Kościoła oraz wsparcia, które pomoże rodzicom w kolejnych latach owocnie prowadzić swoje dzieci w wierze. Ze strony rodziców oraz rodziców chrzestnych wymaga to podjęcia odpowiedzialności za rozwijanie wiary dziecka. Chrzest dziecka staje się szansą ożywienia świadomej i zaangażowanej wiary rodziny.

54. Duchowa i społeczna sytuacja rodzin jest bardzo zróżnicowana. O chrzest proszą rodzice z rodzin pełnych i takich, w których jednego z rodziców brakuje. Motywacje stojące za tą prośbą mogą być różne. Dlatego w pierwszej kolejności duszpasterz w osobistej rozmowie z rodzicami lub opiekunami prawnymi poświęca czas na zrozumienie intencji i motywacji proszących oraz na rozeznanie kondycji ich wiary. Warto stworzyć takie warunki dla tej rozmowy (miejsce i czas), aby sprzyjały szczeremu i pełnemu przedstawieniu sytuacji przez proszących. Rozmowa powinna mieć charakter duszpasterski. Odpowiednie rozeznanie pozwoli na lepsze wyjaśnienie, czym jest chrzest, i ustalenie, czy proszący zdaje sobie sprawę, o co prosi. Rozmowa pozwoli określić, czy i jakie dodatkowe spotkanie jest potrzebne. Po pierwszym spotkaniu rodzice mogą też potrzebować czasu na podjęcie ostatecznej decyzji.

55. Duszpasterz powinien mieć uzasadnioną nadzieję, że dziecko będzie wychowywane w wierze i otrzyma w środowisku rodzinnym właściwy przykład postępowania zgodnego z wiarą. Ważne jest przypominanie, że także w rodzinach niepełnych, zranionych odejściem jednego z rodziców, tam, gdzie dziecko wychowuje także kolejny partner życiowy rodzica, tworzenie wspólnoty otwartej na Boga i drugiego człowieka jest możliwe.

56. W razie rozeznania niewłaściwej motywacji i poważnych wątpliwości co do rozumienia istoty chrztu i zapewnienia dziecku wzrostu w wierze droga do chrztu nie zostaje zamknięta, ale wymaga wydłużenia. Potrzebne jest cierpliwe towarzyszenie wspólnoty Kościoła w drodze do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem.

57. Dla dzieci rodzina jest pierwszą szkołą Kościoła. Obok rodzinnego formowania do życia w Kościele ważne dla dojrzwania w postawach wynikających z przyjęcia sakramentu chrztu jest świadectwo wspólnoty Kościoła, najczęściej parafii. Ona jest drugą, naturalną przestrzenią dla wzrostu wiary dziecka i jego rodziców przez działania wspierające ich w podążaniu za natchnieniami Ducha Świętego, rozpoznawaniu osobistych darów i rozwijaniu ich dla dobra drugiego człowieka.

2.2.2. Eucharystia

58. Eucharystia to źródło i szczyt życia chrześcijańskiego (por. KL 10, KK 11, KKK 1324). Do niej zmierzają inne sakramenty, pełny udział w niej jest właściwym dopełnieniem chrześcijańskiego wtajemniczenia (por. KKK 1322). Jest ona obecnością Przyjaciela, Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, Jego Ofiarą i Ucztą, w które jako wspólnota Kościoła wchodzimy przez słuchanie słowa Bożego i karmienie się Jego Ciałem – Chlebem Życia.

Postawy związane z przyjęciem Komunii w sakramencie Eucharystii

59. Formacja dzieci do udziału w Eucharystii z przyjęciem po raz pierwszy Pana Jezusa w Najświętszym Sakramencie kształtuje następujące postawy:

- a. żywą wiarę w sakramentalną obecność Pana Jezusa pod postaciami chleba i wina oraz radość z tego, że jesteśmy dziećmi Bożymi, obdarzonymi Jego miłością i wspieranymi przez Niego w naszych pytaniach, w trakcie dokonywania wyborów;
- b. postawienie w centralnym miejscu Jezusa Chrystusa, przyjmowanego jako Przyjaciela, w uroczystości I Komunii Świętej i w codzienności – dla dziecka to pierwszy moment, gdy może świadomie i w wolny sposób Go wybrać;
- c. pojmowanie siebie – swej duszy, ducha i ciała – jako świątyni Boga, o którą należy się troszczyć z miłością;
- d. komunie z siostrami i braćmi, którzy karmią się tym samym Ciałem Jezusa – początek współdzielenia misji;
- e. wdzięczność i w jej kontekście przeżywanie Eucharystii jako drogi całego życia.

Postawy te odnoszą się również do dorosłych katechumenów, u których formowane są w sposób dojrzały i odpowiednio pogłębiony (por. podrozdział 2.2.4).

60. Konieczna jest formacja ukazująca prawdę o Eucharystii, aby przyjmowanie Komunii Świętej było postrzegane jako wydarzenie regularne, a nie jednorazowe i zarezerwowane na specjalne okazje. Eucharystia jest Pokarmem Ciała i Krwi Pańskiej na każdy dzień. Życie chrześcijańskie, bogate w różne duchowości i pobożności, jest ściśle eucharystyczne – ciągle możemy celebrować radość z obecności Boskiego Przyjaciela, ciągle potrzebujemy Jego bliskości, ciągle mamy za co dziękować (nawet wtedy, gdy nie jest możliwe przyjęcie Ciała i Krwi Pańskiej).

61. Formacja kształtuje następujące postawy, które związane są z uczestnictwem w Eucharystii:

- a. pogłębianie osobistego zaufania do Trójjedyne Boga, który karmi nas w drodze przez życie – ta wiara rodzi nadzieję i umacnia wdzięczność, dziecko uczy się dostrzegać działanie Boże w osobistym życiu i w świecie, odkrywa, że ma

- do Ojca przez Syna w Duchu Świętym bezpośredni dostęp, a także troszczy się o to, by tej jedności nie utracić i ciągle żyć w łasce;
- b. pogłębienie przeżywania Eucharystii – dziecko zaczyna uważniej słuchać słowa Bożego i angażować się w liturgiczny rytm tygodnia i roku, w którym wiele symboli jest dla dzieci ciekawych i rozumiały;
 - c. pogłębianie komunii z innymi ludźmi w Kościele – obecność eucharystycznego Jezusa w sercu prowadzi do tego, by oddawać życie dla swoich przyjaciół;
 - d. odpowiedzialność za świat, która pokonuje egoizm – z udziału w Mszy Świętej rodzi się misja, posłanie w codzienność, aby inni ludzie także stali się rodziną Jezusa; szczególnie dotyczy to ludzi ubogich, zranionych przez życie, głodnych powszedniego chleba fizycznego i duchowego.

Konkretne sposoby realizacji formacji dzieci

62. Formacja do przyjęcia I Komunii Świętej dotyczy dzieci, ale jest współdzielona przez ich rodziców.

63. Formacja dzieci do uczestnictwa w Eucharystii wymaga wrażliwego towarzyszenia w czasie przybliżania się do tej tajemnicy oraz wyjaśnienia jej sensu i konsekwencji. Nie powinna być przeładowana intelektualnymi wykładami ani nadmiernym uczestnictwem w niezrozumiałych dla dzieci nabożeństwach dla dorosłych.

64. Należy docenić rodzącą się wolność dziecka, jego świadomość i pragnienia. Wraz z przygotowaniem do przystąpienia po raz pierwszy do sakramentu spowiedzi formacja eucharystyczna jest czasem, gdy dziecko staje się bohaterem własnej duchowej historii. W wieku 9–10 lat dziecko w elementarny sposób rozumie znaczenie Eucharystii i może przyjąć ten sakrament z wiarą adekwatną do wieku. Nie wyklucza to praktyki wcześniejszej Komunii Świętej, po uprzednim rozeznaniu duszpasterza (na podstawie obowiązujących regulacji) i przy odpowiednim zaangażowaniu rodziców.

65. W formacji dzieci do Eucharystii wciąż kluczowa jest rola rodziców, którzy mogą wiarę umocnić lub osłabić. Rodzice, wyrażając pragnienie, aby ich dziecko uczestniczyło w Eucharystii, tworzą w rodzinie podstawowe środowisko formacji. Postawą potwierdzającą motywację ich prośby o Komunię Świętą dzieci jest udział w życiu Kościoła, zazwyczaj własnej wspólnoty parafialnej (szczególnie w niedzielnej Eucharystii). Rodzice, jako pierwsi nauczyciele wiary, uczestniczą w spotkaniach dla dzieci i rodziców oraz je współprowadzą.

66. Liturgia, w czasie której dzieci pierwszy raz przyjmują Najświętszy Sakrament, przebiega tak, aby uszanować tajemnicę obecności Pana Jezusa w sercu dziecka i aby to On był w centrum uroczystości. Sposób celebracji ułatwia radosne dziękczynienie Bogu i umacnia pragnienie życia mocą Ciała i Krwi Pańskiej. Powitania i podziękowania są możliwie skromne. Dzieci nie są wystawione na rozproszenie i stres przez pełnienie funkcji liturgicznych, jak czytanie czy śpiew. Homilia ma prosty przekaz, dostosowany zarówno do dzieci, jak i dorosłych. Ważnym elementem jest krótka, osobista modlitwa dziękczynna po Eucharystii. Zewnętrzne przygotowania nie mogą przesłaniać duchowego sensu uroczystości.

67. Po pierwszej Eucharystii z przyjęciem Komunii Świętej dalej trwa formacja eucharystyczna. Należy zadbać o budowanie przestrzeni wiary w rodzinach oraz tworzenie odpowiednich grup w parafiach, co pozwala kształtować wskazane wcześniej postawy.

Naturalnym miejscem wzrastania w wierze dla wszystkich uczestników powinna być, przygotowana z uwzględnieniem możliwości i wrażliwości rodzin, niedzielna Eucharystia.

2.2.3. Bierzmowanie

68. Sakrament bierzmowania jest trzecim obok chrztu i Eucharystii sakramentem inicjacji chrześcijańskiej. W życiu wspólnoty Kościoła i osoby przyjmującej go stanowi uaktualnienie daru Ducha Świętego w Dniu Pięćdziesiąticy. Pozwala na owocne przyjęcie darów Ducha Świętego i uzdalnia do służby tymi darami we wspólnocie Kościoła. Charakteryzuje się przez postawę „bardziej”, gdyż prowadzi do wzrostu i pogłębienia nowego życia według Ducha Świętego.

Postawy związane z sakramentem bierzmowania

69. Postawy do kształtowania:

- a. umiejętność podjęcia samodzielnej decyzji opartej na właściwej motywacji i gotowości konsekwentnego życia wyborem,
- b. dojrzewanie w braniu coraz większej odpowiedzialności za własne życie duchowe,
- c. rozumowe przeżywanie wiary i znaczenia sakramentu, pozwalające na coraz bardziej świadomy wybór Jezusa Chrystusa i postawy ucznia-misjonarza,
- d. przeżywanie wiary jako osobistego zaufania Bogu Ojcu w duchu dziecięctwa Bożego,
- e. otwartość na Ducha Świętego i Jego dary oraz natchnienia,
- f. świadomość własnego obdarowania i gotowość dzielenia się nim z innymi,
- g. pragnienie życia wewnątrz wspólnoty Kościoła i jasny zamiar zaangażowania się w jego misję.

70. Tego typu postawy mogą zostać wykształcone tylko w stałej, zaczynającej się już od chrztu formacji. Bezpośredni okres przygotowań do bierzmowania powinien być wynikiem naturalnego procesu wzrastania we wspólnocie Kościoła biorącej pod uwagę w stylu swojego funkcjonowania potrzeby i możliwości duchowe, psychiczne oraz intelektualne dzieci i młodzieży.

71. W postawie młodzieży oddalającej się od wspólnoty Kościoła po otrzymaniu bierzmowania – sakramentu, którego celem jest większa jedność z Kościołem – uwidacznia się problem formacji do sakramentów. Dlatego formacja do przyjęcia sakramentu musi obejmować wychowanie do dalszego życia mocą Ducha Świętego, a parafia, dekanat i diecezja powinny tworzyć przestrzenie, w których młodzi mogą realizować otrzymane dary.

72. Postawy wpływające z przyjęcia sakramentu bierzmowania:

- a. życie w Duchu Świętym, dające radość, mądrość i siłę,
- b. jeszcze większe upodobnienie do Jezusa Chrystusa, z którym bierzmowany dzieli myśli, wolę i uczucia,
- c. jeszcze bliższa więź z Kościołem i aktywne włączenie się w życie wspólnoty, na poziomie parafialnym i diecezjalnym – bierzmowany znajduje w Kościele swoje

miejsce i staje się świadkiem Chrystusa, jest obdarzany zaufaniem przez duszpasterzy i podejmuje odpowiedzialność za pewne dzieła,

- d. dojrzewanie do podejmowania decyzji związanych z wejściem w dorosłość, wzrastanie w rozeznawaniu natchnień Ducha Świętego i otrzymanych od Niego darów w podejmowaniu wyborów oddania siebie Jezusowi w nauce, pracy, założeniu rodziny, służbie w Kościele i w społeczeństwie.

Konkretne sposoby realizacji formacji do bierzmowania młodzieży

73. Formacja dotyczy najpierw samych kandydatów, a w znacznie mniejszym stopniu ich rodziców. Dla obu tych grup istnieją propozycje formacyjne. Dorośli kandydaci formują się według osobnego programu.

74. Zaleca się, aby przyjęcie sakramentu bierzmowania przypadło na środkowe lata edukacji w szkole ponadpodstawowej, a bezpośrednio przygotowanie trwało dwa lata. Sakrament nie może być udzielany zbyt wcześnie, gdy u kandydatów nie ukształtowały się jeszcze wymagane postawy, jednak w uzasadnionych sytuacjach, gdy kandydaci wykazują odpowiednią dojrzałość, można im udzielić sakramentu bierzmowania w młodszym wieku. Niewłaściwą motywacją ustalania wieku bierzmowania jest przekonanie, że należy udzielić tego sakramentu, dopóki młodzież jest jeszcze obecna w parafii – z założeniem, że potem jej nie będzie.

75. Inną niewłaściwą motywacją jest przekonanie, że należy bierzmować wszystkich – niezależnie od ich pragnienia i przygotowania – podczas uroczystej celebracji dla większej liczby kandydatów. Duszpasterze powinni godzić się na mniejszą liczbę bierzmowanych w parafii.

76. Sakrament udzielany jest w parafiach nawet przy małej liczbie kandydatów. Ma on budować parafialną wspólnotę. W uzasadnionych przypadkach udzielany jest młodzieży z kilku parafii, ale w takim duchu, by umacniane były wszystkie parafialne wspólnoty. Sama uroczystość przebiega w skupieniu na działaniu Trójjedynego Boga, z odpowiednim umiarem w powitaniach i podziękowaniach wobec ludzi.

77. Rozeznanie wiary i motywacji kandydata w ramach indywidualnego spotkania jest kluczowe dla wejścia w formację. Kandydaci, którzy nie uczestniczą w katechezie szkolnej, przechodzą w parafii dodatkową drogę formacji.

78. Przygotowanie do bierzmowania w Archidiecezji Wrocławskiej ma jednolity charakter według diecezjalnego planu formacji. Podstawowym miejscem formacji jest parafia, a w uzasadnionych przypadkach są to ośrodki w dekanatach lub diecezji.

79. Formacja zmierza do tego, by kandydaci do bierzmowania mogli stać się świadkami dla swoich młodszych kolegów.

80. Koniecznym elementem formacji jest przedstawienie dalszej drogi wiary w Boga w konkretnej wspólnocie Kościoła. Wymaga to przemyślenia przez zespół formacyjny propozycji, które obejmowałyby czas przed rozpoczęciem bezpośrednich przygotowań do bierzmowania i czas po przyjęciu tego sakramentu, w które młodzi ludzie mogliby się włączyć w wolności i z radością.

2.2.4. Wtajemniczenie dorosłych

81. Ci, którzy spotkali Pana jako osoby dorosłe i odpowiadają wiarą na Jego zaproszenie, przyjmują w ramach jednej liturgii trzy sakramenty wtajemniczenia: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię. Te sakramenty obejmują całe ich życie, włączają we wspólnotę Ojca i Syna, i Ducha w Kościele. Ochrczone osoby dorosłe, które nie przyjęły sakramentu bierzmowania, mogą przyjąć go po przygotowaniu we własnej parafii lub w odpowiednim ośrodku formacyjnym.

82. Zmieniające się postawy religijne mieszkańców diecezji i zjawisko narastającej wielokulturowości społeczeństwa, w którym żyje i rozwija się Kościół na Dolnym Śląsku, prowadzą do wzrostu liczby nieochrzczonych dorosłych. Chrześcijańskie świadectwo życia katolików oraz aktywna działalność ewangelizacyjna prowadzona przez parafie Archidiecezji Wrocławskiej owocują rozbudzonym pragnieniem przyjęcia chrztu i przynależności do Kościoła – wspólnoty wierzących w Chrystusa.

Postawy związane z przyjęciem sakramentów

83. Formacją do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia jest katechumenat, proces stopniowego kształtowania życia według Ewangelii, prowadzący do pogłębienia wiary i osiągnięcia dojrzałości.

84. Postawy kształtowane w ramach przygotowań obejmują:

- a. umacnianie zaczątku wiary, która obudziła pragnienie chrztu – wiąże się to z uznaniem Jezusa za Pana życia i przyjęciem Jego zbawienia, prowadzącym do przemiany życia i odrzucenia grzechu;
- b. otwartość serca na słowo Boże i formację, co przejawia się w gotowości bycia zarówno uczniem, jak i świadkiem Chrystusa wobec innych;
- c. gotowość do drogi z Panem we wspólnocie Kościoła – wiąże się to z pierwszymi doświadczeniami wspólnoty.

85. W formacji kształtowane są postawy wynikające z przyjęcia sakramentów wtajemniczenia:

- a. przejście do osobistej i wspólnotowej formacji stałej, ponieważ sakramenty wtajemniczenia czynią dziećmi Bożymi, dają nowe życie w Chrystusie według Jego Ducha, oznaczają one nową jakość życia duchowego, a zrodzona wiara potrzebuje umocnienia i gotowości na codzienne branie krzyża i na pójście za Panem;
- b. odnalezienie swego miejsca w Kościele, w lokalnej wspólnocie, i podjęcie służby według własnego charyzmatu;
- c. postępowanie według prawa Ewangelii, z opowiedzeniem się za prymatem łaski Bożej i miłości przeciw grzechowi i egoizmowi – kształtowanie tej postawy obejmuje również przygotowanie do korzystania z sakramentu pokuty i pojednania oraz pozostałych sakramentów.

Konkretne sposoby realizacji formacji

86. Droga do sakramentów wtajemniczenia ma różne etapy, z których każdy potrzebuje formacji. U początku nawrócenia człowieka stoi tajemnica Bożego działania, które uprzedza ludzkie poszukiwania. Udział w tym ma prowadzona przez świadków wiary ewangelizacja. Zrodzone pragnienie wiary i pierwsze decyzje o chrzcie wyznaczają

etap prekatechumenatu. Po rozeznaniu motywacji dokonuje się oficjalne włączenie osoby do grona kandydatów do chrztu, co rozpoczyna okres katechumenatu, z pełną katechezą. Następnie, zazwyczaj w Wielkim Poście poprzedzającym przyjęcie chrztu, ma miejsce intensywny okres „oczyszczenia i oświecenia”. Właściwym momentem przyjęcia sakramentów jest Wigilia Paschalna. W okresie wielkanocnym odbywają się katechezy mistagogiczne, które pogłębiają życie sakramentalne i wspólnotowe.

87. Katechumenat koordynowany jest przez wskazaną przez biskupa odpowiednią instytucję. Formacja dokonuje się w grupie formacyjnej w parafii, dekanacie lub diecezji.

88. Przygotowując kandydata do chrztu, zespół formacyjny ma perspektywę przyszłości i szuka wspólnoty lub małej grupy formacyjnej, w której neofita będzie umacniał wiarę po przyjęciu sakramentu chrztu.

2.3. Przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania

89. Sakrament pokuty i pojednania uzdrawia życie człowieka. To spotkanie z kochającym i miłosiernym Ojcem, który przez Chrystusa w Duchu Świętym, za pośrednictwem Kościoła, dokonuje pojednania ze sobą grzesznika. Spowiedź przynosi także pojednanie ze wspólnotą Kościoła, z innymi i samym sobą, lecząc rany zadane przez grzech. Jest duchowym zmartwychwstaniem, ożywieniem życia Kościoła, powrotem do darów chrztu.

Postawy związane z sakramentem pokuty i pojednania

90. Postawy kształtowane w przygotowaniu do sakramentu spowiedzi:

- a. ufna relacja do Boga, która jest relacją dziecka do kochającego Ojca – wiąże się z tym właściwy obraz Boga, który jest Miłością i kocha sprawiedliwość;
- b. kształtowanie sumienia, czyli odróżniania dobra od zła w świetle słowa Bożego oraz wybierania dobra; wiąże się z tym przeprowadzanie prostego rachunku sumienia jako modlitwy, dialogu z Bogiem, gdzie obecny jest najpierw element wdzięczności za dobro dokonane przez Boga i gdzie wyraźne jest przekonanie o niszczącej mocy grzechu, który należy odrzucić;
- c. żywa świadomość, że grzech nie jest czysto prywatną sprawą, gdyż zadaje rany także innym – wiąże się z tym rozumienie potrzeby wyznania grzechu przed kapłanem Kościoła oraz przekonanie o pięknie życia w zjednoczeniu z Panem i zgodnie z Jego wolą; budzi to radość ze spowiedzi jako oczekiwanego odrodzenia i nowego początku.

91. Spowiedź jest aktem wolności i ta wolność powinna być zagwarantowana wszystkim przystępującym do niego: dzieciom i dorosłym.

92. Formacja do sakramentu spowiedzi kształtuje postawy wynikające z jego przyjęcia. Sakrament pokuty i pojednania prowadzi do zjednoczenia z Trójjedynym Bogiem i Jego Kościołem, które daje radość i pogodę ducha, a także przygotowuje do przyjęcia Pana w Eucharystii. Spowiedź to początek nowego życia człowieka pojednanego z Bogiem. W kształtowaniu obu postaw pomaga postanowienie poprawy, rozumiane jako decyzja uczynienia wszystkiego, aby grzechu uniknąć. Wiąże się z tym dążenie do

zadośćuczynienia jako wyraz wzięcia odpowiedzialności za swe czyny. Przystępowanie do spowiedzi prowadzi do przemiany życia i zerwania z grzechem. Wyraża się w podjęciu na nowo misji w Kościele i zadań wśród bliźnich.

Konkretne sposoby realizacji formacji do spowiedzi dzieci i dorosłych

93. W naszych parafiach przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania połączone jest z przygotowaniem dzieci do sakramentu Eucharystii i przyjęcia I Komunii Świętej. Należy pamiętać, że spowiedź jest osobnym sakramentem. Formacja dzieci i ich rodziców do sakramentu pokuty i pojednania wymaga osobnego podejścia, realizowanego równocześnie z formacją eucharystyczną. Formacja do spowiedzi nie kończy się wraz z przyjęciem I Komunii Świętej, ale jest kontynuowana, aby świadomość znaczenia sakramentu mogła się stale rozwijać i dojrzewać.

94. Pierwsze doświadczenia dzieci mają ogromne znaczenie dla kontynuacji przystępowania do tego sakramentu i w ogóle dla życia wiarą w Kościele. Dlatego korzystając m.in. z doświadczeń psychologii rozwojowej i pedagogiki, należy stworzyć przestrzeń spowiedzi, w której dziecko wyznające swoje tajemnice będzie czuło się bezpiecznie (warto zaznajomić dzieci wcześniej z konfesjonalem). Równie istotne jest odpowiednie przygotowanie szafarzy sakramentu, umożliwiające wsparcie dziecka i ocenę jego wyznania w sposób adekwatny do jego wieku, dojrzałości i kondycji psychiczno-intelektualnej. Należy stworzyć dogodne warunki, aby dziecko z przyczyn zewnętrznych czy organizacyjnych nie czuło się wbrew sobie zmuszone do wyznania grzechów. Warto w tym celu zapewnić dzieciom możliwość wyboru spowiednika. Pierwsza spowiedź ma oprawę podkreślającą jej duchowe znaczenie. Może przebiegać w formie wspólnotowej celebracji liturgicznej z homilią i z indywidualnym rozgrzeszeniem.

95. W czasie formacji dzieci poznają rachunek sumienia dostosowany do ich wieku, w którego centrum stoi relacja miłości do Boga, drugiego człowieka (w tym Kościoła) i samego siebie. Warto zorganizować nabożeństwo pokutne bez indywidualnej spowiedzi przygotowujące do przystąpienia do sakramentu.

96. Ukazanie właściwego sensu rachunku sumienia (przyglądanie się temu, co w moim życiu przybliżyło mnie do Boga, a co mnie od Niego oddala), udostępnianie dobrej jakości wzorów rachunków sumienia, katechezy i kazania poświęcone spowiedzi, celebracje przypominające sens sakramentu pokuty i pojednania powinny być stałym elementem formacji ochrzczonych bez względu na wiek.

2.4. W służbie rodzinom

Sakrament małżeństwa

97. Codzienne życie małżonków, ich miłość, bliskość i płodność stają się w sakramencie małżeństwa opowieścią o wielkiej nieskończonej miłości, która łączy Chrystusa z Kościołem – Oblubienicą z Jego Oblubienicą (Ef 5, 23n). Aby sakrament małżeństwa mógł kształtować całe życie małżonków, a przez to dla wszystkich stawał się źródłem nadziei i prawdziwą katechezą, wymaga u przyjmujących go zrozumienia jego znaczenia i gotowości do stałego wzrastania we wzajemnej miłości, realizującej się w wierności i pracy obojga dla wspólnego dobra. Oznacza to zgodę na wysiłek duchowego i psychicznego dojrzewania, a także otwartość na działanie łaski oraz dary własne

i drugiego człowieka. Tak przeżywany sakrament owocuje coraz mocniejszą, niepowtarzalną więzią i radością.

98. Przygotowanie do sakramentu małżeństwa, które ma pomóc narzeczonemu podjąć misję głoszenia swoim życiem miłości Boga, powinno odbywać się na płaszczyznach religijnej, psychicznej, kulturowej i praktycznej. Powinno ono obejmować pomoc w budowaniu postawy wzajemności opartej na czułości, wysiłku zrozumienia i dialogu, by móc dojść do praktykowania bezinteresowności i gotowości do mądrego poświęcenia.

99. Przygotowania do sakramentu małżeństwa mogą odbywać się w różnorodnych formach, jednak powinny zajmować się nimi zespoły złożone z duszpasterza, doradców życia rodzinnego, małżeństw prowadzących życie sakramentalne i specjalistów (lekarzy, pedagogów, psychologów – w zależności od zaistniałych potrzeb). Warto sięgać po formy warsztatowe obejmujące problemy dialogu, komunikacji i wprowadzenie w zagadnienia z zakresu przyjęcia i wychowania dzieci. W ramach przygotowania należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność stałej formacji po ślubie i wskazać istniejące możliwości, które daje Kościół lokalny.

100. W tych dekanatach, gdzie parafie są za małe, by samodzielnie przygotowywać do małżeństwa i utworzyć duszpasterstwo małżonków, istnieje szczególna potrzeba podjęcia wspólnego działania, dzięki któremu narzeczeni zostaną przygotowani do małżeństwa i otrzymają wsparcie na drodze małżeńskiej. Nie zaleca się formy indywidualnego przygotowania do małżeństwa prowadzonego przez jedną osobę. Zazwyczaj jest to rozwiązanie wysoce niewystarczające.

101. Treść i przebieg przygotowań do sakramentu małżeństwa powinny zostać opracowane z uwzględnieniem diecezjalnego planu formacji przez wydział zajmujący się duszpasterstwem rodzin. Wydział ten czuwa nad praktyczną realizacją kształtu przygotowań w parafiach i innych ośrodkach.

Razem w rodzinie

102. Dla większości ochrzczonych pierwszym doświadczeniem komunii i wiary lub ich braku jest rodzina. Towarzystwo rodzinie w jej codziennych zmaganiach, troska o jakość relacji i rozwój wiary w codziennym życiu to jedno z najważniejszych zadań Kościoła. Rodzice, opiekunowie i dziadkowie, którzy czują się realnie wspierani przez wspólnotę w radościach i smutkach zwyczajnego życia, chętniej angażują się w jej budowanie i są pierwszymi świadkami w życiu swoich dzieci i wnuków. Dlatego konieczne jest wypracowanie praktyki duszpasterskiej uwzględniającej czasowe i fizyczne możliwości rodzin oraz przemyślenie konkretnej pedagogiki i spójnej metodyki służącej ich konsekwentnej formacji.

103. Formacja rodzin w diecezji odbywa się na poziomie parafii lub dekanatów i wspólnot i jest animowana przez odpowiedni wydział Kurii. Jest on również odpowiedzialny za opracowanie założeń i wytycznych dla formacji stałej rodzin, które są włączane do diecezjalnego planu formacji. W przebiegu i formie pracy duszpasterskiej uwzględniana jest sytuacja osób żyjących w związkach niesakramentalnych, w separacji czy po rozwodzie oraz ich dzieci i rodzin, szczególnie w czasie głoszonych homilii, katechez i rekolekcji.

104. Parafia i dekanat dbają o obecność doradców życia rodzinnego na swoim terenie, a organizując odpowiednie warsztaty i spotkania, wspierają pary w rozwijaniu dialogu małżeńskiego i rozwiązywaniu problemów. W pracy z rodzinami parafia i dekanat korzystają z doświadczeń par małżeńskich mogących zaangażować się w taki rodzaj formacji.

105. Szczególną troską w parafii otaczane są młode małżeństwa oraz rodziny, w których dzieci przygotowują się do przyjęcia sakramentów. Kierowane są do nich specjalne propozycje formacyjne wspierające ich na drodze małżeńskiej i w roli pierwszych nauczycieli wiary dla swoich dzieci.

2.5. Formacja stała wiernych

106. Dar wiary oraz łaska złożona w przyjmowanych przez nas sakramentach wymagają świadomej troski i odpowiedzi. Serce ucznia-misjonarza nie dojrzewa samo z siebie, ale potrzebuje środowiska, które pobudzałoby jego rozwój. Budowanie komunii i współdzielenie wyjścia misyjnego wymagają ciągłej, zaplanowanej i koordynowanej formacji wszystkich wierzących. Wołanie o nią rozbrzmiewa od początku prac synodalnych i jest jedną z największych rozeznaczonych potrzeb naszego Kościoła oraz przestrzeni, które wymagają nawrócenia. Potrzebujemy myślenia, dzięki któremu moglibyśmy widzieć formację jako całościowy proces, którego integralną częścią są nie tylko przygotowania do przyjęcia sakramentów, lecz także nastawienie na stałe i cierpliwe kształtowanie postaw z nich wynikających. Intelktualny przekaz musi być połączony z doświadczeniem wiary we wspólnocie i obejmować całe życie ochrzczonych. Aby nasze parafie mogły istnieć jako żywe centra duchowości, potrzebujemy dobrze uformowanych, rozumiejących naturę Kościoła i gotowych do dzielenia współodpowiedzialności świeckich.

107. Formacja stała wiernych obejmuje budzenie i pogłębianie postaw uzdalniających do przyjęcia sakramentów oraz z nich wypływających (por. podrozdziały 2.2.–2.4.), jak również wiele innych działań, które w sposób przemyślany i całościowy służą wzrostowi wiary, kształtowaniu serca i podjęciu misji Kościoła. Za jej kompleksowy i spójny przebieg odpowiada właściwy wydział Kurii, opracowujący diecezjalny plan formacji.

108. Integralną częścią formacji stałej wiernych jest katecheza obejmująca dzieci, młodzież i dorosłych. Jej celem jest „rozwińnięcie z pomocą Bożą wiary dotąd początkowej, doprowadzenie jej do pełni i codzienne zasilanie życia chrześcijańskiego wiernych każdego wieku”¹³. W czasie prac synodalnych wybrzmiało wielkie znaczenie katechezy dla życia Kościoła oraz potrzeba znalezienia nowych dróg jej realizacji. Konieczny jest dalszy namysł nad organizacją katechezy parafialnej dla wszystkich grup wiekowych, uwzględniający rozeznane w czasie Synodu kierunki i przestrzenie formacji.

109. Największe znaczenie dla formacji stałej wiernych w przypadku większości ochrzczonych ma gromadząca regularnie ich największą liczbę niedzielna Eucharystia. W związku z tym zachęca się do takiego przygotowania homilii, aby były spójne z

¹³ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, 16 października 1979, nr 20, por. tamże, nr 20.

założeniami parafialnego programu duszpasterskiego dla rozwoju wiary danej wspólnoty. Głoszenie homilii warto połączyć z zaproszeniem i tworzeniem okazji do rozważania słowa Bożego w małych grupach oraz do praktyki *lectio divina*.

110. Pogłębianie znajomości Pisma Świętego oraz wrażliwości na słowo Boże powinno towarzyszyć wszystkim działaniom formacyjnym.

111. Dla stałego wzrostu wiary ważne jest zrozumienie obrzędów, w których się uczestniczy, dlatego bardzo ważne są wszelkie inicjatywy pozwalające wiernym na coraz bardziej świadome uczestnictwo w liturgii. Zaleca się podjęcie przystępnych i związanych katechez liturgicznych.

112. W formacji stałej wiernych należy wspierać istniejące i tworzyć nowe małe grupy jako miejsca rozwoju wiary, duchowego wsparcia i przekazywania doświadczenia.

113. Bardzo ważne jest także przygotowywanie propozycji formacyjnych uwzględniających możliwości osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami i obejmujących ich rodziny. Konieczne jest udostępnianie informacji o takich dziełach na stronach internetowych diecezji i parafii.

3. Nawrócenie misyjne

„Słyszymy ich głoszących w naszych językach wielkie dzieła Boże” (Dz 2, 11 b).

3.1. Misja – to, co ważne

114. „W sakramencie chrztu św. stajemy się misjonarzami – głoszenie Ewangelii jest naszym przywilejem i zadaniem, darem od Boga i owocem miłości bliźniego. [...] [T]rzeba, aby każdy z nas na różne sposoby głosił Ewangelię. Bez przekazywania wiary Kościół obumiera. Każde miejsce i okoliczność może stać się przestrzenią ewangelizacji” (SD 40). W czasie Synodu bardzo wyraźnie usłyszeliśmy wezwanie do nawrócenia misyjnego i uczynienia z ewangelizacji zwyczajnego stylu działania parafii, dekanatu i diecezji. Widzimy, jak obok nas rośnie nieznanostwo Chrystusa i równocześnie pojawia się coraz więcej ludzi z innych kultur i religii, którzy nigdy nie mieli możliwości Go poznać. Misja jest wyjściem na ich spotkanie, podzieleniem się z nimi przynoszącą zbawienie Ewangelią i zaproszeniem do wspólnej drogi wiary w Kościele. Dopiero później przyjdzie etap katechezy i dalszej formacji.

115. Chcąc, aby Jezus Chrystus, jedyny Zbawiciel, był bardziej znany i kochany, potrzebujemy rozeznania sposobów misyjnego zaangażowania i uwzględnienia go w programach duszpasterskich i planie formacyjnym oraz strukturalnego wsparcia dla działań ewangelizacyjnych w parafiach, dekanatach i diecezji. Przed nami porzucenie nieskutecznych form działania i wybór nowych. Konieczne jest przygotowanie formacji i kanałów komunikacji, które będą służyły misji, oraz miejsc, w których łatwo będą mogli się odnaleźć i wzrastać ludzie odkrywający Ewangelię.

116. Widzimy, jakim skarbem w dziele misji są wspólnoty o charakterze ewangelizacyjnym oraz ochrzczeni, którzy bezpośrednio angażują się w misję. Potrzebujemy nawrócenia naszych serc, by zrozumieć, że każdy z nas jest wezwany do tego dzieła. W czasie Synodu odkryliśmy, jak bardzo nasza diecezja potrzebuje misji. Przed nami odkrywanie, jak wspólnie i owocnie głosić Jezusa Chrystusa wszystkim ludziom.

3.2. Wybór misyjny

Nowa strategia działania

117. „Marzę o wyborze misyjnym, zdolnym przemienić wszystko, aby zwyczaj, style, rozkład zajęć, język i wszystkie struktury kościelne stały się odpowiednim kanałem bardziej do ewangelizowania dzisiejszego świata niż do zachowania stanu rzeczy. Reformę struktur, wymagającą odnowy duszpasterskiej, można zrozumieć jedynie w tym sensie: należy sprawić, by stały się one wszystkie bardziej misyjne” (EG 27). W czasie prac synodalnych stało się jasne, że marzenie papieża Franciszka jest także naszym marzeniem. Pamiętając, że cały Kościół jest z natury misyjny¹⁴, pragniemy zmiany, która uczyni misję pierwszym zadaniem naszej wspólnoty i sprawi, że stanie się ona

¹⁴ Por. Sobór Watykański II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, 7 grudnia 1965, nr 2.

czynnikiem kształtującym duszpasterską codzienność i podejmowane przez nas wybory.

118. Niezbędne jest tworzenie struktur, które pozwolą na koordynację i animację działań ewangelizacyjnych w diecezji oraz współpracę zaangażowanych w nią podmiotów w kluczu: diecezjalne kierunki – lokalne rozwiązania. Wyraźnie wybrzmiewa też potrzeba ogólnodostępnej diecezjalnej bazy wspólnot prowadzących ewangelizację oraz „banku” metod ewangelizacyjnych. Konieczne jest zagwarantowanie osobnych pozycji w budżecie na działalność ewangelizacyjną, m.in. formację ewangelizatorów, dobre jakościowo materiały i rozwiązania techniczne. Potrzebujemy także wyraźnego rozróżnienia ewangelizacji od działań duszpasterskich i poświęcenia jej osobnego miejsca w diecezjalnym programie duszpasterskim oraz programach parafialnych tworzonych na jego podstawie i działaniach podejmowanych w dekanacie.

119. Obok rekolekcji ewangelizacyjnych oraz różnorodnych kursów ważne jest wprowadzenie narzędzi i metod, które przesuną punkt ciężkości z jednostkowych wydarzeń na codzienność Kościoła. Jednym z kroków w tym kierunku może być wprowadzenie powszechnie działających na różnych poziomach życia diecezji zespołów misyjnych – małych grup związanych z lokalną wspólnotą i działających na jej terenie. Koniecznością jest stała, przemyślana i dobrej jakości obecność w mediach cyfrowych, które są źródłem wiedzy i – coraz częściej – relacji dla wielu ludzi. Umiejętność posługiwania się nowoczesną technologią oraz znajomość rządzących nią mechanizmów mają coraz większe znaczenie dla skuteczności misji.

120. Kluczowa jest zdolność do autorefleksji, oceny podejmowanych działań i gotowość do zmiany. Potrzebujemy odwagi, by „odcinać latorośle, które nie przynoszą owocu” (por. J 15, 2), a równocześnie wzmacniać to, co żywe i owocne, oraz poszukiwać nowych dróg. W tym procesie wzorem jest dla nas Chrystus – Dobry Pasterz, który troszczy się o każdą owcę, uwzględniając jej stan (por. Ez 34, 2 nn.), i nie działa według utartych schematów.

Jedność i przygotowanie świadków

121. Budowanie komunii i formacja uczniów-misjonarzy są realizowane dla misji. Wezwanie Chrystusa do bycia świadkami wobec świata (por. Dz 1, 8) skierowane jest do każdego ochrzczonego: do kobiet i mężczyzn, młodych i dojrzałych wiekiem, początkujących w wierze i doświadczonych, duchownych, konsekrowanych i świeckich. To wezwanie do wspólnego wyjścia w zgodzie z osobistym powołaniem i darami Ducha. Początkiem jego realizacji w diecezji jest nieustanne odkrywanie przez ochrzczonego na wszystkich etapach formacji wspólnej tożsamości ucznia-misjonarza. Rozbudzenie świadomości, że razem jesteśmy odpowiedzialni za misję Kościoła i zjednoczenie wysiłków wokół tego zadania, daje szansę na większą owocność podejmowanych działań.

122. Wszelkie dobre dzieła, a zwłaszcza ewangelizacja, wiążąca się często z trudem i czasami zniechęceniem, powinny być ściśle połączone z modlitwą. Warto angażować istniejące grupy modlitewne w stałe wspieranie dzieł ewangelizacyjnych oraz w modlitwę i post w intencji powstawania nowych inicjatyw. Zwracanie uwagi na potrzebę modlitwy za dzieła ewangelizacyjne i proszenie o nią w ramach parafii, dekanatu i diecezji pobudza serca ochrzczonego oraz zachęca ich do osobistego zaangażowania.

123. Owocność głoszenia, poza przygotowaniem teologicznym i psychologicznym, wymaga również postawy stałego rozeznawania. Konieczna jest praktyka wspólnej modlitwy połączonej z rozważaniem słowa Bożego, służącej rozeznaniu czasu, miejsca i sposobu głoszenia (por. Dz 16, 6-10). Ewangelizacja to nie tylko działania zewnętrzne, lecz także walka duchowa (por. Ef 6, 12-20) i wejście w rzeczywistość, w której toczy się zmaganie o ludzkie serce i życie wieczne. W tym procesie niezbędne jest rozeznanie oraz modlitwa i post.

Wyjście misyjne

124. W działaniu misyjnym potrzebujemy fizycznego przekroczenia granic świątyń i pomieszczeń parafialnych. Działania misyjne rozgrywają się przede wszystkim tam, gdzie na co dzień żyją zagubieni i potrzebujący ludzie. Wymaga to od wiernych wszystkich stanów obecności w tych środowiskach, osobistych relacji i komunikowania się zrozumiałym językiem. Nieocenioną rolę mają do wypełnienia świeccy, którzy z racji życiowego zaangażowania naturalnie stoją najbliżej ludzi nieznających Ewangelii. Wielkie znaczenie ma przykład ich życia i gotowość do otwartego przyznawania się do wiary w Jezusa Chrystusa. Szczególnie widoczne jest to w przypadku ludzi młodych, dla których rówieśnicy są najczęściej najbardziej wiarygodnymi świadkami. Dorośli i młodzi świadkowie, by przełamać strach przed odrzuceniem, potrzebują wsparcia wspólnoty wyrażającego się w mocnych, budujących relacjach, modlitwie i formacji.

125. Ewangelizacja poza przestrzenią sakralną może mieć także charakter zorganizowany. Przykładem są m.in. kursy Alpha przyciągające osoby, które nie przyjdą do kościoła, lecz zainteresują się propozycją odbywającą się poza jego murami.

126. Warto rozważyć regularną ewangelizację bezpośrednią (np. „od drzwi do drzwi”) prowadzoną przez chętne i przygotowane do tego wspólnoty, najlepiej grupy działające na terenie parafii, dzięki którym osoby ewangelizowane od razu otrzymują zaproszenie do konkretnej, lokalnej społeczności wierzących.

Miejsce dla (z)ewangelizowanych

127. Celem misji jest włączanie osób, które poznały Ewangelię, w życie Kościoła na poziomie parafii, wspólnot i ruchów. Aby to się mogło wydarzyć, konieczne jest przygotowanie tych przestrzeni na przyjęcie ludzi, którzy nie odnajdą się na początku w większości przeżywanych tam aktywności. Takie działanie wymaga wycucia i cierpliwości wobec pytań i zachowań osób nieznających życia Kościoła. Warto jednak pozostawić im miejsce i czas pozwalające wzrastać w przyjmowaniu Ewangelii.

Doświadczenie misji *ad gentes*

128. Dostrzegając misyjny charakter najbliższego otoczenia, powinniśmy pamiętać o siostrach i braciach pracujących w tradycyjnych krajach misyjnych i korzystać z ich doświadczeń. Prowadzenie misji *ad gentes* może pomóc w odpowiedzi na wiele pytań zadawanych w trakcie Synodu, np. w jaki sposób spotykać się z odmienną kulturą, jak funkcjonuje parafia, z konieczności prawie całkowicie prowadzona przez świeckich lub jak funkcjonować w środowisku, w którym katolicy są mniejszością. Poszukując form wyjścia do osób, które są poza Kościołem, warto korzystać z podejścia misyjnego,

które opiera się na byciu z innymi ludźmi, często w bardzo praktycznym wymiarze. Takie świadectwo życia w Chrystusie może prowadzić do pytania o motywacje misjonarza i w końcu do odkrycia Ewangelii.

4. Rozeznawanie eklezjalne

„Postanowiliśmy bowiem, Duch Święty i my” (Dz 15, 28).

4.1. Sens i etapy rozeznawania

129. W drodze, którą podejmujemy jako Kościół, możemy szczęśliwie iść, gdy dajemy się prowadzić Duchowi Świętemu. Podążanie za Jego natchnieniami pozwala nam żyć w jedności i gwarantuje owocność misji, dlatego tak ważne jest, abyśmy stale wzrastali we wrażliwości na Jego głos. Umiejętność rozróżniania Jego wołania od szumu innych dźwięków jest kluczowa dla nawrócenia i odnowy naszego życia oraz podejmowania wyborów ukierunkowanych na misję. Zobaczyliśmy to wyraźnie w czasie procesu synodalnego. Podjęte przez nas wspólnotowe rozeznawanie prowadzone metodą Rozmowy w Duchu Świętym zaowocowało wieloma życiodajnymi intuicjami, dlatego pragniemy kontynuować to doświadczenie oraz rozwijać się w sztuce słuchania i wybierania tego, co Boże – w czynieniu tego, co mówi Syn.

130. „Rozeznawanie eklezjalne nie jest techniką organizacyjną, lecz praktyką duchową przeżywaną w wierze. Wymaga wewnętrznej wolności, pokory, modlitwy, wzajemnego zaufania, otwartości na nowe oraz zawierzenia woli Bożej” (KKS 82). Chcemy, aby stało się naszym stylem działania i poprzedzało wszystkie ważne dla życia wspólnoty decyzje na poziomie diecezji, dekanatu i parafii. Rozpoczyna się od jasnego przedstawienia przedmiotu rozeznania oraz osobistego przygotowania przez modlitwę, słuchanie słowa Bożego i refleksję nad tematem. Wymaga wolności od własnych interesów i zaangażowania na rzecz wspólnego dobra, wspólnej modlitwy, dzielenia się słowem oraz uważnego wysłuchania każdej osoby. Jest związane z poszukiwaniem i sformułowaniem możliwie najszerszego konsensusu ukazującego się w tym, co najbardziej „rozpala serca” (por. Łk 24, 32; KKS 84–85). Tak prowadzony proces rozeznawania pozwala żywić nadzieję, że będące jego owocem decyzje są rzeczywistą odpowiedzią na wołanie Ducha Świętego. Rozeznawanie to jest procesem przygotowującym decyzję, którą ostatecznie podejmuje osoba pełniąca właściwy urząd.

4.2. Podstawowe powołanie, zadania i styl pracy rad

131. „W Kościele synodalnym «cała wspólnota, w wolnej i bogatej różnorodności swoich członków, jest wezwana do wspólnej modlitwy, słuchania, analizowania, dialogu, rozeznawania i udzielania rad w podejmowaniu decyzji» na rzecz misji” (KKS 87). Szczególnie powołane do wypełnienia tego zadania są działające na różnych poziomach rady. Chcemy, aby w naszej diecezji były one konkretnym wyrazem współodpowiedzialności wszystkich ochrzczonych za misję Kościoła oraz przestrzenią wspólnotowego rozeznawania kierunków działania zgodnych z wolą Bożą. Zadaniem rad jest udział w procesie przygotowania decyzji oraz ewaluacja podjętych działań. Rady współpracują ze sobą w wymagających tego obszarach, zwłaszcza w kontekście budowania komunii, formowania serc i realizacji misji. Rady rozeznają, stosując metodę Rozmowy w Duchu Świętym lub inną zawierającą opisane w podrozdziale 4.1. etapy. Szczegóły dotyczące powoływania, składu oraz zadań rad opisują zatwierdzone przez biskupa statuty poszczególnych rad.

4.3. Rady działające na poziomie diecezji

132. W Archidiecezji Wrocławskiej już funkcjonują diecezjalne organy rozeznania eklesjalnego – kolegia, rady i komisje. Aby skutecznie realizować postulaty Synodu, konieczne jest szczególne zaangażowanie niektórych z nich oraz powołanie dodatkowych.

Rada Kapłańska

133. Rada Kapłańska wspiera biskupa w zarządzaniu diecezją, zgodnie z przepisami prawa, aby „pomnażało się dobro pasterskie” powierzonego mu Ludu Bożego (KPK, kan. 495, § 1). Rada zajmuje się wszystkimi sprawami Ludu Bożego w diecezji. Reprezentując prezbiterium, rozeznaje szczególnie w sprawach dotyczących życia kapłanów, ich duchowej kondycji, formacji stałej, jedności i warunków życia.

Rada Duszpasterska

134. Diecezjalna Rada Duszpasterska doradza biskupowi w obszarach duszpasterstwa i ewangelizacji. Rozeznaje znaki czasu, sytuację duszpasterską oraz potrzeby misyjne w diecezji i na tej podstawie wskazuje kierunki działań duszpasterskich i ewangelizacyjnych. Rozeznane przez radę w kontekście budowania komunii, formacji i misji oraz powszechnego i krajowego programu duszpasterskiego kierunki stają się podstawą do opracowania diecezjalnego programu duszpasterskiego. W skład diecezjalnej Rady Duszpasterskiej (zgodnie z KPK, kan. 512, § 1–2) wchodzi osoby duchowne, członkowie instytutów życia konsekrowanego, a przede wszystkim wierni świeccy, w tym przedstawiciele wspólnot i ruchów. Powoływani oni są w taki sposób, aby skład Rady stanowił rzeczywiste odzwierciedlenie Ludu Bożego diecezji. Rada ewaluuje diecezjalny program duszpasterski oraz jego realizację.

Rada ds. Ekonomicznych

135. Rada ds. Ekonomicznych Archidiecezji Wrocławskiej doradza biskupowi w sprawach gospodarki finansowej diecezji. Wypracowuje długoterminową strategię finansową diecezji, na podstawie której wraz z ekonomem Archidiecezji Wrocławskiej (KPK, kan. 493) tworzy coroczny budżet diecezji. Zatwierdza bilans przychodów i rozchodów oraz sprawdza coroczne sprawozdania finansowe zarządców dóbr kościelnych, kierując się kryteriami komunii, formacji i misji. Opiniuje działania finansowe diecezji oraz sprawdza sposób wykorzystania środków z Funduszu Solidarnościowego. Jest adresem zgłoszeń nieprawidłowości lub podejrzenia braku gospodarności dokonujących się na poziomie diecezji. Członkami Rady są osoby biegłe w sprawach ekonomicznych oraz znające dobrze prawo świeckie (KPK, kan. 492, § 1).

Rada ds. Formacji

136. Diecezjalna Rada ds. Formacji wspiera biskupa w sprawach formacji. Rozeznaje i proponuje kierunki formacji oraz opiniuje działania formacyjne na terenie diecezji. Kontekstem podejmowanego przez radę rozeznawania jest budowanie komunii, formowanie serc i współdzielenie misji. Rada przygotowuje wytyczne do diecezjalnego planu formacji: odpowiadające na bieżące wyzwania oraz aktualne możliwości realiza-

cji, stanowiące wspólny element formacji w diecezji oraz korespondujące z diecezjalnym programem duszpasterskim. W skład Rady ds. Formacji wchodzi: odpowiedzialni za diecezjalne ośrodki formacyjne, delegaci zgromadzeń zakonnych, przedstawiciele katolickich instytucji świeckich prowadzących formację wiernych na terenie diecezji (w tym nauczanie przedszkolne i szkolne) i ruchów kościelnych działających na terenie diecezji oraz prezbiterzy i osoby świeckie o dużym doświadczeniu w prowadzeniu formacji. Rada ewaluje diecezjalny plan formacji oraz jego realizację.

Rada ds. Życia Konsekrowanego

137. Rada ds. Życia Konsekrowanego doradza biskupowi w sprawach dotyczących życia konsekrowanego oraz wspiera zaangażowanie osób konsekrowanych i wspólnot zakonnych w życie diecezji, rozeznając związane z tym potrzeby, możliwości i wyzwania (również w zakresie realizacji charyzmatów związanych z posługą miłosierdzia). Rada wspiera współpracę pomiędzy instytutami życia konsekrowanego i stowarzyszeniami życia apostołskiego działającymi na terenie diecezji oraz indywidualnymi formami życia konsekrowanego. W skład Rady wchodzi: osoba odpowiedzialna za życie konsekrowane w diecezji, referentka ds. żeńskich zgromadzeń zakonnych, delegat Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce, osoba odpowiedzialna na terenie diecezji za indywidualne formy życia konsekrowanego, przedstawiciele zakonów żeńskich i męskich, instytutów świeckich działających na terenie diecezji oraz indywidualnych form życia konsekrowanego, a także inne osoby zaproszone przez biskupa diecezjalnego.

Rada ds. Wspólnot, Ruchów i Stowarzyszeń

138. Rada ds. Wspólnot, Ruchów i Stowarzyszeń doradza biskupowi w sprawach dotyczących wspólnot, stowarzyszeń i ruchów działających na terenie diecezji. Ma charakter służebny i w duchu braterskim wspiera także wspólnoty, ruchy i stowarzyszenia w zakresie rozeznawania potrzeb, przezwyciężania trudności oraz komunikacji z biskupem. Rada rekomenduje kursy, rekolekcje i ćwiczenia duchowe dla osób odpowiedzialnych za wspólnoty i ruchy. Członkami Rady są wybrane spośród nich osoby.

Rada ds. Duszpasterstwa Rodzin

139. Rada ds. Duszpasterstwa Rodzin wspiera biskupa w kwestiach związanych z duszpasterstwem i formacją rodzin. Rozeznaje kierunki i rodzaje działań związanych z przygotowaniem do sakramentu małżeństwa, wsparciem rodzin, rodziców i opiekunów oraz ochroną życia. W skład rady wchodzi osoby z doświadczeniem i kompetencjami umożliwiającymi działania dla dobra rodzin.

4.4. Dekanalna rada duszpasterska

140. Dekanalna rada duszpasterska, zgodnie z lokalnym kontekstem, proponuje działania, które w zakresie duszpasterstwa, formacji i misji odpowiadają na potrzeby wiernych dekanatu i są wsparciem dla pracujących tam duchownych. Rada przede wszystkim rozeznaje obszary, które przekraczają możliwości pojedynczych parafii, i na tej podstawie oraz w kontekście diecezjalnego programu duszpasterskiego i diecezjalnego planu formacji wskazuje możliwe rozwiązania i sposoby współpracy między parafiami. Rada troszczy się o budowanie komunii w dekanacie i opracowuje skuteczne

sposoby przekazywania informacji duszpasterskich, formacyjnych i ewangelizacyjnych pomiędzy parafiami dekanatu. Na czele Rady stoi dziekan, w jej skład wchodzi proboszczowie oraz świeccy przedstawiciele parafii wchodzących w skład dekanatu, reprezentanci osób konsekrowanych mieszkających na terenie dekanatu oraz osoby, których obecność w Radzie jest uzasadniona dobrem duszpasterskim.

4.5. Rady w parafii

Rada duszpasterska

141. Rada duszpasterska wspiera proboszcza w budowaniu komunii, prowadzeniu formacji i misji (por. KPK, kan. 536 § 1, NDWP 108–114). Rada współpracuje z działającymi na terenie parafii wspólnotami i troszczy się o zaproszenie do współodpowiedzialności za życie parafii i misję Kościoła w lokalnej społeczności wszystkich wiernych. Rozeznając możliwości i potrzeby parafii w kontekście diecezjalnego programu duszpasterskiego i planu formacji oraz działań podejmowanych w dekanacie, opracowuje parafialny program duszpasterski oraz sposoby jego realizacji (por. rozdział 5). Na czele rady stoi proboszcz, w jej skład wchodzi pracujący w parafii prezbiterzy, przedstawiciele: osób konsekrowanych żyjących na terenie parafii, świeckich katechetów i katechetek, wspólnot, bractw, ruchów i organizacji katolickich działających na terenie parafii oraz innych świeckich. Rada ewaluuje parafialny program duszpasterski.

Rada ekonomiczna

142. Rada ekonomiczna wspiera proboszcza w odpowiedzialnym i przejrzystym zarządzaniu dobrami parafialnymi (por. KPK, kan. 537, NDWP 101–107). Dokonuje tego przez ocenę sytuacji finansowej, troskę o majątek, opiniowanie umów i działań gospodarczych oraz doradztwo w sprawach kadrowych i inwestycyjnych. Rada wypracowuje wieloletnią, długoterminową strategię finansową parafii. Na podstawie tej strategii tworzy coroczny budżet uwzględniający potrzeby związane z budowaniem komunii, wzrostem wiary i ewangelizacją oraz zabezpieczający bieżące potrzeby materialne parafii. Na czele rady stoi proboszcz, a jej członkami są wierni posiadający kompetencje w zakresie finansów, prawa, administracji i zarządzania. W obrębie dekanatu rady ekonomiczne współpracują ze sobą, wymieniając się dobrymi praktykami i, jeśli to możliwe, podejmując wspólne inicjatywy służące obniżeniu kosztów funkcjonowania parafii. Rady współpracują ze sobą w zakresie pokrywania kosztów wspólnych inicjatyw dekanalnych.

Współpraca rad duszpasterskiej i ekonomicznej

143. Rada duszpasterska i rada ekonomiczna działają niezależnie od siebie w ramach przypisanych sobie kompetencji, jednak w tym samym celu, którym jest dobro wspólnoty parafialnej. Należy rozróżnić członków rad duszpasterskiej i ekonomicznej. W razie potrzeby, lecz przynajmniej raz w roku, należy zwoływać wspólne posiedzenia rad duszpasterskiej i ekonomicznej, szczególnie w sprawach wymagających zintegrowanego podejścia.

144. Rady duszpasterska i ekonomiczna powinny dzielić się doświadczeniem, a także wzajemnie się wspierać w rozwiązywaniu wyzwań stojących przed parafią.

145. Współdziałanie rad sprzyja także spójności działań duszpasterskich i gospodarowania dobrami kościelnymi w szerszej perspektywie, co wzmacnia przejrzystość, efektywność i ewangeliczny charakter podejmowanych decyzji.

146. Współpraca rad duszpasterskich i ekonomicznych nie powinna ograniczać się jedynie do poziomu lokalnej wspólnoty. Coraz bardziej istotna staje się współpraca między parafiami, szczególnie w ramach dekanatu i diecezji, jako wyraz wspólnego zaangażowania w misję Kościoła.

5. Spójna wizja duszpasterstwa – programy duszpasterskie i plan formacji

„Jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich wierzących” (Dz 4, 32).

5.1. Cel

147. W czasie prac synodalnych mocno wybrzmiał głos o potrzebie uspoźnienia działań duszpasterskich, formacyjnych i ewangelizacyjnych w diecezji przy jednoczesnym zachowaniu przestrzeni na lokalne rozwiązania i różnorodność uwarunkowań. Narzędziami odpowiadającymi na to wyzwanie są programy duszpasterskie i plan formacji. Powstają na podstawie eklezjalnego rozeznania odpowiednich rad w kontekście komunii, formacji oraz misji. Wprowadzają wspólne i spójne ramy działań duszpasterskich, formacyjnych i ewangelizacyjnych na wszystkich poziomach życia diecezji oraz pozwalają na współpracę w obszarach przekraczających możliwości jednej parafii. Realizację programów duszpasterskich i planu formacji wspierają w szczególności:

- a. osoby wypełniające w diecezji odpowiednie posługi i funkcje,
- b. działalność Centrum Formacji i Misji (por. podrozdział 14.3.),
- c. diecezjalne kanały informacji.

5.2. Diecezjalny program duszpasterski

148. Diecezjalny program duszpasterski powstaje na podstawie rozeznania diecezjalnej Rady Duszpasterskiej, zapisów synodalnych oraz kierunków wyznaczonych na poziomie powszechnym i krajowym. Jest podstawą działań duszpasterskich i ewangelizacyjnych w diecezji i stanowi punkt wyjścia dla szczegółowych rozwiązań podejmowanych w dekanacie, parafii oraz wszystkich środowiskach duszpasterskich w diecezji. Jest przygotowywany na określony rok duszpasterski. Załącznikiem do programu jest kalendarz wydarzeń diecezjalnych. Program jest syntetycznym zapisem najważniejszych celów diecezji stawianych w kontekście komunii, formacji i misji oraz sposobów ich osiągnięcia w konkretnym roku duszpasterskim. Opracowaniem, prezentowaniem odpowiednio wcześniej przed rozpoczęciem nowego roku duszpasterskiego oraz koordynowaniem realizacji programu i kalendarza zajmuje się właściwy wydział Kurii.

5.3. Diecezjalny plan formacji

149. Diecezjalny plan formacji powstaje na podstawie rozeznania diecezjalnej Rady ds. Formacji w kontekście postanowień synodalnych i rozeznanych przez Synod kierunków dotyczących formacji serca i współdzielenia misji. Opisuje cel, przebieg i metody formacji w czterech podstawowych przestrzeniach:

- a. przygotowanie do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego,
- b. formacja rodzin,
- c. formacja stała wiernych,
- d. formacja do służby w Kościele.

150. Za opracowanie założeń i wytycznych dla formacji stałej rodzin włączonych do planu formacji odpowiedzialny jest właściwy wydział Kurii.

151. Diecezjalny plan formacji obejmuje formację w następujących obszarach:

- a. formacja ludzka realizowana z wykorzystaniem współczesnej psychologii i antropologii chrześcijańskiej, której celem jest kształtowanie dojrzałej osobowości oraz postawy opartej na wartościach chrześcijańskich,
- b. formacja duchowa realizowana przez poznawanie i rozważanie słowa Bożego oraz aktywne i świadome uczestnictwo w liturgii, a także życie sakramentami,
- c. formacja intelektualna (podstawy i apologia wiary, misteria wiary, moralność i duchowość, historia Kościoła),
- d. formacja społeczna dotycząca umiejętności budowania wspólnoty, współdziałania i odpowiedzialności za innych.

152. Plan formacji jest kilkuletnią strategią działań formacyjnych w diecezji i stanowi ramy dla rozwiązań szczegółowych w dekanacie, parafii i diecezjalnych ośrodkach formacyjnych. Załącznikami do diecezjalnego planu formacji są aktualizowane co roku: oferta formacyjna oraz treści formacyjne wpływające z diecezjalnego programu duszpasterskiego. Za opracowanie planu formacji, odpowiednio wczesne publiczne zaprezentowanie oraz koordynację jego realizacji we współpracy z innymi jednostkami odpowiedzialnymi za formację odpowiada właściwy wydział Kurii.

5.4. Parafialny program duszpasterski

153. Parafialny program duszpasterski powstaje na podstawie rozeznania parafialnej rady duszpasterskiej oraz wskazań zawartych w diecezjalnym programie duszpasterskim i planie formacyjnym. Uwzględnia kontekst dekanatu oraz bogactwo obecnych w parafii charyzmatów życia konsekrowanego, wspólnot i ruchów, a także dary i potrzeby wszystkich mieszkańców parafii, m.in. młodzieży, osób z niepełnosprawnościami i ubogich. Obejmuje działania służące budowaniu komunii, prowadzeniu formacji i realizacji misji. Program jest przygotowywany na konkretny rok duszpasterski, jednak w kontekście formacyjnym może mieć kształt kilkuletniej strategii. Jego szczegółową treść oraz kalendarz i sposób realizacji oraz prezentacji rozeznaje i opracowuje parafialna rada duszpasterska, która może zaprosić do współpracy inne osoby zaangażowane w życie parafii. Program jest krótkim zapisem najważniejszych celów, stawianych sobie przez wspólnotę parafialną w kontekście komunii, formacji i misji, oraz sposobów ich osiągnięcia w konkretnym roku duszpasterskim.

5.5. Ewaluacja programów duszpasterskich i planu formacji

154. Programy duszpasterskie i plan formacji służą duchowemu dobru wspólnoty. W związku z tym ich realizacja i owocność wymagają ewaluacji, która jest jednym z warunków nawrócenia i odnowy życia Kościoła. Celem ewaluacji, podobnie jak dobrze przeżytego rachunku sumienia, jest wydobyć wszystko, co sprzyja wzrostowi wiary, oraz zauważyć aspekty, które wymagają poprawy lub porzucenia. Ewaluacja jest podsumowującym etapem eklezjalnym rozeznawaniem, które pozwala zauważyć i docenić to, co służy budowaniu komunii, formacji serc i realizacji misji Kościoła, oraz odrzucić to, co się temu sprzeciwia. Ewaluację programów duszpasterskich oraz

planu formacji i sposobów ich realizacji prowadzą odpowiednie rady przy współpracy z właściwymi instytucjami centralnymi diecezji.

155. Ewaluacja ma charakter rozeznawania eklezjalnego i odbywa się w dialogu z grupami, których dotyczy program lub plan, oraz przy współpracy zewnętrznych ekspertów. Wnioski wpływające z ewaluacji są brane pod uwagę przy tworzeniu nowych bądź modyfikacji bieżących programów lub planu.

6. Synodalna parafia misyjna

„Tego właśnie Jezusa wskrzesił Bóg, a my wszyscy jesteśmy tego świadkami” (Dz 2, 32).

6.1. Odnowa parafialnego zaangażowania

156. Zwyczajnym miejscem życia i pracy Kościoła dla większości ochrzczonych jest parafia (NDWP 6–7). W niej przyjmujemy sakramenty, słuchamy słowa Bożego i poznajemy prawdy wiary. To, w jaki sposób doświadczamy Kościoła, co o nim i o sobie w nim myślimy, w dużej mierze zależy od tego, jak funkcjonuje nasza parafia i jak wygląda nasze w nią zaangażowanie. Prace synodalne pokazały, że konieczne jest odejście od stylu funkcjonowania, którego metaforą mógłby być stadion: tysiące kibiców ogląda mecz rozgrywany przez nielicznych. Potrzebujemy zaangażowania wszystkich ochrzczonych zgodnie z ich indywidualnym obdarowaniem i powołaniem w budowanie komunii, formowanie serc i realizację misji Kościoła. Jest to zaangażowanie ukierunkowane nie tylko na wewnętrzne sprawy wspólnoty, lecz także – a może przede wszystkim – głoszenie Ewangelii otaczającemu światu. Tak odnowiony styl bycia i działania oddaje określenie: synodalna parafia misyjna.

157. Synodalny styl życia parafii polega na odpowiedzialnym i uporządkowanym udziale wszystkich jej członków w rozeznawaniu i realizacji powierzonej im misji¹⁵. Jest jedną z najważniejszych dróg nawrócenia i odnowy życia Kościoła, ponieważ wzywa do bardziej świadomego życia łaską chrztu i wynikającej z niej współodpowiedzialności za Ciało Chrystusa, które tworzą wszyscy ochrzczeni (1 Kor 12, 12 nn). Proponowane przez Synod diecezjalny rozwiązania, tj. m.in. formacja uczniów-misjonarzy (por. rozdział 2), rozeznawanie eklezjalne oraz działalność rad duszpasterskich i ekonomicznych (por. rozdział 4), a także ożywienie posług i zadań (por. rozdział 8), wspierają strukturalnie ten proces i są szansą na trwałą przemianę.

158. Przewodniczką w drodze odnowy parafialnego zaangażowania jest Maryja, Matka Kościoła. W Niej „widzimy w pełnym świetle cechy Kościoła synodalnego, misyjnego i miłosiernego. Ona jest rzeczywiście figurą Kościoła, który słucha, modli się, rozmyśla, prowadzi dialog, towarzyszy, rozeznaje, decyduje i działa” (KKS 29).

6.2. Razem z proboszczem

159. Zgodnie z przepisami prawa kanonicznego parafia jest „określoną wspólnotą wiernych” powierzoną opiece duszpasterskiej proboszcza (KPK, kan. 515). Do jego zadań należą m.in. troska o życie duchowe wspólnoty, dbałość o liturgię, ewangelizacja, wspieranie potrzebujących pomocy i rodzin (KPK, kan. 528–530), zarząd dobrami parafii oraz prowadzenie ksiąg (KPK, kan. 532, 535). W czasie prac synodalnych wybrzmiewały trud i poczucie osamotnienia związane z pełnieniem tych zadań. Podobne głosy pojawiały się ze strony wikariuszy. Wielość i różnorodność zadań, konieczność samodzielnego podołania różnym potrzebom związanym z pełnioną posługą, poczucie braku instytucjonalnego i ludzkiego wsparcia to wyzwania, z którymi mierzy się wielu

¹⁵ Por. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, dz. cyt., nr 53.

prezbiterów. Bywa, że poczucie niezrozumienia oraz swego rodzaju niezauważenia towarzyszy także osobom świeckim i konsekrowanym zaangażowanym lub chcącym się zaangażować w życie parafii.

160. Wszystkie te głosy mówią o tęsknocie za wspólnotą, w której w sposób właściwy dla naszego powołania i obdarowania moglibyśmy współdzielić życie i misję. Osobą szczególnie powołaną do kształtowania tak działającej wspólnoty parafialnej jest proboszcz. „Proboszczowie [...] znają od wewnątrz życie Ludu Bożego, jego znoje i radości, jego potrzeby i bogactwa. Dlatego Kościół synodalny potrzebuje swoich proboszczów: bez nich nigdy nie będziemy w stanie nauczyć się podążania razem, nigdy nie będziemy w stanie podjąć drogi synodalności, będącej «drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia»”¹⁶. Równocześnie w wysiłkach związanych z budowaniem podążającej razem, ukierunkowanej misyjnie parafii proboszcz nie może pozostać sam. Towarzyszenie w tym procesie jest zadaniem wszystkich parafian, w szczególności tych tworzących rady duszpasterską i ekonomiczną, oraz instytucji centralnych diecezji. Wzajemna otwartość, troska oraz gotowość do współdzielenia radości i trudów codzienności są początkiem nawrócenia i odnowy.

6.3. Spotkanie, słuchanie, rozeznawanie, działanie

161. Parafia jest naturalną przestrzenią spotkania ludzi różniących się między sobą wiekiem, statusem społecznym, uzdolnieniami, życiowym doświadczeniem, a w końcu powołaniem. Ta różnorodność jest przywilejem i wyzwaniem parafii. Domaga się troski o miejsce, czas i wydarzenia służące budowaniu wspólnoty pomiędzy tymi wszystkimi grupami i w ich obrębie, również poza kontekstem liturgicznym. Konieczna jest dbałość o infrastrukturę umożliwiającą spotkanie (oraz późniejszą formację i misję), a także wykorzystanie naturalnych okazji, np. odpustów, do wspólnego świętowania wszystkich członków parafii – duszpasterzy, osób konsekrowanych i świeckich – oraz przybyłych gości. Na ile to możliwe, w realiach konkretnej parafii należy zatroszczyć się o miejsce przeznaczone na spotkania młodzieży, do którego młodzi mieliby stały dostęp i za które mogliby wziąć odpowiedzialność. W planowaniu przestrzeni i spotkań parafialnych równie ważne jest uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych, starszych oraz rodzin z małymi dziećmi. Nie mniej istotna dla budowania komunii i życia Ewangelią w parafii jest troska o osoby najbardziej potrzebujące. Wyraża się ona w pomocy materialnej i opiece duchowej oraz twórczym towarzyszeniu tym, którzy żyjąc lub przebywając czasowo na terenie parafii, nie mają możliwości pełnego włączenia się w jej życie (chorzy, więźniowie, bezdomni, mieszkańcy placówek pomocowych).

162. „[G]otowość do słuchania jest pierwszym znakiem, za pomocą którego objawia się pragnienie nawiązania relacji z drugą osobą”¹⁷. Dlatego parafia troszczy się również o przestrzeń słuchania i szuka sposobów na usłyszenie wszystkich ochrzczonych – nie tylko tych najbardziej zaangażowanych. Takie wzrastanie w sztuce słuchania drugiego człowieka uzdalnia nas do coraz uważniejszego słuchania Boga, zmienia naszą modlitwę i umożliwia budowanie znającej się oraz wrażliwej na dary i potrzeby

¹⁶ Franciszek, List do proboszczów, 2 maja 2024.

¹⁷ Leon XIV, Orędzie na Wielki Post 2026, dz. cyt.

swoich członków wspólnoty. Jest drogą do dzielenia się wiarą i odkrywania rodzaju zaangażowania, które poszczególni członkowie parafii mogą podjąć w związku z przesłaniem Ewangelii. Wzmacnianie umiejętności słuchania Boga i człowieka jest wstępem do rozeznawania natchnień Ducha Świętego i owocnego podejmowania misji. Rozeznawanie nie jest zarezerwowane dla wybranych członków parafii (choć jest najważniejszym zadaniem działających w niej rad). Stanowi bowiem praktykę duchową, do której wezwani są wszyscy wierni, zgodnie z zakresem i wagą podejmowanych tematów. Rozeznawanie, czyli poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, do czego Duch Święty zaprasza konkretną wspólnotę w danym czasie, powinno poprzedzać działania wpływające na kształt życia parafii. Decyzję dotyczącą przyjęcia i realizacji wyników rozeznawania podejmuje proboszcz. Zapis najważniejszych działań duszpasterskich zawiera parafialny program duszpasterski. Za jego realizację wraz z księdzem proboszczem odpowiedzialna jest cała parafia.

6.4. Dojrzałość w wierze

163. Parafia jest pierwszym miejscem formacji w jej czterech podstawowych przestrzeniach: do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, formacji rodzin, formacji stałej wiernych i do służby w Kościele (por. rozdziały 2 i 8). Formacja ta uwzględnia kształtowanie wewnętrznej postawy serca oraz postawy współdzielenia misji w Kościele. Odbywa się w kontekście postanowień synodalnych i diecezjalnego planu formacji, a jej najważniejsze cele i sposoby realizacji opisuje zwięźle parafialny program duszpasterski, który w tym obszarze może mieć kształt kilkuletniej strategii formacyjnej.

164. Formacja w parafii powinna być prowadzona przez zespół osób, na którego czele stoi proboszcz lub wyznaczony przez niego parafialny koordynator formacji, będący członkiem parafialnej rady duszpasterskiej. W działaniach formacyjnych parafia korzysta z pomocy osób życia konsekrowanego, ruchów i wspólnot mających doświadczenie w prowadzeniu formacji oraz instytucji centralnych diecezji. Ważnym celem każdego procesu formacyjnego w parafii jest prowadzenie adresatów formacji do dojrzałości w wierze i brania odpowiedzialności za formację własną i innych – uczynienie z formacji sprawy całej parafii. Wyrazem tego może być m.in. wsparcie modlitewne kandydatów do sakramentów wtajemniczenia czy udział w liturgii, w czasie której udzielany jest sakrament, lub gotowość do podjęcia zadań wymagających większego zaangażowania i przygotowań.

165. Konieczna jest otwartość na zróżnicowane potrzeby formacyjne członków parafii i umożliwienie im formowania się w najbardziej naturalnych dla nich grupach. Odmierna wrażliwość nie jest zagrożeniem dla jedności, ale bogactwem, które należy przeżywać we wzajemnym szacunku. Równocześnie wszystkie funkcjonujące na terenie parafii grupy są powołane do troski o jakość życia duchowego i praktycznego całej wspólnoty oraz wzajemnej pomocy.

166. Zadania formacyjne przekraczające możliwości jednej parafii realizowane są we współpracy z innymi parafiami na poziomie dekanatu.

6.5. Kierunek: misja

167. „[P]arafia nie jest skupiona na sobie, ale na misji, i jest powołana do wspierania zaangażowania [...] ludzi, którzy na różne sposoby żyją i dają świadectwo swojej wiary w pracy zawodowej oraz w działalności społecznej, kulturalnej i politycznej” (KKS 117).

168. Szczególną rolę w parafialnym dziele misyjnym mają grupy i wspólnoty należące do różnych ruchów kościelnych. Należy jednak pamiętać, że do wyjścia misyjnego powołani są wszyscy ochrzczeni. Dzieje się to m.in. przez ich uczestnictwo w pozytywnych inicjatywach lokalnego życia społecznego i kulturalnego, co stwarza płaszczyznę do dzielenia się świadectwem życia i wiary.

169. Wyjście misyjne parafii realizuje się przez organizację wydarzeń o znaczeniu preewangelizacyjnym – np. „dni otwarte parafii”, festyny, koncerty charytatywne, wystawy w plenerze, zawody sportowe. Nie należy jednak na nich kończyć, lecz powinny one prowadzić do dzieł ewangelizacyjnych, takich jak regularne rekolekcje, kursy ewangelizacyjne lub parafialne dni skupienia otwarte dla wszystkich. Nieocenionym narzędziem w pracy ewangelizacyjnej jest działanie małych, prowadzonych przez uformowanych animatorów grup dzielenia, sprzyjających dawaniu osobistego świadectwa i budowaniu więzi w atmosferze zaufania.

170. Jednym z działań ewangelizacyjnych w parafii może być wizyta duszpasterska (kolęda). W trakcie prac synodalnych wyraźnie zauważono znaczenie tej praktyki dla budowania komunii i prowadzenia misji. Z tych względów wizyta duszpasterska powinna być prowadzona przez prezbitarów pracujących w parafii oraz zaplanowana tak, by dawać szansę na spotkanie z każdym członkiem wspólnoty. Kapłanów w przygotowaniu i przebiegu wizyty mogą wspierać osoby zaangażowane w dzieła ewangelizacyjne w parafii. Ostateczny kształt i przebieg wizyty zależy od rozeznania proboszcza i rady duszpasterskiej. W parafiach, które realizują wizytę duszpasterską „na zaproszenie”, należy zaplanować formy dotarcia do mieszkańców parafii, którzy nie zadeklarowali chęci zaproszenia duszpasterzy.

171. Praktyka duszpasterska pokazuje, że choć sakramenty są przeznaczone dla osób żyjących przynajmniej zaczątkiem wiary, to przygotowują się do ich przyjęcia lub proszą o nie dla swoich dzieci także osoby, które nie znają Ewangelii, stąd przestrzeń formacji do sakramentów powinna zostać poprzedzona głoszeniem kerygmatu i stać się jedną z okazji do prowadzenia ewangelizacji.

172. W odpowiedzi na potrzeby misyjne parafii proboszcz może powołać zespół ds. nowej ewangelizacji. Zespół ten, zgodnie z rozeznaniem parafialnej rady duszpasterskiej i we współpracy z grupami i wspólnotami parafialnymi, organizuje parafialne działania misyjne i czuwa nad ich przebiegiem.

6.6. Odpowiedź na wyzwania przyszłości

173. Jednym z celów proponowanych przez Synod rozwiązań są parafie coraz bardziej promieniujące Ewangelią, wspierające się nawzajem i żyjące pełnią obdarowania swoich członków. Takie wspólnoty mają szansę owocnie przetrwać czas, gdy nie wszędzie będzie możliwa stała obecność kapłana wśród nich. Chcemy zachować każdą parafię

i chcemy, aby w każdej sytuacji była ona środowiskiem, w którym rodzą się i dojrzewają powołania do służby w Kościele i świecie. Dlatego związana ze zmniejszającą się liczbą proboszczów potencjalna konieczność powierzenia jednemu księdzu urzędu proboszcza w kilku parafiach musi być poprzedzona działaniami wzmocniającymi komunię w konkretnych wspólnotach i dekanacie, formacją wszystkich ochrzczonych do współdzielenia misji Kościoła oraz praktycznym zaangażowaniem osób konsekrowanych i świeckich w zadania niewymagające święceń kapłańskich.

174. Ponadto każda reorganizacja duszpasterstwa parafialnego powinna być poprzedzona diagnozą konkretnej sytuacji oraz właściwymi działaniami informacyjnymi i konsultacyjnymi prowadzonymi przez odpowiedni wydział Kurii. Wydział podejmuje je na podstawie własnego rozeznania zasobów personalnych diecezji lub informacji otrzymanych z dekanatu. Dalsza analiza oraz wypracowywanie najlepszych rozwiązań prowadzone są we współpracy z dekanatem. Osobami bezpośrednio zaangażowanymi w te prace są dziekan wraz z proboszczami z dekanatu oraz przedstawiciele dekanalnej rady duszpasterskiej (a także rad duszpasterskich konkretnych parafii, których zmiana miałyby dotyczyć).

175. Decyzję biskupa o powierzeniu urzędu proboszcza jednemu proboszczowi w więcej niż jednej parafii poprzedza analiza:

- a. zasobów personalnych diecezji,
- b. sytuacji duszpasterskiej i ekonomicznej parafii,
- c. sprawności rad duszpasterskich i ekonomicznych w parafiach,
- d. struktury demograficznej,
- e. uwarunkowań kulturowych i społecznych (m.in. obecności ośrodków życia społecznego),
- f. samorządowego podziału administracyjnego,
- g. zasobów parafii, w szczególności nieruchomości,
- h. możliwości komunikacyjnych (sieć dróg i dostępność komunikacji publicznej).

176. Proboszcz może pełnić urząd proboszcza w dwóch lub więcej parafiach (por. NDWP 56), w których działają odrębne rady: duszpasterska i ekonomiczna.

177. Wybierając miejsce rezydowania proboszcza, należy uwzględnić takie aspekty jak m.in. dostępność budynku odpowiedniego dla plebanii, zaplecze duszpasterskie czy obecność innych placówek stanowiących centrum życia społecznego. Możliwe jest zamieszkanie w jednej plebanii kilku księży pełniących urząd proboszcza w różnych parafiach.

178. Stan, kiedy proboszcz nie rezyduje na terenie parafii, w której pełni urząd, należy traktować jako tymczasowy, tzn. mamy nadzieję, że owocem nawrócenia i odnowy życia Kościoła będzie m.in. wzrost liczby powołań, dlatego reorganizacja funkcjonowania parafii powinna uwzględniać możliwość ponownego zamieszkania księdza na terenie parafii.

7. Odnowiony dekanat

„Nie mam srebra ani złota – powiedział Piotr – ale co mam, to ci daję: W imię Jezusa Chrystusa Nazarejczyka, chodź!” (Dz 3, 6).

7.1. Razem w drodze

179. Ożywienie dekanatów służy odnowie życia Kościoła. Ta myśl bardzo często wracała do nas w czasie prac synodalnych. Komunia budowana wewnątrz konkretnej parafii powinna owocować solidarnością z innymi wspólnotami parafialnymi. Wszyscy należymy do tego samego Kościoła i jesteśmy za siebie nawzajem odpowiedzialni. Dekanat jest pierwszą strukturą, dzięki której możemy się nawzajem wspierać na poziomie ponadparafialnym. Zadania z obszarów formacji i misji przekraczające możliwości jednej wspólnoty stają się możliwe do wypełnienia, gdy są podejmowane wspólnie z innymi. Ta wzajemna uważność ma znaczenie także w przypadku dekanatów, w których każda z parafii może w całości samodzielnie podjąć codziennym wyzwaniom. Wymiana doświadczeń połączona ze wspólną modlitwą i dzieleniem się słowem Bożym przyczynia się do wzmocnienia i wzrostu osób zaangażowanych w służbę Kościołowi, a przez to do większego rozkwitu poszczególnych parafii. Budowanie sieci relacji pomiędzy różnymi wspólnotami parafialnymi w obrębie dekanatu jest też ważne w sytuacji, gdy nie w każdej parafii będzie możliwa stała obecność proboszcza. Znające się i ufające sobie wspólnoty łatwiej uniosą niedogodności wynikające z tej sytuacji i będą umiały na nie twórczo odpowiedzieć. Ze wszystkich wymienionych wyżej powodów niezbędne są regularne, dekanalne działania służące budowaniu komunii oraz prowadzeniu formacji i misji w obszarach wymagających ponadparafialnego zaangażowania. Odpowiedzialność za rozeznanie tych obszarów i zaplanowanie realizacji wniosków spoczywa przede wszystkim na dekanalnej radzie duszpasterskiej. Dziekan w porozumieniu z radą może wskazać osoby odpowiedzialne za koordynację niezbędnych, ponadparafialnych zadań formacyjnych lub ewangelizacyjnych. Diecezjalne instytucje centralne wspierają dekanat w prowadzeniu formacji i misji.

180. Możliwe jest podjęcie współpracy pomiędzy kilkoma sąsiadującymi ze sobą dekanatami.

7.2. Rola dziekana, wicedziekana i ojca duchownego

181. Dziekan odpowiada za koordynowanie życia duszpasterskiego w dekanacie i dba o trwanie w jedności z diecezją. Ze względu na wagę tego zadania wybór kandydata na dziekana powinien uwzględniać jego autorytet wśród duchowieństwa, poziom umiejętności interpersonalnych (budowanie jedności w dekanacie) oraz organizacyjnych (koordynacja współpracy i planowanie działań). Dziekan jest ustanawiany na okres pięciu lat z możliwością przedłużenia o nie więcej niż dwie kolejne kadencje. Dziekana wspierają wicedziekan oraz ojciec duchowny dekanatu wybierani przez wszystkich prezbiterów pracujących w dekanacie. Wybór wymaga zatwierdzenia przez biskupa.

182. W trosce o kapłanów, wiernych oraz jakość duszpasterstwa dziekan na terenie dekanatu:

- a. koordynuje prace dekanalnej rady duszpasterskiej i umożliwia wymianę doświadczeń i współpracę pomiędzy parafialnymi radami ekonomicznymi,
- b. opierając się na rozeznaniu dekanalnej rady duszpasterskiej, podejmuje decyzje dotyczące kształtu i realizacji w dekanacie działań w obszarach komunii, formacji i misji,
- c. koordynuje duszpasterstwo specjalistyczne, skupiające aktywności duszpasterskie na terenie dekanatu w określonym zakresie, np. duszpasterstwa młodzieży, nauk przedmałżeńskich,
- d. w porozumieniu z prezbiterami odpowiadającymi za duszpasterstwo specjalistyczne w diecezji proponuje kandydatów na duszpasterzy w tych obszarach i wspiera ich w podejmowaniu działań we wszystkich parafiach dekanatu,
- e. decyduje, jak zorganizować pracę duszpasterską w dekanacie w przypadku choroby lub śmierci jednego z księży (ma prawo skutecznie poprosić o pomoc innych księży),
- f. zabiega, aby każdy ksiądz mógł skorzystać z należnego mu urlopu,
- g. reaguje w przypadku sytuacji konfliktowych, podejmując dialog ze stronami,
- h. ma wiedzę o potrzebach katechetycznych w dekanacie i w związku z tym w porozumieniu z proboszczami wspiera koordynację zatrudnienia katechetów na terenie parafii dekanatu,
- i. wraz z proboszczami z dekanatu oraz dekanalną radą duszpasterską (i przedstawicielami rad duszpasterskich parafii, których to dotyczy) współpracuje z odpowiednim wydziałem Kurii w celu wypracowania najlepszych rozwiązań służących objęciu przez jednego księdza urzędu proboszcza w więcej niż jednej parafii,
- j. w razie różnicy zdań dotyczących duszpasterstwa wśród księży pracujących w dekanacie podejmuje ostateczną decyzję, kierując się troską o jakość duszpasterstwa,
- k. towarzyszy parafii w pokonywaniu trudnej sytuacji ekonomicznej,
- l. reaguje na nieprawidłowości związane z funkcjonowaniem parafii,
- m. monitoruje w ramach wizytacji dziekańskich wykonanie zaleceń wydanych podczas wizytacji kanonicznych oraz stan finansowy parafii.

183. Dziekan sprawdza stan realizacji zaleceń powizytacyjnych w parafiach dekanatu przynajmniej dwa razy w okresie między wizytacjami kanonicznymi: pierwszy raz w okresie od sześciu do dwunastu miesięcy po wizytacji, drugi raz po upływie dwóch do trzech lat. Na polecenie biskupa dziekan wizytuje parafie dekanatu w innych sytuacjach. Po każdej wizytacji sporządza protokół opisujący realizację każdego zalecenia powizytacyjnego i przekazuje ten dokument do Kurii Metropolitalnej. Prowadzi archiwum protokołów powizytacyjnych parafii swojego dekanatu.

184. Dziekan rozpoznaje sytuację dotyczącą stypendiów mszalnych w dekanacie. W przypadku stwierdzenia braku intencji dziekan w porozumieniu z prezbiterami dekanatu bada przyczyny tego stanu rzeczy i szuka rozwiązań. W tym kontekście postuluje się systematyczną rewizję diecezjalnego dekretu w sprawie Mszy Świętych binowanych i trynowanych.

185. Dziekan i wicedziekan dbają o jakość kapłańskiego życia w dekanacie oraz troszczą się o budowanie braterskich relacji między prezbiterami. Ojciec duchowny prowadzi we współpracy z wikariuszem biskupim ds. stałej formacji kapłanów formację stałą dla prezbiterów dekanatu. Do obowiązków dziekana należy nawiązywanie kontaktów z księżmi, którzy nie włączają się w spotkania, i troska o ich uczestnictwo. Ojciec duchowny dba, aby co najmniej raz w roku spotkać się osobiście z każdym prezbiterem pracującym duszpastersko w dekanacie.

186. W przypadku konieczności objęcia przez jednego prezbitera urzędu proboszcza w więcej niż jednej parafii dziekan we współpracy z wicedziekanem, ojcem duchownym oraz przedstawicielami dekanalnej rady duszpasterskiej i rad duszpasterskich parafii, których to dotyczy, na podstawie konsultacji z prezbiterami i wiernymi:

- a. doprecyzowują diagnozę sytuacji,
- b. identyfikują i proponują najbardziej korzystne rozwiązanie, biorąc pod uwagę względy duszpasterskie oraz ekonomiczne,
- c. koordynują i weryfikują przygotowanie parafii do reorganizacji oraz przebieg reorganizacji parafii.

7.3. Optymalizacja sieci dekanatów

187. Podział na dekanaty powinien wspierać duszpasterstwo parafialne oraz służyć współpracy między wspólnotami parafialnymi w formacji i ewangelizacji. W związku z powyższym należy rozważyć reorganizację granic dekanatów według następujących kryteriów:

- a. odpowiednia do liczby wiernych i zadań duszpasterskich liczba księży na terenie dekanatu (z uwzględnieniem potencjału parafii zakonnych),
- b. zapewniająca elastyczność współpracy oraz działanie duszpasterstw specjalistycznych liczba wikariuszy na terenie dekanatu (minimum dwóch),
- c. integralność terytorialna (o ile to możliwe, zachowanie spójności z samorządowym podziałem administracyjnym oraz zachowanie miejscowości bez ich dzielenia w granicach jednego dekanatu; uwzględnienie sieci komunikacji publicznej między parafiami w dekanacie).

8. Formacja do służby w Kościele

„Idź – odpowiedział mu Pan – bo wybrałem sobie tego człowieka jako narzędzie” (Dz 9, 15).

8.1. Wzrastanie do współdzielenia misji

188. Podczas procesu synodalnego odkryliśmy, że kluczową rolę w nawróceniu i odnowie życia Kościoła odgrywa rozpoznanie, przyjęcie i realizacja wzbudzanych przez Ducha Świętego charyzmatów poszczególnych osób. To konkretni ludzie mogą wnieść nowość synodalnych zmian w życie lokalnych wspólnot. W sakramencie chrztu świętego wszyscy zostaliśmy powołani do misji w Kościele w bogactwie naszych powołań, różnorodności charyzmatów, wymianie darów i z uszanowaniem osób i urzędów¹⁸. Dlatego jednym z pierwszych zadań wspólnoty Kościoła jest takie towarzyszenie wszystkim swoim członkom, aby możliwe było trafne rozpoznanie osobistych darów i powołania każdego. Nie wszystkie charyzmaty potrzebują formalnego ustanowienia, wszystkie jednak potrzebują rozpoznania, wsparcia, bliskości wspólnoty, ciągłego rozeznawania potrzeb duszpasterskich i wynikającej z niego przestrzeni realizacji charyzmatu (por. KKS 66).

189. Zostaliśmy posłani razem i wierzymy razem, jako kobiety i mężczyźni, duchowni i świeccy, młodszy i starsi. Misja w Kościele jest współdzielona. Potrzebujemy stałego uświadamiania sobie tej prawdy oraz tam, gdzie to możliwe, formacji współdzielonej w formie i treści (por. KKS 143).

190. Służąc w Kościele, chcemy być przede wszystkim wspierającymi się w drodze braćmi i siostrami – świadkami wiary, a nie wykonawcami zadań. Dlatego formacja do służby w Kościele ma prowadzić do żywej, opartej na Jego prawdziwym obrazie relacji z Bogiem i owocować umiejętnością nawiązywania takich relacji z ludźmi. Niezbędne są tu wiedza teologiczna i psychologiczna, praktyka osobistej i wspólnotowej modlitwy oraz medytacja słowa Bożego. Konieczne jest doświadczenie Kościoła jako Ciała Chrystusa zbudowanego z licznych członków, z których każdy jest wezwany do odpowiedzialności za pozostałe.

191. W procesie formacji do służby szczególnie ważne jest kształtowanie postawy kontemplacji, tak, aby świadoma obecność – bycie „tu i teraz”, „z i dla” – oraz umiejętność przyjmowania towarzyszyły każdemu działaniu. Bezценne dla życia duchowego i współdzielenia misji jest rozwijanie umiejętności słuchania. Postawa ta to punkt wyjścia do rozpoznawania głosu Boga i dialogu z ludźmi. Dla podążania w pełnionych zadaniach za wolą Bożą bardzo ważne jest wzrastanie w umiejętności osobistego i wspólnotowego rozeznawania natchnień Ducha Świętego oraz gotowość do odważnego i twórczego działania.

¹⁸ Por. KKS 21, 36, 57. Zob. KPK, kan. 208: „Z racji odrodzenia w Chrystusie między wszystkimi wierzniymi istnieje prawdziwa równość co do godności i działania, na mocy której wszyscy, każdy zgodnie ze swoją pozycją i zadaniem, współpracują w budowaniu Ciała Chrystusowego”. Zob. także: Jan Paweł II, Adhortacja *Christifideles laici*, nr 21: „Wszystkie posługi istniejące i spełniane w Kościele stanowią zróżnicowane formy udziału w posłudze Jezusa Chrystusa, dobrego Pasterza, który daje życie swoje za owce (por. J 10, 11), i pokornego sługi, który siebie samego składa w ofierze dla zbawienia wszystkich (por. Mk 10, 45)”.

192. Bardzo ważnym etapem tej drogi jest kształtowanie umiejętności rozpoznawania i przyjmowania własnych darów, jak również uświadamiania sobie osobistych ograniczeń. Jest to jeden z pierwszych kroków do przyjęcia drugiego człowieka oraz wyboru życiowego i kościelnego zaangażowania. Dlatego formacja do służby w Kościele wymaga struktur i praktyk wspierających każdego ochrzczonego w rozeznaniu osobistych darów i powołania. Jest to szczególnie ważne w przypadku ludzi młodych, rozeznających powołanie do małżeństwa, kapłaństwa, życia konsekrowanego lub innego rodzaju zaangażowania. Towarzystwo w tym zakresie powinno dawać szansę młodym kobietom i mężczyznom na konfrontację pragnień i wyobrażeń dotyczących przyszłości z darami i wezwaniami, które Bóg złożył w ich sercach. Konieczne jest wzmacnianie zdolności podejmowania wolnych i dojrzałych decyzji. Dzięki nim możliwe jest pełnienie Bożej woli, realizującej się w braniu odpowiedzialności za własne życie i trosce o innych. Poza wspierającymi ten proces działaniami na poziomie diecezji potrzebujemy uwzględnienia tego wymiaru w działaniach parafii i dekanatu, ponieważ ludzie, którzy są najbliższymi nas, mogą nam najbardziej pomóc w odkrywaniu złożonych w nas darów i drogi, na którą wzywa nas Pan.

8.2. Życie święceniami

Diakoni

193. Diakon oddany jest posłudze liturgii, słowa i miłości (por. KK 29, KKS 73). Jego powołanie to służenie całej wspólnoty Kościoła w łączności z biskupem i prezbiterami (por. KKK 1570), także poza kontekstem liturgicznym, w posłudze miłosierdzia, która może się realizować m.in. we współpracy z jałmużnikiem arcybiskupim przez organizację dzieł charytatywnych, towarzyszenie chorym, samotnym i ubogim czy zaangażowanie w duszpasterstwo szpitalne i więzienne.

194. Synod rozeznał potrzebę wprowadzenia diakonatu stałego w Archidiecezji Wrocławskiej nie jako odpowiedź na mniejszą liczbę prezbiterów, ale podążanie za zaproszeniami Ducha Świętego. W praktyce życia wiele kwestii należy rozeznawać bardzo indywidualnie w odniesieniu do konkretnego kandydata. Ważną rolę w tym procesie powinien odgrywać proboszcz parafii, z której kandydat pochodzi lub w której miałby pełnić posługę. Konieczne jest towarzyszenie służące autentycznemu rozeznaniu powołania do diakonatu jako służby, tak aby nie pomylić go z pragnieniem realizacji konkretnych zadań lub próbą zaspokojenia własnych ambicji. W przypadku mężczyzn żonatych powołanie należy rozeznawać wspólnie z małżonkami.

195. W procesie synodalnym wybrzmiała troska, aby diakonat stały wprowadzany był zgodnie z dokumentami Kościoła¹⁹, w duchu przejrzystości co do kompetencji, zadań i miejsca diakonów stałych w strukturach kościelnych. Podkreślono potrzebę jasnego i cierpliwego tłumaczenia wiernym sensu powołania diakona stałego. Formacja diakonów stałych powinna pozwalać na owocne pełnienie służby, a w przypadku żonatych diakonów – obejmować ich żony w wymiarze niezbędnym dla wspierania małżeńskiej jedności.

¹⁹ Konferencja Episkopatu Polski, Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce, 9 maja 2015; Paweł VI, Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, 18 czerwca 1967.

Prezbiterzy

196. Prezbiterzy, powołani przez Jezusa i posłani przez Niego w sakramencie święceń, są sługami słowa Bożego i sakramentów we wspólnocie Ludu Bożego²⁰. „[W]ezwani do pełnienia swojej posługi w duchu bliskości z ludźmi, otwartości i gotowości do wysłuchania wszystkich [...] «stanowią wraz ze swoim biskupem jedno prezbiterium» (KK 28) i współpracują z nim w rozeznawaniu charyzmatów oraz w towarzyszeniu i kierowaniu Kościołem lokalnym, zwracając szczególną uwagę na służbę jedności” (KKS 72). W trakcie Synodu wielokrotnie podkreślano wyjątkową rolę prezbiterów w budowaniu komunii, formowaniu serc i realizacji misji. Nawrócenie i odnowa życia Kościoła są nierozzerwalnie związane z rozumieniem i przeżywaniem kapłaństwa służebnego. Dlatego treści²¹ formacji prezbiterów w naszej diecezji powinny być realizowane w kontekście misji współdzielonej.

197. W formacji seminarzystów (prowadzonej także przy udziale osób świeckich i konsekrowanych) dokonuje się to szczególnie przez praktykowanie rozeznawania eklezjalnego, wychowywanie do współpracy ze wszystkimi, włączenie seminarzystów w codzienne życie wspólnot parafialnych i ruchów oraz rozbudzanie misyjnego zapału (por. KKS 148). Ważnym krokiem na tej drodze jest podjęcie w możliwych obszarach wspólnej formacji do przyjęcia posług lektoratu i akolitu oraz święceń diakonatu zarówno seminarzystów, jak i osób, które nie przygotowują się do święceń prezbiteratu. Tak prowadzona formacja, bez zagubienia specyfiki przygotowań do stanu kapłańskiego, wzmacnia świadomość i daje praktyczne doświadczenie współdzielenia misji, a wspólny obrzęd ustanowienia posługi lub udzielenia święceń w przypadku diakonatu podkreśla i buduje braterską więź.

198. Formacja początkowa seminarzystów tworzy jedność z formacją stałą kapłanów. W czasie prac synodalnych wielokrotnie wybrzmiewała potrzeba troski o jej ciągły charakter i jakość. Konieczne jest takie prowadzenie formacji stałej, które odnowi i wzmocni sposób głoszenia słowa Bożego (kerygmat, solidna teologia i komunikatywny styl), dbałość o liturgię, umiejętność eklezjalnego rozeznawania, nawiązywania i podtrzymywania relacji oraz dzielenia odpowiedzialności za życie i misję Kościoła z innymi ochrzczonymi. Tworzenie przestrzeni spotkania oraz tkanie sieci relacji, w których centrum jest Chrystus, jest kluczową umiejętnością w budowaniu wspólnoty, która żyje Ewangelią i chce ją nieść całemu światu. Dzielenie się odpowiedzialnością nie jest i nie może być wtedy prostym rozdziałaniem i koordynacją zadań, ale staje się podejmowaną wspólnie drogą do królestwa. Tak może się realizować nieodzowne zobowiązanie „każdego, kto pełni w Kościele posługę władzy: zniknąć, aby pozostał Chrystus, stać się małym, aby On był poznany i uwielbiony, poświęcić się do końca, aby nikomu nie zabrakło możliwości poznania Go i kochania”²². Na drodze formacji żaden prezbiter nie może pozostać sam, choć to on jest przede wszystkim odpowie-

²⁰ Por. Zespół ds. Formacji Stałej Kapłanów Archidiecezji Wrocławskiej, *Reguła życia prezbiterów Archidiecezji Wrocławskiej*, nr 23, Wrocław 2020.

²¹ Por. *Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia* (2021) oraz *Reguła życia prezbiterów Archidiecezji Wrocławskiej* (2020).

²² Leon XIV, Homilia z Mszy Świętej *Pro Ecclesia*, 9 maja 2025.

działny za kształtowanie własnego serca i troskę o stałe dojrzewanie w powołaniu. Konieczne jest towarzyszenie wspólnoty – mądra obecność innych kapłanów, osób świeckich i konsekrowanych, dbających o wspólny wzrost. Niezbędne są także dające konkretne wsparcie duchowe, intelektualne i psychologiczne rozwiązania instytucjonalne koordynowane przez powołane do tego struktury.

199. W toku rozeznania synodalnego pojawiła się również potrzeba pogłębienia w formacji kapłańskiej kwestii: posługi miłosierdzia, towarzyszenia w kryzysie (zwłaszcza młodym), komunikacji społecznej, obecności w mediach cyfrowych i administrowania parafią.

8.3. Życie radami ewangelicznymi

200. Osoby życia konsekrowanego, naśladując Jezusa na drodze ewangelicznych rad czystości, ubóstwa i posłuszeństwa, żyją w sercu wspólnoty, budując komunie, formując serca i realizując misję, często w przestrzeniach, w których są jedynymi ludźmi Kościoła. Mnogość i różnorodność pełnionych przez nie zadań w parafiach, szkołach, szpitalach, zakładach opiekuńczych i leczniczych, wierność modlitwie, asceza i dar kontemplacji są wielkim i często, niestety, niezauważonym i ciągle za mało odkrytym skarbem wspólnoty. „Pragniemy współtworzyć misję Kościoła razem z kapłanami i świeckimi – na poziomie odpowiedzialności, planowania i wspólnego rozeznawania. [...] Potrzebujemy wpisania naszej posługi w przestrzeń relacji, a nie tylko w zadania. Pragniemy, abyśmy jako duchowni, konsekrowani i świeccy byli dla siebie nawzajem braćmi i siostrami, a nie jedynie współpracownikami w strukturze”. Te zdania usłyszeliśmy w czasie obrad plenarnych jako część odpowiedzi na pytanie o potrzeby osób konsekrowanych w kontekście wdrażania postanowień Synodu. Aby zawarte w nich pragnienia mogły zostać zrealizowane i abyśmy umieli w pełni przyjąć obdarowanie i charyzmaty osób konsekrowanych, wszyscy potrzebujemy przygotowania do współdzielenia misji. Ważne jest, aby to przygotowanie stało się także częścią formacji osób konsekrowanych bez względu na charyzmat konkretnego zgromadzenia czy specyfikę drogi, na której żyją radami ewangelicznymi. Celem nie jest unifikacja, ale wzrost świadomości własnego obdarowania i coraz większa umiejętność dzielenia się nim z innymi oraz otwartość na przyjmowanie ich darów.

201. Formacja osób konsekrowanych jest wspierana na poziomie diecezji przez organizowanie spotkań międzyzakonnych, kursów, warsztatów oraz rekolekcji. Potrzeby formacji rozeznawane są na forum Rady ds. Życia Konsekrowanego. Diecezja otacza opieką duszpasterską osoby życia konsekrowanego oraz umożliwia im udział w rozeznawaniu i realizacji przedsięwzięć duszpasterskich, formacyjnych i ewangelizacyjnych.

8.4. Oddanie w posłudze

Katechiści

202. Katechiści to świeccy oraz konsekrowani mężczyźni i kobiety o głębokiej wierze i dojrzałości ludzkiej, którzy na mocy chrztu i udzielonej przez biskupa posługi, przez

przekazywanie nauki ewangelicznej uczestniczą w budowaniu wspólnoty Kościoła. Wiernie współpracują z duchownymi w parafii. Podejmują trud przekazywania nauki Kościoła, aby poprzez swoją służbę prowadzić innych do głębszej relacji z Bogiem i życia Ewangelią. Misja katechisty polega przede wszystkim na świadectwie własnego życia i udziale w nauczaniu (w tym w przygotowaniu do przyjęcia sakramentów). Katechista jest świadkiem wiary, mistagogiem, towarzyszem i pedagogiem nauczającym w imieniu Kościoła w dyspozycyjności „do wykonywania posługi tam, gdzie jest to konieczne”²³.

203. Synod wyraźnie rozeznał potrzebę wprowadzenia posługi katechisty. Zostało to uznane za jeden z najważniejszych priorytetów i prawdziwą szansę dla wzmocnienia realizacji misji Kościoła.

204. Katechista do pełnienia swych zadań przygotowuje się przez integralną formację chrześcijańską prowadzoną przez powołane do tego struktury zgodnie z wytycznymi Konferencji Episkopatu Polski. Jej cele i przebieg wynikają z zadań katechistów ukierunkowanych na przekazywanie wiary i głoszenie Ewangelii. Formacja katechisty przygotowuje również do współdzielenia misji i jest kontynuowana po otrzymaniu posługi. Tożsamość katechisty może rozwinąć się w odpowiedni sposób i z odpowiedzialnością tylko przez modlitwę, studium oraz bezpośredni udział w życiu wspólnoty.

Lektorzy

205. Lektorzy to świeccy oraz konsekrowani mężczyźni i kobiety, ustanowieni przez biskupa do szczególnej służby w przekazywaniu słowa Bożego we wspólnocie Kościoła. Posługa lektoratu zakorzeniona jest w sakramencie chrztu i jest odrębna od funkcji lektora (zwanego także ministrantem słowa Bożego), do której pełnienia można otrzymać błogosławieństwo w ramach służby ołtarza. Do posługi lektoratu może zostać ustanowiona osoba dorosła (obecnie wymagane jest ukończenie 25. roku życia, podobnie jak w przypadku pozostałych posług). Posługa ta ma charakter stały i jest odpowiedzią na powołanie (DDSL 32).

206. Lektor jest ustanowiony przede wszystkim do wykonywania w zgromadzeniu liturgicznym czytań z Pisma Świętego, a czytanie słowa Bożego stanowi istotę jego posługi (MQ V)²⁴. Gdy nie ma psalterzysty, wykonuje psalm między czytaniem. Gdy nie ma diakona, kantora i nie powierzono tego wcześniej innej osobie świeckiej, wygłasza wezwania modlitwy powszechnej. Gdy nie ma diakona lub kantora, kieruje śpiewem oraz uczestnictwem wiernych (MQ V, por. OWMR 99, 194–198)²⁵. Podaje potrzebne wyjaśnienia i zachęty, przygotowuje komentarze do odczytania przez innych usługujących.

207. Poza liturgią lektor wspiera duchownych w działaniach duszpasterskich, szczególnie tych związanych z różnymi formami posługi słowa w parafii, np. przygotowując

²³ Franciszek, Motu proprio *Antiquum ministerium*, 10 maja 2021, nr 8.

²⁴ Por. *Obrzędy ustanowienia lektorów*, nr 4, w: *Obrzędy ustanowienia lektorów i akolitów oraz przyjęcia kandydatów do diakonatu i prezbiteratu*, Katowice 2014, s. 20.

²⁵ Por. Konferencja Episkopatu Polski, Wskazania po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego, 9 marca 2005, nr 26.

innych do odczytywania słowa Bożego, prowadząc grupy dzielenia lub podejmując inne aktywności upowszechniające znajomość Biblii (DDSL 43 c).

208. Ożywienie posługi lektora to jedna z odpowiedzi na wyrażoną w czasie Synodu troskę o pogłębianie w powszechnej świadomości ochrzczonych znaczenia słowa Bożego oraz potrzebę jego wyraźnego, pozwalającego zrozumieć sens i budującego wiarę odczytywania.

209. Aby lektor mógł odpowiednio pełnić swoją posługę, powinien gorliwie rozważać Pismo Święte (MQ V) oraz uczestniczyć w formacji pogłębiającej jego rozumienie.

Akolici

210. Akolici to ustanowieni do posługi świeccy oraz konsekrowani, mężczyźni i kobiety, których zadaniem jest służba przy ołtarzu – pomaganie diakonowi i prezbiterowi w sprawowaniu liturgii (MQ VI, por. OWMR 98, 184–192), zwłaszcza Eucharystii. Do podstawowych zadań akolity należy rozwijanie kultu Eucharystii, ma on również obejmować „szczerą miłością [...] Lud Boży, zwłaszcza słabych i chorych” (MQ VI). Akolita jako szafarz nadzwyczajny może rozdawać Komunię Świętą, również zanosząc ją chorym do domów, a w nadzwyczajnych okolicznościach przewidzianych prawem może wystawiać Najświętszy Sakrament do publicznej adoracji bez udzielenia błogosławieństwa (por. MQ VI). Akolita troszczy się o przygotowanie tych, którzy posługują przy ołtarzu²⁶, oraz przygotowuje innych wiernych, którzy na mocy czasowego upoważnienia pomagają prezbiterowi lub diakonowi w czynnościach liturgicznych, nosząc mszał, krzyż, świece itd. lub wykonując inne podobne funkcje (por. MQ VI).

211. Ustanowienie posługi akolity oraz jej gorliwe wypełnianie powinno przyczynić się do wzrostu piękna liturgii i być jedną z dróg do odnowienia świadomości liturgicznej wśród wszystkich ochrzczonych, co jest jedną z ważniejszych rozeznaczonych w trakcie Synodu potrzeb.

212. Poza liturgią zadania akolity polegają na wspieraniu prezbiterów i diakonów w budowaniu Kościoła i przedłużają się także na codzienność życia wspólnoty. Akolita ma swoją miłością obejmować całe Ciało Mistyczne Chrystusa, a w szczególności sposób troszczyć się o chorych i słabych. Idzie więc ze swoją posługą do chorych leżących w domach i szpitalach, do cierpiących fizycznie i duchowo, a także do osób dotkniętych różnymi słabościami i kryzysami (DDSL 38).

Przygotowanie do posług

213. Formacja do posług jest prowadzona przez powołane do tego instytucje diecezjalne według przygotowanego przez nie programu, który zarówno daje wiedzę przygotowującą do spełniania czynności liturgicznych, jak i jest wprowadzeniem kandydatów w misję, którą mają spełniać w Kościele. Należy pamiętać, że zgodnie z dekretem KEP kandydaci „winni cieszyć się dobrą opinią i być akceptowani przez wiernych wspólnoty, do której należą i w której będą wypełniać powierzone im zadania”²⁷. Do

²⁶ Kongregacja ds. Biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores*, Kielce 2005, nr 113, s. 129; por. DDSL 39.

²⁷ Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wieku i przymiotów kandydatów do posługi stałego lektoratu i akoliatu, niebędących kandydatami do święceń, 3 grudnia 2021.

proboszcza należy też możliwie jak najlepsze przygotowanie wiernych do rozumienia znaczenia i sensu posługi.

8.5. Ożywienie zadań

Katecheci

214. Katecheci wykonują zadania chrześcijańskiego głoszenia, nauczania i wychowywania w szkołach oraz innych miejscach, wskazanych przez biskupa. Realizują oni program nauczania religii katolickiej zatwierdzony przez KEP, wykorzystując do tego celu różne metody, formy i pomoce dydaktyczne, by dotrzeć do odbiorców katechezy. Są świadkami wiary dla swoich uczniów i towarzyszami na drodze dojrzewania w wierze.

215. W kontekście prac synodalnych wyraźnie wybrzmiała potrzeba znalezienia nowych dróg realizacji katechezy oraz dogłębnego przemyślenia organizacji katechezy parafialnej.

216. Formację katechetów wspiera odpowiedni wydział Kurii, troszcząc się o jej duchowy, katechetyczno-pedagogiczny, metodologiczny i prawny wymiar. Formacja stała katechetów odbywa się w sferze duchowej i intelektualnej, a diecezja wspiera katechetów oraz ich misję: metodycznie, duchowo i materialnie.

Nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej

217. Zadaniem nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej jest zanoszenie Komunii Świętej do chorych oraz w sytuacji nadzwyczajnej rozdzielanie Komunii Świętej w zgromadzeniu liturgicznym²⁸.

218. Kandydatów na nadzwyczajnych szafarzy Komunii Świętej wyznacza proboszcz po odpowiednim rozeznaniu. Celem ich formacji jest wzrost wrażliwości eucharystycznej i otwartości na drugiego człowieka, zwłaszcza chorego. Kandydat na szafarza uczestniczy w odpowiednim kursie zgodnie z dokumentami Kościoła (DDSL 132) i procedurą przyjętą w diecezji.

Animatorzy liturgiczni

219. W parafiach, w których nie ustanowiono akolitów, służbę liturgiczną może organizować powołany przez proboszcza animator liturgiczny. Animator koordynuje pracę osób odpowiedzialnych za poszczególne grupy liturgiczne: ministrantów, scholę, chór, organistów itp., i dba o ich cykliczne spotkania²⁹. Troszczy się, aby wszyscy wierni zaangażowali się w przygotowanie i przebieg liturgii oraz coraz lepiej rozumieli jej sens przez m.in. organizację katechez liturgicznych.

²⁸ Konferencja Episkopatu Polski, Wskazania Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej, 9 marca 2006, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 2007, nr 13, s. 101.

²⁹ Zadania pełnione w parafii przez animatora liturgicznego odpowiadają w szczególności zadaniom opisanym w *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej* jako należące do akolitów (nr 39 b), animatorów liturgicznych (nr nr 134–136, 155–156) i ceremoniarzy (nr nr 138–139).

220. Formacja animatora liturgicznego jest prowadzona przez powołane do tego struktury diecezjalne.

Służba ołtarza

221. W życiu liturgicznym Kościoła istotne miejsce zajmuje odpowiednio przygotowana i uformowana służba ołtarza. Jej celem jest wspomaganie celebransa w sprawowaniu kultu, wyrażanie wspólnotowego charakteru celebracji oraz pomoc wiernym w głębszym przeżywaniu misterium liturgii.

222. Służba ołtarza podejmuje posługę w zgromadzeniach liturgicznych, pełniąc przypisane sobie zadania. Mogą do niej należeć chłopcy i dziewczęta, dzieci, młodzież i dorośli. W ramach służby ołtarza istnieje wielość funkcji, których stopniowe poznawanie i pełnienie wyznacza drogę formacji (m.in. kandydat, ministrant światła, krzyża, ołtarza, kantor, komentator, lektor, ceremoniarz) (DDSL 54, passim). Dorosłych, którzy przeszli formację ministranta, lektora lub ceremoniarza, warto inspirować do rozeznania wejścia na drogę dalszej formacji do posług lektoratu i akolitu (lub do funkcji nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej).

223. Udział w służbie ołtarza stwarza dobre środowisko rówieśnicze dla dzieci i młodzieży. Wyrabia postawy współodpowiedzialności, zaangażowania, uczy budowania wspólnoty, funkcjonowania w małych grupach. Wdraża też do modlitwy, czytania słowa Bożego i życia nim, uczy wzajemnego słuchania i dzielenia się wiarą. Przede wszystkim jednak aktywnie włącza od najmłodszych lat w życie liturgiczne Kościoła. Dlatego formacja ministrantów, lektorów i ceremoniarzy wymaga od prowadzących nie tylko wiedzy merytorycznej, lecz także zdolności pedagogicznych i elastycznego reagowania na możliwości percepcyjne i potrzeby kandydatów. Odbywa się w parafii, dekanacie oraz na poziomie diecezji m.in. podczas dni skupienia, rekolekcji, pielgrzymek i cyklicznych spotkań służby ołtarza, co pozwala na wymianę doświadczeń, nawiązywanie współpracy oraz integrację. Jej przebieg określa diecezjalny plan formacji. W zależności od potrzeb jest wspierana lub prowadzona przez odpowiednie instytucje centralne.

Muzycy kościelni

224. Piękno liturgii, głębia, z jaką przeżywają ją jej uczestnicy, są bardzo wyraźnie związane z jakością i poziomem współtworzącej ją muzyki. Może ona wzmacniać postawę modlitwy i uwielbienia albo w skrajnym przypadku je uniemożliwiać. Wspólny śpiew to jedna z dróg do pełnego zaangażowania wszystkich ochrzczonych w przebieg liturgii, a równocześnie przestrzeń budowania komunii (OWMR 39–40). Teksty wykonywanych pieśni mają również znaczący wymiar formacyjny. Jak bardzo piękno melodii połączone z mądrym przekazem słownym porusza serca uczestników, jest wyjątkowo wyraźnie widoczne w czasie celebracji ze szczególnie dobrze przygotowaną oprawą muzyczną. Obok głoszonych z mocą kazań i homilii przygotowująca serca do spotkania z Bogiem muzyka jest drugim czynnikiem, dla którego wierni chętnie gromadzą się w danej świątyni. Dlatego tak ważna dla duchowego dobra wspólnoty jest formacja i praca muzyków kościelnych oraz związana z nią edukacja muzyczna wszystkich ochrzczonych.

225. Należy zadbać o systemowe rozwiązania skutecznie wspierające formację, rozwój duchowy i zawodowy muzyków kościelnych oraz budowanie w diecezji pewnego stylu wspierającego dobrą jakość śpiewu i gry na instrumentach osób posługujących w liturgii. Ważne są działania pogłębiające świadomość liturgiczną oraz uwrażliwiające na muzykę jako narzędzie ewangelizacji i budowania wspólnoty na modlitwie i uwielbieniu.

226. Rozeznano potrzebę utworzenia regulaminu dotyczącego muzyków kościelnych napisanego w partnerskiej współpracy pomiędzy muzykami kościelnymi a duchowieństwem. Regulamin powinien jasno określać kwalifikacje muzyków kościelnych, a następnie ich przełożenie na kompetencje i podstawowe obowiązki (w tym dotyczące formacji) (DDSL 143–145) oraz omawiać możliwe warunki i formy zatrudnienia i wynagrodzenia.

Zakrystianie

227. Zakrystian to osoba, która ze starannością przygotowuje wszystko, co jest potrzebne do celebracji Eucharystii, innych sakramentów oraz obrzędów i nabożeństw. Dba o ciszę i porządek w zakrystii oraz prezbiterium. Zabiega, aby księgi, szaty i naczynia liturgiczne były utrzymane w najlepszych warunkach.

228. Należy zadbać o organizację cyklicznych spotkań formacyjnych dla zakrystianów umożliwiających kompetentne pełnienie funkcji oraz wzrost duchowy. Formacja powinna obejmować kurs początkowy oraz regularne dni skupienia i rekolekcje.

Członkowie rad

229. Członkowie rad zgodnie z właściwym dla danej rady poziomem działania powołani są do rozeznawania sposobów budowania komunii, formowania serc i realizowania misji Kościoła. To zadanie wymaga czujności na natchnienia Ducha Świętego, umiejętności słuchania i rozeznawania Jego głosu, formułowania wniosków, a w przypadku rad działających na poziomie parafii przygotowania programu duszpasterskiego lub strategii finansowej parafii oraz działań wspierających ich realizację. Członkowie rad są szczególnie powołani do współpracy w przygotowaniu decyzji – choć jej nie podejmują, to gorliwy udział w jej przygotowaniu bezpośrednio przekłada się na nawrócenie i odnowę życia Kościoła. Formacja członków rad do rozeznawania i wszystkie działania wspierające rozwijanie ich zdolności i kompetencji w służbie Kościołowi ma ogromne znaczenie dla przyszłości procesu synodalnego oraz jakości duchowego i praktycznego życia wspólnot, które reprezentują. Dlatego troska o formację rad ukazującą i pogłębiającą specyfikę tego posługiwania jest obowiązkiem odpowiednich struktur centralnych, a na poziomie parafii jednym z ważniejszych zadań proboszcza.

230. Formacja członków rad przygotowuje ich do eklezjalnego rozeznawania i współodpowiedzialności za życie Kościoła oraz wyposaża w praktyczne narzędzia pozwalające owocnie wypełniać powierzone im zadania. Osoby rozpoczynające swoją służbę jako członkowie rad uczestniczą w przygotowujących ich do tego dniach skupienia. Osoby kontynuujące swoje zaangażowanie uczestniczą w corocznych organizowanych przez diecezję lub dekanat spotkaniach formacyjnych pozwalających na pogłę-

bianie wiary, wzmacnianie niezbędnych kompetencji, wymianę doświadczeń i nawiązywanie współpracy. Członkowie rad ekonomicznych uczestniczą w szkoleniach dotyczących zarządzania majątkiem parafii i pozyskiwania funduszy.

Odpowiedzialni za grupy i wspólnoty

231. Istotne jest dostrzeżenie wagi formacji osób, które poprzez swoją posługę przewodzenia wspólnotom lub animowania pracy konkretnych grup, nawet najmniejszych, biorą odpowiedzialność za innych. Aby towarzyszyć w drodze wiary, trzeba samemu przeżyć formację podstawową i trwać w formacji stałej. Branie odpowiedzialności za innych wymaga bezinteresownej miłości, umiejętności słuchania, współpracy, dostrzegania wspólnych celów i zdolności rozpoznawania i rozwijania ich darów. Bardzo ważna jest postawa otwartości na działania podejmowane w parafii, dekanacie i diecezji, tak aby najmniejsza nawet grupa wiedziała, że jest częścią ciała Kościoła, i mogła twórczo dzielić się własnym obdarowaniem oraz przyjmować wsparcie innych.

Grupy charytatywne

232. Parafialne Zespoły Caritas oraz inne grupy charytatywne działające przy parafiach lub na terenie diecezji powinny być objęte systematyczną formacją, obejmującą zarówno zdobywanie wiedzy i kompetencji praktycznych, jak i pogłębianie duchowości posługi miłosierdzia. W formacji tej kształcenie umiejętności skutecznego i adekwatnego pomagania, które nie prowadzi do utrwalania postaw zależności i nieporadności, jest równie ważne jak pogłębianie świadomości, że działanie charytatywne jest integralną częścią misji Kościoła.

233. Za wsparcie formacji grup charytatywnych odpowiadają właściwe instytucje centralne oraz proboszcz parafii, na terenie której działa dana grupa.

Misjonarze cyfrowi

234. W czasie Synodu stale powracała obserwacja, że świat cyfrowy jest realnym miejscem proklamacji kerygmatu, głoszenia kazań, konferencji oraz prowadzenia małych grup formacyjnych, dlatego wymaga twórczego i zgodnego z nauką Kościoła udziału misjonarzy cyfrowych – przedstawicieli wszystkich stanów Kościoła, którzy realizują misję głoszenia Ewangelii w internecie (por. KKS 113). Powinni oni mieć doświadczenie życia we wspólnocie oraz umiejętność takiego przekazywania wiary, aby ludzie spotkani w świecie wirtualnym chcieli i potrafili włączyć się w życie Kościoła w świecie rzeczywistym.

235. Za przygotowanie i formację stałą misjonarzy cyfrowych odpowiadają instytucje diecezjalne. Obejmuje to formację duchową, teologiczną, a także w miarę możliwości edukację merytoryczną i technologiczną.

236. Dalszego rozeznania wymaga możliwość formalnego uznania misjonarzy cyfrowych. Należy jednak towarzyszyć również tym osobom, które chciałyby swoją działalność w internecie realizować bez formalnej współpracy z diecezją.

Doradcy życia rodzinnego

237. Doradcy życia rodzinnego to wykwalifikowane osoby świeckie przygotowane do wspierania narzeczonych, małżonków i rodzin. Posiadają misję kanoniczną, wykształcenie z zakresu nauk o rodzinie i uprawnienia do nauki naturalnego rozpoznawania płodności. Udzielają porad w parafialnych poradniach życia rodzinnego i w poradniach specjalistycznych, pomagając w kwestiach budowania relacji, rozwiązywania konfliktów, rodzicielstwa, etyki małżeńskiej, wychowania dzieci, oferując wsparcie w sytuacjach kryzysowych w rodzinie. Doradcy przygotowują do małżeństwa, prowadząc wymagane spotkania w poradniach dla narzeczonych i edukują w metodach naturalnego rozpoznawania płodności.

238. Doradcy życia rodzinnego działają w ramach struktur duszpasterstwa rodzin w diecezji. Są objęci formacją stałą w formie adwentowych i wielkopostnych dni skupienia oraz specjalistycznych szkoleń z zakresu rozpoznawania płodności, problematyki małżeństwa, rodziny i innych.

Osoby podejmujące różne zadania w Kościele

239. Wielkim darem dla Kościoła są wierni wszystkich stanów podejmujący w nim w ramach pracy zawodowej lub wolontariatu różne zadania i funkcje. Ich służba realizuje się na wielu różnych polach i wymaga stosownej formacji. Dlatego bardzo ważne jest, abyśmy na poziomie parafii, dekanatu i diecezji budowali przestrzeń wsparcia dla wzrostu wiary osób służących Kościołowi w wielu różnych nieopisanych wyżej obszarach. Kościół nigdy nie jest po prostu miejscem pracy lub realizacji konkretnych zadań, ale stanowi wspólnotę, która głosi Ewangelię i chce nią żyć. Jej światło powinno przenikać naszą codzienność i towarzyszyć nam we wszystkich, nawet najprostszych, działaniach.

9. Wspólnoty

„[A]le gdy Duch Święty zstąpi na was, otrzymacie Jego moc i będziecie moimi świadkami w Jerozolimie i w całej Judei, i w Samarii, i aż po krańce ziemi” (Dz 1, 8).

9.1. Charyzmaty w służbie komunii, formacji i misji

240. „Kościół w tajemnicy swego macierzyństwa przyjmuje z radością wciąż powstające wspólnoty i ruchy ewangelizacyjno-formacyjne i traktuje je jako owoc płodnego działania Ducha Świętego oraz dar Bożej Opatrzności”³⁰. Charyzmaty, którymi wspólnoty zostały obdarowane, przeznaczone są, bezpośrednio lub pośrednio, do budowania dobra całego Kościoła. Doświadczaliśmy tego w procesie synodalnym, w który wspólnoty i ruchy wniosły twórczy wkład. Podobnie dzieje się w codziennym życiu diecezji i parafii. Wydarzenia przynoszące ożywczą odnowę i wykraczające poza ramy utartych sposobów działania są najczęściej inspirowane i realizowane przez członków wspólnot i ruchów. Są oni uczniami-misjonarzami, służącymi wspólnocie Kościoła m.in. jako świadkowie oraz animatorzy różnego rodzaju działań. Do budowania komunii, pogłębionej formacji i twórczej misji potrzebujemy wzajemnej wymiany darów i systemowego włączenia w życie diecezji charyzmatów ruchów i wspólnot. Przygotowanie merytoryczne, umiejętności organizacyjne, a przede wszystkim praktyka medytowania słowa Bożego i częstej wspólnotowej modlitwy połączone z gotowością do ofiarnej służby są wielkim bogactwem wspólnot i ruchów, a przez to całego Kościoła. Przed nami zadanie harmonijnego połączenia działań służących wewnętrznemu rozwojowi wspólnot i ruchów z ich jeszcze bardziej wyraźną obecnością w codziennym życiu parafii, dekanatów i diecezji. Wymaga to z jednej strony otwartości i wsparcia przebiterów wobec funkcjonowania wspólnot i ruchów w parafiach, a z drugiej – gotowości członków wspólnot i ruchów do zaangażowania się w działania wykraczające poza te związane bezpośrednio z funkcjonowaniem ich grup. Wzajemne zrozumienie konkretnych uwarunkowań i potrzeb jest pierwszym krokiem do współodpowiedzialności za wspólny wzrost. Ma to szczególne znaczenie w kontekście formacji i prowadzenia misji. Umiejętności i narzędzia już posiadane przez osoby należące do wspólnot i ruchów są darem, którego bardzo potrzebujemy w procesie formacji serc i ewangelizacji.

241. Ważne jest budowanie wśród wszystkich ochrzczonych – członków różnych wspólnot i ruchów oraz osób niezaangażowanych w ich życie – świadomości wspólnego celu i misji. Konieczne jest tworzenie przestrzeni dialogu i współpracy. Drogą do owocnego współdziałania są otwarte serce, gotowość do spotkania i przeżywanej razem modlitwy oraz przekonanie, że różnorodność w parafii, dekanacie i diecezji jest bogactwem, które, właściwie pielęgnowane, może przyczynić się do ich wzrostu i umocnienia. Temu procesowi powinny sprzyjać działalność diecezjalnych, dekanalnych i parafialnych rad oraz uwzględnianie roli i doświadczenia służby w Kościele członków wspólnot i ruchów w przygotowaniu i realizacji programów duszpasterskich i planu formacji. Konieczne jest również funkcjonowanie na poziomie diecezji jednostki wspierającej w różnych wymiarach działanie wspólnot.

³⁰ Komisja Nauki Wiary KEP, *Kryteria eklezjalności wspólnot katolickich*, Lublin 2022, s. 7.

9.2. Zasady życia wspólnot

242. W czasie prac synodalnych wybrzmiała potrzeba propozycji zasad, które porządkowałyby sprawy związane z funkcjonowaniem wspólnot na terenie diecezji i stały się punktem odniesienia dla ich wewnętrznej organizacji. Do podstawowych zasad życia wspólnot należą utrzymywanie uporządkowanych relacji z parafią i diecezją, wybór i kadencyjność odpowiedzialnego za wspólnotę, finansowa i strukturalna przejrzystość, wspólnotowe rozeznawanie zapewnione przez działanie rad, troska o poprawne nauczanie, zapewnienie jakości formacji, możliwość odwołania się członków wspólnoty do instytucji diecezjalnych. Oznakami nieustannego nawracania się są: stałe rozeznawanie aktualności charyzmatów w świetle znaków czasu oraz wychodzenie w duchu misji, służby i współpracy poza własny ruch i wspólnotę.

243. Wspólnocie towarzyszy asystent kościelny lub wskazany przez odpowiedni wydział Kurii koordynator pełniący swą posługę w obrębie dekanatu lub kilku dekanatów. Koordynator powoływany jest spośród duchownych, a w razie braku takiej możliwości spośród osób konsekrowanych lub świeckich katechistów. Koordynatorem może zostać również osoba posiadająca duże doświadczenie życia wspólnotowego oraz formacji w ramach wspólnoty. Warunkiem powołania koordynatora jest uprzednie rozeznanie:

- a. czy proboszcz miejsca, w którym spotyka się wspólnota, nie może pełnić funkcji jej asystenta,
- b. czy w dekanacie lub diecezji nie jest możliwe znalezienie odpowiedniego dla wspólnoty asystenta.

244. Szczegółowe rozwiązania, w tym opracowane w trakcie procesu synodalnego, powinny podlegać dalszemu rozeznaniu przez Radę ds. Wspólnot, Ruchów i Stowarzyszeń.

10. Miłosierdzie

„Nikt z nich nie cierpiał niedostatku, bo właściciele pól albo domów sprzedawali je i przynosili pieniądze [uzyskane] ze sprzedaży, i składali je u stóp Apostołów. Każdemu też rozdzielano według potrzeby” (Dz 4, 34-35).

10.1. Naturalny wymiar życia wspólnoty

245. Miłosierdzie jest szczególnym wyrazem komunii i misji Kościoła, a także praktycznym wymiarem formacji. To miłość w działaniu, skierowana ku siostram i braciom w potrzebie: ubogim, chorym, bezdomnym, więźniom i migrantom, wszystkim w jakiś sposób bardziej kruchym i z różnych powodów narażonym na osamotnienie. W diecezji to zadanie należy do najważniejszych, gdyż – jak pisze papież Benedykt XVI – „Kościół nie może zaniedbać posługi miłości, tak jak nie może zaniedbać sakramentów i słowa” (DCE 22). Jest to bowiem jedna z podstawowych form głoszenia Ewangelii – przez miłość bliźniego, czyn i konkretną troskę o drugiego człowieka (por. DCE 25a). Dlatego posługa miłosierdzia nie jest dodatkiem do funkcjonowania wspólnoty, ale stanowi naturalny i istotny wymiar jej życia oraz znacząco przekracza zaspokajanie potrzeb materialnych. Należy dbać o pogłębianie tej świadomości w parafiach i wszędzie tam, gdzie gromadzimy się i działamy jako katolicy.

246. Diecezja prowadzi dzieła miłosierdzia w szczególności w sposób instytucjonalny przez Caritas Archidiecezji Wrocławskiej, a Parafialne Zespoły Caritas należą do najpowszechniej rozpoznawalnych struktur pomocowych. Obok nich funkcjonują inne placówki i inicjatywy obejmujące wsparciem potrzebujących. Doceniając wielką wartość i niezastępowalny charakter tych dzieł, nie należy ustawać w wysiłkach, aby pomoc ubogim nie miała charakteru jedynie instytucjonalnego i ograniczonego do działań konkretnych zgromadzeń zakonnych lub stowarzyszeń. Jest to bowiem osobiste zadanie każdego chrześcijanina³¹. Dzieła miłosierdzia powinny mieć charakter zorganizowanej pomocy charytatywnej, ale bardzo ważne jest, aby równocześnie przyjmowały postać drobnych, indywidualnych gestów troski o potrzebujących w naszym otoczeniu, np. o osoby starsze, samotne, niepełnosprawne. Początkiem dla tych działań powinno być formowanie wśród ochrzczonych postawy uwagi na drugiego człowieka (por. EG 199). Z niej dopiero rodzi się umiejętność skutecznego szukania jego dobra. Niezwykle istotna w tym kontekście jest nasza obecność w miejscach naznaczonych bólem, gotowość towarzyszenia w cierpieniu. Porusza ona serca, przypomina o godności ludzkiej i ewangelizuje samych pomagających (DT 104–109, EG 198–199).

10.2. Opieka duchowa i pomoc psychologiczna

247. Ubóstwo ma wiele wymiarów (por. DT 9). W czasie prac synodalnych wyraźnie wybrzmiało wołanie o większą i bardziej zorganizowaną opiekę duchową (por. DCE 28, DT 114, EG 200) dla osób bezdomnych, przebywających w szpitalach, do-

³¹ Por. DCE 29; DT 103–107, 116, 119; EG 201; Jan Paweł II, Encyklika *Dives in Misericordia*, 30 listopada 1980, nr 14.

mach opieki, aresztach i zakładach karnych oraz różnego rodzaju placówkach pomocowych. Obecnie funkcjonujące rozwiązania nie zawsze odpowiadają w wystarczający sposób na istniejące w tym obszarze potrzeby. Dlatego bardzo ważne jest podjęcie działań przez parafie i dekanaty w celu koordynacji regularnej posługi sakramentalnej i duszpasterskiej w placówkach pomocowych (również takich jak schroniska, jadłodajnie itp.). Warto rozważyć utworzenie zespołów wspierających prezbiterów w tym obszarze w zadaniach niewymagających święceń. Zachęca się wspólnoty modlitewne, ruchy i stowarzyszenia katolickie oraz zgromadzenia zakonne i instytuty życia konsekrowanego, których charyzmaty założycielskie związane są z dziełami miłosierdzia, do objęcia opieką duchową osób doświadczających różnych wymiarów ubóstwa.

248. Bardzo ważne jest zachęcanie wszystkich ochrzczonych do troski o życie sakramentalne osób, którym wiek lub stan zdrowia mogą utrudniać dotarcie na Eucharystię. Szczególną rolę w tym kontekście mogliby odegrać również akolici i nadzwyczajni szafarze Komunii Świętej, wspierając prezbiterów w odwiedzaniu chorych. Podobnie istotne jest budowanie wśród wiernych głębszej świadomości natury sakramentu namaszczenia chorych, który wciąż bywa rozumiany jako „ostatnie namaszczenie”, a przez to jest odsuwany do ostatniej chwili życia. Zadbanie o przyjęcie sakramentu chorych w sytuacji pogorszenia się stanu zdrowia bądź o spowiedź i przyjęcie Wiatyku w obliczu śmierci to bardzo potrzebne i często zaniedbywane gesty miłosierdzia.

249. W ostatnich latach coraz wyraźniejsza jest narastająca potrzeba specjalistycznego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego wśród dzieci i młodzieży, a także osób doświadczających kryzysu bezdomności. Duchowni, konsekrowani i świeccy pracujący z tymi grupami mają szczególną możliwość dostrzeżenia sygnałów alarmowych i udzielenia wsparcia, a także zarekomendowania dalszej, specjalistycznej pomocy. Kościół, dostrzegając te wyzwania, może stać się przestrzenią duchowej opieki i konkretnej profesjonalnej pomocy. Stworzenie miejsca, w którym potrzebujące tego osoby znajdą duchową opiekę oraz psychologiczną i psychiatryczną pomoc, mogłoby być jednym z ważnych owoców Synodu – żywym pomnikiem troski Kościoła o najbardziej zranionych i bezbronnych.

10.3. Roztropność w pełnieniu dzieł miłosierdzia

250. Wielu wiernych, w tym członkowie wspólnot i grup, angażuje się w różnego rodzaju pomoc, kierując się autentycznym współczuciem i ewangelicznym wezwaniem do miłości bliźniego. Niejednokrotnie jednak zdarza się, że spontaniczne działania – choć wypływające z dobrego serca – nie odpowiadają rzeczywistym potrzebom osób w kryzysie, a nawet mogą go utrwałać lub pogłębiać. Dlatego konieczne jest opracowanie jasnych wskazań duszpasterskich i praktycznych, które pomogą nieść realne, mądre i skuteczne wsparcie – nie tylko zaspokajające poruszone serce pomagającego, lecz także służące autentycznemu dobru drugiego człowieka. Chodzi o miłość roztropną, która towarzyszy, słucha i prowadzi do pełni zdrowia, a nie tylko rozdaje. Oznacza to, obok opracowania wyżej wymienionych wskazań, wprowadzenie do formacji wszystkich ochrzczonych treści przygotowujących do mądrego i skutecznego pomagania, a w przypadku osób podejmujących regularną posługę ubogim – treści przygotowujących do pracy z osobami w kryzysach psychicznych, dotkniętych bezdomnością i uwikłanymi w uzależnienia.

251. Świadome i celowe działanie jest szczególnie istotne w kontekście pomocy osobom bezdomnym, dlatego zasadne jest powołanie diecezjalnego Zespołu ds. Pomocy Osobom w Kryzysie Bezdomności, którego zadaniem będzie:

- a. opracowanie instrukcji postępowania duszpasterskiego wobec osób dotkniętych kryzysem bezdomności,
- b. koordynacja działań charytatywnych podejmowanych przez parafie, zgromadzenia, wspólnoty i ruchy, także przez stworzenie platformy komunikacyjnej,
- c. pogłębianie świadomości, że osoby ochrzczone doświadczające bezdomności to nie „zewnątrzni odbiorcy pomocy”, ale członkowie wspólnoty Kościoła – z pełnym prawem do uczestnictwa i współtworzenia życia wspólnotowego.

Odpowiedzialnym za zwołanie i kierowanie pracami Zespołu jest jałmużnik arcybiskupi.

11. Komunikacja

„Rozmawiając z nim, wszedł i zastał licznie zgromadzonych” (Dz 10, 27).

11.1. Dialog w Kościele

252. „Poza możliwością spotkania, szansą na rozmowę oraz zadawanie pytań dotyczących wiary i życia parafii czy otrzymaniem wsparcia w trudnej życiowo sytuacji tęsknimy za takim sposobem komunikacji, który dawałby każdemu szansę na bycie wysłuchanym. Potrzebujemy wzmocnienia kultury dialogu, chęci wzajemnego zrozumienia oraz języka, który by nam to umożliwił. Dużą trudnością jest dla nas brak przepływu informacji pomiędzy różnymi grupami zaangażowanymi w życie parafii, a także pomiędzy parafią a strukturami centralnymi, takimi jak dekanat i diecezja” (SD 13–14). Zaangażowanie w tworzenie przestrzeni dialogu oraz znanych i dostępnych kanałów komunikacji wewnątrz wspólnoty to jeden z warunków komunii. Dlatego rolą parafii, dekanatu i diecezji jest podjęcie działań, które umożliwiają spotkanie, rozmowę i przepływ informacji. W diecezji konieczne jest powstanie właściwych kanałów komunikacji między wszystkimi podmiotami, zarówno w strukturze hierarchicznej, jak i na poszczególnych jej poziomach (np. proboszczowie–kuria, wspólnoty–kuria, biskup–wierni). Podobnie istotne jest wypracowanie dróg skutecznej komunikacji w dekanacie i parafii. Powinny one służyć przekazywaniu ze stosownym wyprzedzeniem ważnych informacji o działaniach duszpasterskich, formacyjnych i ewangelizacyjnych oraz umożliwiać zaangażowanie w działania wspólnoty. W każdym przypadku należy zadbać o przejrzystość i spójność zarówno struktury, jak i przekazywanych treści oraz dwukierunkowość komunikacji.

253. Poza rozwiązaniami strukturalnymi i technicznymi sprzyjającymi przepływowi informacji bardzo ważne jest wzmocnienie na co dzień kultury dialogu. Współdzielenie misji jest nierozzerwalnie związane z nawykiem spotkań i rozmowy pomiędzy wszystkimi ochrzczonymi. Ma to szczególne znaczenie w kontekście parafii, gdzie dialog lub jego brak między prezbiterami, osobami konsekrowanymi i świeckimi wyraźnie i bezpośrednio przekłada się na atmosferę panującą we wspólnocie i jakość współpracy. Dlatego regularne spotkania służące integracji i wymianie myśli między różnymi parafialnymi grupami oraz otwartość na tego typu spotkania z innymi wiernymi powinny stać się częścią życia parafii. Stałą praktyką powinna być także możliwość indywidualnego spotkania wiernych z proboszczem lub jego przedstawicielem. Codziennym tego miejscem jest kancelaria parafialna. Ważne, aby przez życzliwą rozmowę i w miarę możliwości przyjazny wystrój wnętrza przełamywać urzędowy charakter tej przestrzeni.

11.2. Komunikacja wobec świata

254. Przemyślana i konsekwentna komunikacja społeczna buduje komunię i jest jednym z warunków owocnej misji. Dlatego na poziomie diecezji potrzebujemy spójnej strategii komunikacyjnej uwzględniającej zarówno media tradycyjne, jak i oparte na nowych technologiach, oraz profesjonalnych struktur i narzędzi umożliwiających jej realizację.

255. Kościół potrzebuje również mediów, które pozwolą zanieść przesłanie Ewangelii każdemu człowiekowi. Wyjątkowe zadanie mają w tym obszarze media diecezjalne, które docieranie z informacją do członków wspólnoty łączą z treściami formacyjnymi i ewangelizacyjnymi. Adresatami tych ostatnich są przede wszystkim ludzie, którzy nie znają Jezusa, dlatego konieczne jest dostosowanie formy i języka do ich wiedzy i wrażliwości bez szkody dla prawdy przekazywanych treści.

256. Świat cyfrowy w ciągu ostatnich dekad stał się rozszerzeniem świata rzeczywistego. Dla wielu osób jest on istotną częścią życia. To przestrzeń przekazywania wiadomości, edukacji, pracy, rozrywki i pogłębiania wiary, w której niezbędne jest świadectwo ludzi Kościoła (por. KKS 58, 113, 149, DT 90). Internet nie może być dla nas wyłącznie środkiem rozpowszechniania komunikatów, ale powinien stać się przestrzenią świadectwa, dialogu i budowania relacji, które będą przyciągały do Chrystusa i prowadziły do budowania wspólnoty Kościoła w świecie rzeczywistym³². Z tych powodów potrzebujemy przebudowy strony internetowej diecezji tak, aby jej kształt i treść odpowiadały wrażliwości współczesnych odbiorców, oraz portalu ewangelizacyjno-formacyjnego udostępniającego m.in. zapowiedzi wydarzeń parafialnych i diecezjalnych oraz relacje z nich.

257. Aby wymienione wyżej narzędzia działały skutecznie, potrzebujemy profesjonalnie przygotowanych misjonarzy cyfrowych (por. podrozdział 8.5.) – osób, które będą potrafiły wykorzystać media społecznościowe i internet do przekazywania treści ewangelizacyjno-formacyjnych zgodnie z nauczaniem Kościoła. Potrzeba zarówno tych, którzy bezpośrednio głoszą Ewangelię, jak i twórców tekstów, filmów, zdjęć, redaktorów, grafików i programistów. Ci, którzy przyczyniają się do głoszenia Chrystusa w mediach cyfrowych, są w szerokim sensie misjonarzami cyfrowymi.

258. Budowanie kompetencji cyfrowych i pogłębianie świadomości mechanizmów rządzących wirtualnym światem jest ważne wśród wszystkich ochrzczonych. Ma to znaczenie zwłaszcza w kontekście parafialnych mediów społecznościowych obsługiwanych zazwyczaj przez wolontariuszy. Ich przygotowanie do prowadzenia stron lub profili jest ważne dla przejrzystości i skuteczności cyfrowej komunikacji wspólnoty i może znacząco przyczynić się do zwiększenia jej oddziaływania. Warto w tym kontekście zapraszać do współpracy młodzież. To jedna z najbardziej naturalnych przestrzeni dla współodpowiedzialności młodych za misję Kościoła.

³² Raport grupy roboczej Synodu o Synodalności, *The Mission In The Digital Environment*, marzec 2026, s. 3–4.

12. Przejrzystość działań Kościoła

„Uważajcie na samych siebie i na całe stado, nad którym Duch Święty ustanowił was biskupami, abyście kierowali Kościołem Boga, który On nabył własną krwią” (Dz 20, 28).

12.1. Znaczenie przejrzystości

259. „Coraz częściej zdajemy sobie sprawę, że komunია wymaga przejrzystości. Aby budować zaufanie i zwiększać gotowość do angażowania się dla wspólnego dobra, potrzebujemy jasnych reguł opisujących funkcjonowanie parafii w zakresie finansowania oraz podejmowania decyzji duszpasterskich, personalnych i materialnych. Dostrzegamy potrzebę istnienia podobnych mechanizmów na szczeblu diecezjalnym” (SD 17). Z takimi intuicjami rozpoczynaliśmy prace synodalne. W ich trakcie utwierdziłiśmy się w przekonaniu, że przejrzystość działań Kościoła, czyli postępowanie według sprawiedliwych, zrozumiałych i jawnych reguł, jest wyrazem życia Ewangelią. Przejrzystość, której znaczenie możemy wyjaśnić w odniesieniu „do takich pojęć jak prawda, lojalność, jasność, uczciwość, integralność, spójność, odrzucenie nieprzejrzystości, hipokryzji i dwuznaczności oraz brak ukrytych intencji” (KKS 96), jest najpierw wymogiem sumienia. Chrześcijanin ma być wiernym szafarzem (por. 1 Kor 4, 1-2) i wymagać od siebie, nawet gdy inni od niego nie wymagają.

260. Równocześnie przejrzystość oznacza respektowanie prawa kościelnego i świeckiego. Umożliwia skuteczną komunikację, zapobiega krzywdzie i nadużyciom oraz chroni przed niegospodarnością i warunkuje pozyskiwanie środków koniecznych dla misji Kościoła. Dotyczy nie tylko kwestii finansów i administracji, lecz także sprawowania władzy, prowadzenia duszpasterstwa i stylu życia (por. KKS 98) ludzi Kościoła. Dla wzrostu naszej wiarygodności na zewnątrz i budowania zaufania wewnątrz wspólnoty potrzebujemy cierpliwego utrwalania zasad i narzędzi służących przejrzystości. Warunkiem powodzenia tego procesu w parafiach jest jego realizacja na poziomie diecezji.

12.2. Przygotowanie decyzji i sprawozdawczość

261. Przejrzystość wymaga zrozumiałej komunikacji, czytelnego opisu struktur i przypisanych im kompetencji oraz zgodnego z nimi konsekwentnego działania. Zaczyna się na etapie przygotowywania różnorodnych decyzji dotyczących życia Kościoła. Przejrzysty proces decyzyjny uwzględnia modlitwę, słuchanie i powszechną świadomość reguł, zgodnie z którymi decyzja jest podejmowana. Konieczne jest współuczestnictwo tych, których ona dotyczy. Pierwszą fazą jest eklezjalne rozeznawanie będące wsparciem dla podjęcia decyzji przez kompetentną władzę kościelną (por. KKS 87–92). W procesie podejmowania decyzji należy szczególnie zadbać o udział działających na poziomie diecezji, dekanatu i parafii rad, kompetentnych w danym obszarze. Tak prowadzony proces decyzyjny oddaje służebny charakter władzy w Kościele i sprzyja jej odpowiedzialnemu sprawowaniu.

262. Podejmowanie decyzji związane jest z odpowiedzialnością sprawozdawczą, dzięki której jasno i regularnie komunikowane są wszystkie konieczne informacje

o działalności Kościoła. Realizuje się to m.in. przez opracowanie i prezentację programów duszpasterskich oraz diecezjalnego planu formacji, a także sprawozdań z ich realizacji. W kontekście finansów funkcję tę spełnia opracowanie i prezentacja budżetu oraz sprawozdań finansowych diecezji, parafii i instytucji centralnych. Forma i zakres prezentacji powinny uwzględniać przygotowanie i zakres odpowiedzialności odbiorców i mieć wymiar formacyjny (por. KKS 99–102).

12.3. Ewaluacja podjętych działań

263. W czasie prac synodalnych często zwracano uwagę, że zbyt wiele działań Kościoła przemija bez koniecznej refleksji, która pozwoliłaby ocenić ich wagę. Zdarza się, że skutkuje to mechaniczną powtarzalnością i brakiem owoców. Dlatego potrzebujemy nawyku i narzędzi ewaluacji, która pozwala zachować świeże spojrzenie, dostrzec nowe szanse oraz porzucić to, co nie ma ewangelicznej wartości. Każde działanie diecezji, dekanatu i parafii powinno być badane pod kątem jego znaczenia dla budowania komunii, formowania serca i realizowania misji.

264. Ewaluacja jest jednym z zadań rad oraz właściwych instytucji diecezjalnych: wspierających i kontrolnych. Obejmuje wszystkie działania Kościoła na poziomie parafii, dekanatu i diecezji. Ma przede wszystkim charakter eklezjalnego rozeznawania opierającego się na rzetelnej analizie sytuacji. Jest prowadzona z wykorzystaniem sprawdzonych praktyk i narzędzi (por. KKS 101). Na zlecenie biskupa odbywają się audyty. Kontrolowanie działalności statutowej i finansowej instytucji diecezjalnych należy do zadań diecezjalnej Komisji Rewizyjnej.

265. Narzędziem służącym ewaluacji i wymagającym odnowienia jest wizytacja kanoniczna w parafii. Proces jej przygotowania i przeżycia powinien służyć spotkaniu i budowaniu relacji między biskupem a proboszczem, pozostałymi prezbiterami i wiernymi świeckimi parafii. Celami wizytacji są również: wsparcie parafii, kontrola stanu faktycznego, ocena realizacji zadań duszpasterskich, diagnoza potrzeb, poprawienie błędów oraz planowanie przyszłości. Proponowany przez proboszcza plan powinien umożliwić zbadanie stopnia realizacji wcześniejszych zaleceń powizytacyjnych oraz spotkania z prezbiterami, radami, grupami i wspólnotami działającymi na terenie parafii. Konkluzje powizytacyjne powinny być konkretne (ze wskazaniem czasu na ich zrealizowanie) i służyć budowaniu komunii, formowaniu serc i prowadzeniu misji. W ich realizację powinni zostać zaangażowani wszyscy parafianie. Dla owocności wizytacji konieczne jest działanie odpowiedniej jednostki kurialnej wspierającej biskupa w prowadzeniu wizytacji, a parafię w jej przygotowaniu, przebiegu i wdrażaniu wniosków.

266. Ważną formą wsparcia i ewaluacji parafii są wizytacje dziekańskie (por. podrozdział 7.2.).

267. W czasie wizytacji kanonicznych i dziekańskich monitorowana jest również sytuacja finansowa parafii.

13. Ekonomia w służbie komunii, formacji i misji

„Ci wszyscy, którzy uwierzyli, przebywali razem i wszystko mieli wspólne” (Dz 2, 44).

13.1. Budżet według Ewangelii

268. Dla nawrócenia i odnowy życia Kościoła kluczowe znaczenie ma pogłębianie świadomości, że dobra doczesne mają służyć budowaniu wspólnoty, formacji serc i realizacji misji. Naszym zadaniem nie jest pomnażanie ani zachowywanie majątku, ale głoszenie Ewangelii (por. NDWP 101). Finanse są o tyle ważne, o ile się do tego przyczyniają. Oznacza to dla nas gotowość do podziału posiadanej infrastruktury i zasobów finansowych tak, aby służyły komunii, formacji i misji. Troska o dobra doczesne obok merytorycznego przygotowania wymaga zaufania do Bożej opatrności i czujności serca. Pozwala ona zauważyć, które z naszych działań służą naprawdę Ewangelii, a które wynikają z martwienia się o przyszłość i odciągają od prawdziwej misji. Właściwie postawione cele oraz przejrzysty, uwzględniający najniższy sposób zarządzania finansami to potrzeby, które wyraźnie wybrzmiały w czasie prac synodalnych. Odpowiedzią na nie jest m.in. funkcjonowanie rad ekonomicznych i tworzenie przez nie budżetu³³ uwzględniającego dochody i wydatki na następny rok budżetowy w kontekście zadań z przestrzeni komunii, formacji i misji.

269. Budżet oparty jest na strategii finansowej diecezji lub parafii. Jest tworzony według jasnych, zrozumiałych reguł zapisywania przychodów i rozchodów. Etapy pracy nad budżetem to: planowanie, realizacja, rozliczenie, a następnie ocena jego jakości (ewaluacja), z propozycją poprawek. Ewaluację realizacji budżetu prowadzą odpowiednio rady oraz instytucje centralne.

270. Do źródeł finansowania działań diecezji i parafii należą aktualnie m.in. ofiary wierznych, dochody z działalności gospodarczej, wynajmu, dzierżawy nieruchomości i ruchomości. Niektóre działania finansowane są przez dotacje, subwencje, środki z funduszy krajowych i pozakrajowych. Przyszłość wymaga poszukiwania nowych źródeł finansowania i umożliwiających to systemowych i strukturalnych rozwiązań.

271. Do budżetu należą wydatki na bieżącą działalność diecezji lub parafii, m.in. wynagrodzenia i uposażenia pracowników, utrzymanie budynków i sprzętu, świadczenia na rzecz instytucji diecezjalnych, a także wydatki dotyczące inwestycji.

272. Do wydatków związanych z budowaniem komunii należą m.in. infrastruktura i działania służące budowaniu jedności oraz funkcjonowaniu rad, grup i wspólnot, działalność charytatywna, oprawa liturgii.

273. Do wydatków związanych z formacją należą m.in. koszty związane z prowadzeniem katechez, rekolekcji, wykładów, dni skupienia, szkoleń i warsztatów umożliwiających rozwój duchowy i merytoryczny, a dodatkowo na poziomie diecezji wydatki związane m.in. z funkcjonowaniem Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego,

³³ KPK, kan. 493 używa określenia „preliminarz przychodów i wydatków”.

Domu Formacji Stałej Prezbiterów Archidiecezji Wrocławskiej, Centrum Formacji i Misji i innych diecezjalnych dzieł formacyjnych.

274. Do wydatków związanych z prowadzeniem misji należą m.in. koszty związane z dobrą jakościowo obecnością w mediach społecznościowych (na poziomie diecezji powstanie i utrzymanie diecezjalnego portalu), inwestycje w jakość graficzną i muzyczną prezentowanych przez ludzi Kościoła treści, wydatki związane z prowadzeniem kursów i wydarzeń ewangelizacyjnych oraz przygotowaniem ewangelizatorów i miejsc spotkań.

275. Wiele zadań w diecezji i parafiach wykonywanych jest przez wolontariuszy. Bezinteresowna służba jest sercem działań podejmowanych w Kościele, należy jednak pamiętać, że część zadań wymaga stałego i profesjonalnego zaangażowania, a co za tym idzie godnego wynagrodzenia. Wysokość wynagrodzeń powinna być adekwatna do ilości pracy i stawek, które kształtują się na rynku pracy. Ostateczna wysokość wynagrodzenia jest ustalana w wyniku negocjacji między stronami, a zakres obowiązków oraz poziom wynagrodzenia określa umowa spisywana przez strony.

276. Wynagrodzenie za pracę duchownych w parafii określane jest wg poniższych zasad.

- a. Na wynagrodzenie wikariusza za posługę w parafii składają się: ofiary z odprawianych Mszy Świętych (stypendia mszalne rozliczane w ramach tzw. cumulusu) oraz z wizyty duszpasterskiej (w wysokości procentowej wyznaczonej w odrębnym dokumencie), z wypominków, z wizyt u chorych.
- b. Na wynagrodzenie proboszcza składają się: powyższe ofiary oraz wynagrodzenie określone w odrębnym dokumencie.
- c. Wynagrodzenie dla rezydenta i innych kapłanów pomagających w parafii ustala proboszcz.

277. Właściwe wydaje się określenie wspólnych wydatków dla różnych podmiotów diecezji, aby przez wspólne zakupy obniżyć koszty, oraz wytypowanie przedsięwzięć finansowych (m.in. zakup i rozliczanie mediów), które mogłyby być prowadzone razem dla kilku parafii np. przez dekanat lub diecezję.

278. Przygotowanie rocznego budżetu i kontrola jego realizacji służą nie tylko przejrzystości finansowej parafii lub diecezji, lecz także są działaniem profilaktycznym. Wprowadzają przewidywalność i stabilność oraz pozwalają na szybkie dostrzeżenie ewentualnych problemów i właściwą reakcję na ich wczesnym etapie.

13.2. Troska o braci

279. Synteza etapu przygotowawczego Synodu wykazała potrzebę większej troski o wspólnoty parafialne, które ze względu na położenie geograficzne lub małą liczbę wiernych zmagają się z wyzwaniem finansowym (por. SD 18). Uważność na potrzeby ubogich wspólnot jest wyrazem braterskiej miłości i postawą umożliwiającą komunie (por. 2 Kor 8, 10-15). Dbałość ta jest szczególnie ważna w sytuacji, w której zależy nam na zachowaniu każdej parafii jako samodzielnie działającej jednostki.

280. Braterska troska o dobro finansowe każdej parafii wyraża się we współpracy rad ekonomicznych na poziomie dekanatu (por. podrozdział 4.5.).

281. Jeśli zachodzi konieczność jednorazowego wsparcia materialnego jakiejś parafii, proboszczowie danego dekanatu z inicjatywy dziekana spotykają się wraz z przedstawicielami rad ekonomicznych w celu zaradzenia istniejącym potrzebom materialnym. Istotne jest rozeznanie, czy sytuacja ta ma rzeczywiście charakter jednorazowy, czy wymaga długofalowych działań.

282. Do kryteriów wskazujących parafie, które mogą potrzebować systemowego wsparcia i towarzyszenia w rozwiązywaniu finansowych trudności, należą:

- a. mała liczba praktykujących wiernych i związany z nią niski poziom regularnych przychodów,
- b. niskie możliwości finansowe wiernych,
- c. wysokie koszty utrzymania nieruchomości należących do parafii (stan techniczny, kubatura, typ obiektów),
- d. brak źródeł dochodu innych niż ofiary wiernych.

283. Po stwierdzeniu konieczności systemowego wsparcia parafii na wniosek proboszcza, dziekana lub wikariusza generalnego uruchamia się program wsparcia dla parafii. Parafii w trudnej sytuacji finansowej towarzyszą dziekan oraz ekonom archidiecezji.

284. Program wsparcia dla parafii potrzebujących finansowego wsparcia jest realizowany przez proboszcza i radę ekonomiczną parafii we współpracy z ekonomem archidiecezji i dziekanem, a składa się z następujących etapów:

- a. diagnoza problemu,
- b. dostosowanie rodzaju i formy środków zaradczych do sytuacji (rozwiązania na poziomie duszpasterskim i/lub ekonomicznym),
- c. zaplanowanie budżetu parafii i monitorowanie jego realizacji,
- d. zróżnicowanie i zwiększenie przychodów,
- e. analiza kosztów oraz możliwości ich zmniejszenia,
- f. zapoznanie z sytuacją parafii i zaangażowanie szerokiego grona wiernych,
- g. ewaluacja podjętych działań,
- h. towarzyszące wszystkim działaniom ożywienie modlitewne w parafii.

285. W kwestiach finansów parafialnych (w tym inicjatyw gospodarczych) proboszcz może skorzystać z pomocy kancelarii prawnej współpracującej z diecezją, jak również innych specjalistów wskazanych przez odpowiedni wydział Kurii. Parafia w trudnej sytuacji finansowej może także zwrócić się o pożyczkę lub dotację z diecezjalnego Funduszu Solidarnościowego.

286. Zasady działania Funduszu Solidarnościowego określa stosowny dekret biskupa. Informacje na temat wysokości wpłat do Funduszu oraz udzielanej pomocy przygotowuje ekonom i udostępnia raz w roku biskupowi, diecezjalnej Radzie ds. Ekonomicznych, Radzie Kapłańskiej oraz Konferencji Dziekanów.

13.3. Plebania jako dom

287. Jedną z przestrzeni nawrócenia i odnowy życia diecezji jest budowanie komunii między prezbiterami. Dotyczy to szczególnie prezbiterów posługujących w jednej wspólnocie parafialnej i mieszkających na jednej plebanii (lub w budynku parafialnym). Jedność duszpasterzy buduje jedność wspólnoty parafialnej, dekanatu oraz diecezji.

Komunia między prezbiterami na plebanii umacnia się m.in. przez wzajemną współpracę, wspólnie spędzany czas (np. przy stole) i współodpowiedzialność finansową.

288. Dysponowanie pieniędzmi jest związane z życiem duchowym prezbitera. To wyraźny sprawdzian zaufania Bogu, miłości do Kościoła i drugiego człowieka. Właściwe dysponowanie pieniędzmi ukazuje uczciwość i solidarność kapłańskiej wspólnoty oraz świadczy o wiarygodności Kościoła i staje się przez to częścią jego działania misyjnego.

289. Budowanie komunii w kontekście współodpowiedzialności materialnej staje się ważnym elementem formacji stałej duchownych do zarządzania dobrami materialnymi i do ewangelicznej formy ubóstwa na miarę charyzmatu kapłana.

290. Plebania, której zarządcą jest proboszcz, to dom w środku wspólnoty parafialnej. Utrzymanie plebanii i mieszkających w niej duchownych, posługujących w parafii, jest obowiązkiem parafian. Wszyscy mieszkańcy plebanii są wraz ze wspólnotą parafialną sprawiedliwie współodpowiedzialni za jej utrzymanie, wspierając ją z własnych środków.

291. Warunkiem wymagania od duchownych mieszkających na plebanii jej wsparcia ze środków własnych jest przejrzystość finansowa w kwestii środków, z których plebania jest utrzymywana (m.in. *taca*, *iura stolae*, działalność gospodarcza) i jednocześnie zaangażowanie wszystkich jej mieszkańców.

292. Raz do roku (bądź częściej w razie potrzeby) proboszcz przedstawia współmieszkańcom oraz parafialnej radzie ekonomicznej stan finansowy plebanii.

293. Każda parafia powinna zatroszczyć się o wydzieloną przestrzeń działalności duszpasterskiej (m.in. kancelaria, salki, aula, kawiarenka), oddzieloną od osobistej przestrzeni życia prezbiterów. Ta przestrzeń powinna służyć rozwijaniu posługi parafialnej i jest utrzymywana ze środków parafialnych.

14. Służebna rola instytucji diecezjalnych

„Upatrzcie zatem, bracia, siedmiu mężów spośród siebie, cieszących się dobrą sławą, pełnych Ducha i mądrości” (Dz 6, 3 a).

14.1. Sens i kształt odnowy instytucji diecezjalnych

294. Rozeznąć, przemyśleć i przeorganizować kształt struktur kościelnych dla odnowy wiary i owocnej misji – to jeden z celów, które postawiliśmy sobie, rozpoczynając prace synodalne. W ich trakcie jeszcze wyraźniej zobaczyliśmy, że – aby owocnie budować komunię, formować serca i realizować misję – potrzebujemy przejrzystej, odpowiadającej na wyzwania współczesności struktury duszpasterskiej, formacyjnej i ewangelizacyjnej oraz wspierających ją administracji, ekonomii i komunikacji. Oznacza to wzmocnienie dobrze funkcjonujących struktur, przebudowanie słabszych i powołanie nowych w świetle najważniejszego zadania Kościoła, którym jest głoszenie Ewangelii całemu światu. Dlatego w rozwiązaniach synodalnych znajdujemy propozycję odnowionego stylu życia i funkcjonowania parafii i dekanatu oraz zapisy o wspierających tę odnowę działaniach na poziomie diecezji. Dla ich owocnego przebiegu potrzebne są reorganizacja struktury i rytmu pracy Kurii oraz oparte na współpracy funkcjonowanie innych instytucji diecezjalnych, tak aby rzeczywiście możliwe było pełne wsparcie parafii i dekanatu w wyzwaniach codzienności.

295. Służebna rola instytucji diecezjalnych to towarzyszenie w drodze, wspólne kroczenie do Królestwa, w czasie którego „każdy ma na oku nie tylko swoje własne sprawy, ale też i drugich!” (Flp 2, 4). Dokonuje się poprzez rozpoczęte na Synodzie i ciągle ponawiane rozeznawanie eklesjalne. Rozumiana w ten sposób służebna rola instytucji diecezjalnych nie zwalnia nikogo z odpowiedzialności za proces budowania komunii, formację i prowadzenie misji ani nie jest odgórnym wyznaczaniem zadań i kontrolą ich realizacji. Sprawnie działające, świadome swojej roli i współpracujące ze sobą instytucje centralne są jednym z warunków pełnego rozwoju parafii i dekanatów oraz szansą na budowanie i praktykowanie solidarności między wspólnotami żyjącymi w zróżnicowanych społecznie i geograficznie warunkach.

296. Odnowa centralnych instytucji oraz związanych z nią stylów komunikacji i działania nie może ograniczać się do szukania podnoszących jakość pracy rozwiązań technicznych i organizacyjnych, choć mają one niebagatelne znaczenie dla owocności służby. Musi jej towarzyszyć odnowa ludzkich serc, naszego wzajemnego postrzegania siebie i gotowość do ciągłej uważności na natchnienia Ducha Świętego. On podtrzymuje naszą nadzieję i gorliwość oraz uzdalnia do twórczego funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości.

14.2. Reorganizacja pracy Kurii

297. W drodze nawrócenia i odnowy życia Kościoła Kuria odgrywa szczególną rolę i ma kluczowe znaczenie dla wdrożenia postanowień synodalnych i trwałości postulowanych zmian. Skala przedsięwzięcia wymaga rozłożonego w czasie, ale konsekwentnego procesu odnowy struktur kurialnych obejmującego formację ludzką i duchową,

zabezpieczenie środków materialnych oraz taką reorganizację, która pozwoli na pełną realizację synodalnych rozwiązań. Potrzebujemy zmian, dzięki którym Kuria będzie miejscem systemowego wsparcia dla budowania komunii, formowania serc i realizacji misji w diecezji. W związku z tym konieczne są czytelna struktura i jasny podział kompetencji oraz funkcjonowanie w obrębie Kurii jednostek, do których zadań będą należały m.in.:

- a. współpraca z odpowiednimi do kompetencji jednostek radami diecezjalnymi,
- b. dialog z radami dekanalnymi i parafialnymi oraz troska o ich owocne działanie,
- c. opracowanie, prezentacja i koordynacja realizacji diecezjalnego programu duszpasterskiego i diecezjalnego planu formacji,
- d. koordynacja formacji i tworzenie bazy osób mogących się w nią zaangażować,
- e. koordynacja współpracy między działającymi w diecezji ośrodkami formacyjnymi,
- f. koordynacja ewangelizacji i tworzenie bazy osób mogących się w nią zaangażować,
- g. troska o eklezjalny charakter i wsparcie dla działających w diecezji wspólnot, ruchów i stowarzyszeń oraz reagowanie w sytuacjach wymagających zaangażowania podmiotów zewnętrznych w życie wspomnianych ciał,
- h. organizacja skutecznej i uwzględniającej współczesne standardy komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej,
- i. współpraca z różnego rodzaju ośrodkami diecezjalnymi i organizacjami o charakterze ponadparafialnym i ponaddiecezjalnym,
- j. wspieranie współpracy pomiędzy różnymi ośrodkami zajmującymi się dziełami miłosierdzia oraz animowanie takich działań,
- k. praktyczne wsparcie parafii i prezbiterów w różnego rodzaju wyzwaniach codzienności,
- l. towarzyszenie parafiom w procesie powierzenia jednemu prezbiterowi urzędu proboszcza w więcej niż jednej parafii,
- m. troska o przejrzystość administracyjną i finansową oraz ewaluacja podejmowanych działań,
- n. wsparcie wizytacji kanonicznej i koordynacja związanych z nią działań,
- o. realizowanie strategii finansowej diecezji,
- p. towarzyszenie parafiom w trudnej sytuacji finansowej,
- q. organizowanie wykorzystania zasobów materialnych diecezji i nadzór nad tym.

298. Stworzenie warunków strukturalnych do podjęcia przez Kurie wymienionych wyżej i innych, wynikających z synodalnego rozeznania, zadań powinno być połączone z troską o szeroko rozumiane dobro i jedność realizujących je ludzi. Ważne jest powierzenie funkcji odpowiedzialnych i związanych z podejmowaniem decyzji przedstawicielom wszystkich stanów oraz promowanie i praktykowanie pracy zespołowej. Dla owocności działań nie należy nakładać wymienionych wyżej zadań jedynie na pojedyncze osoby łączące wspomniane obowiązki z innymi funkcjami. W każdym przypadku należy rozważyć możliwość powołania zespołu, który będzie tworzyć kilka osób wspierających przewodniczącego zespołu w wypełnianiu danego zadania. Zwyczajem powinny być cykliczne, służące pogłębianiu relacji, wymianie informacji oraz ewaluacji

i usprawnieniu działań spotkania wewnątrz konkretnych jednostek i między nimi. Staraniom o dobrą organizację pracy i adekwatne wynagrodzenie powinna towarzyszyć troska o formację pracowników i ich duchowy rozwój.

14.3. Rola Centrum Formacji i Misji Archidiecezji Wrocławskiej oraz innych ośrodków formacyjnych

299. Formacja uczniów-misjonarzy oraz formacja do służby w Kościele wymaga nie tylko koordynacji ze strony Kurii, lecz także spójnych działań realizujących ją ośrodków. Potrzebujemy instytucji, która w odpowiedzi na rozeznane w czasie Synodu główne przestrzenie i kierunki formacji w ścisłej współpracy z odpowiednim wydziałem Kurii przygotowuje różnorodne propozycje formacyjne na poziomie diecezji, dekanatów i parafii. Dlatego dla realizacji całościowej formacji wszystkich ochrzczonych, także w kontekście ich powołań, posług i pełnionych przez nich funkcji, oraz dla wsparcia realizacji diecezjalnego planu formacji należy powołać Centrum Formacji i Misji Archidiecezji Wrocławskiej. Jest to jeden z priorytetów Synodu. Instytucja ta wymaga zaangażowania kompetentnych osób, dobrej organizacji i stabilnego budżetu.

300. Centrum oferuje materiały, programy, szkolenia i doradztwo, organizuje wydarzenia stacjonarne oraz w uzupełnieniu do nich propozycje on-line dla diecezji, dekanatu i parafii, troszcząc się szczególnie o miejsca, które nie są w stanie samodzielnie podołać organizacji formacji. Współpracuje z rekolekcjonistami, animatorami i specjalistami, którzy mogą prowadzić formację organizowaną zarówno bezpośrednio przez Centrum, jak i przez wspólnoty, parafie i dekanaty. Instytucja podejmuje współpracę z innymi ośrodkami oraz wspiera organizowane przez nie inicjatywy formacyjne zwłaszcza w kontekście przygotowania do przyjęcia sakramentów, wsparcia rodzin oraz formacji do służby w Kościele i współdzielenia misji.

301. Działające w diecezji ośrodki formacyjne przygotowują ofertę formacyjną w kontekście diecezjalnego planu formacji, zachowując właściwe dla siebie elementy formacji. W swoich programach uwzględniają wydarzenia i inicjatywy Archidiecezji Wrocławskiej oraz Kościoła powszechnego. Przygotowują ofertę formacyjną wspierającą realizację diecezjalnego programu duszpasterskiego. Współpracują ze sobą, udzielając sobie wzajemnego wsparcia i podejmując międzyośrodkowe działania formacyjne.

Wrocław, 24 maja 2026, w uroczystość Zesłania Ducha Świętego

+ Józef Kupny

Arcybiskup Metropolita Wrocławski

Indeks rzeczowy

A

administracja 6, 142, 199, 260, 294, 297
adoracja Najświętszego Sakramentu 20–22, 210
akolita 210–212, 219, 222, 248
animator liturgiczny 219, 220

B

bezdolne osoby 34, 161, 245, 247, 249–251
bierzmowanie 68, 71, 72, 74–76, 80, 81
 formacja do bierzmowania 69, 70, 73, 74, 77–80
biskup 3, 16, 30, 87, 131, 133–139, 175, 181, 183, 193, 196, 202, 205, 214, 252,
 264, 265, 286
budżet 118, 262, 268, 269, 271, 278, 284, 299
 – diecezji 135
 – parafii 142

C

Caritas Archidiecezji Wrocławskiej 246
 Parafialne Zespoły Caritas 232, 246
Centrum Formacji i Misji 147, 273, 299, 300
charytatywne grupy 232, 233, 246, 250, 251
charyzmat 1, 57, 69, 71, 85, 97, 137, 153, 188, 192, 196, 200, 240, 242, 247, 289
chrzest 2, 12, 29, 46, 47, 49–54, 56, 57, 68, 70, 81, 82, 84, 86, 88, 89, 114, 157,
 188, 202, 205
 formacja do chrztu 48, 50, 52, 56
 formacja dorosłych zob. katechumenat
cyfrowi misjonarze 119, 234–236, 257

D

decyzji podejmowanie 129–131, 145, 162, 229, 259, 261, 262, 298
dekanat 14, 32, 44, 45, 71, 78, 87, 100, 103, 104, 114, 115, 118, 122, 130, 140–
 142, 146, 148, 152, 166, 173, 174, 179–187, 192, 223, 230, 231, 239–241,
 243, 247, 252, 261, 263, 264, 277, 280, 281, 287, 294, 295, 299, 300
diakon 193, 195, 197, 206, 210, 212
diakoniat stały 194, 195
 formacja 195, 197
Dom Formacji Stałej Prezbiterów 273
doradca życia rodzinnego 99, 104, 237, 238
dorośli 63, 66, 72, 73, 81, 82, 91, 108, 121, 124, 205, 222
duchowni 40, 54, 55, 64, 72, 75, 99, 121, 134, 140, 189, 200, 226, 243, 249, 276,
 287, 290, 291

duszpasterstwo 33, 39, 102, 117, 118, 134, 140, 145, 147, 148, 153, 162, 171, 175,
181, 182, 186, 187, 207, 247, 251, 252, 260, 265, 284, 293
– młodzieży 71, 80, 161, 182
– rodzin 100, 101, 103, 104, 139, 238
– specjalistyczne 182, 187
opieka duchowa 159, 161, 193, 247–249
dzieci 34, 40, 51–53, 55–57, 59, 61–66, 70, 91, 93–95, 99, 102, 103, 105, 108, 171,
222, 223, 237, 249
dziekan 140, 174, 179, 181–186, 281, 283, 284

E

ekonom archidiecezji 135, 283, 284, 286
Eucharystia 17, 18, 24, 58–61, 63–68, 81, 92, 184, 210, 227, 248, 276
– niedzielna 18, 65, 67, 109
ewaluacja 120, 131, 134, 136, 141, 154, 155, 263–266, 269, 284, 297, 298
ewangelizacja zob. misja

F

finanse 6, 135, 142, 175, 186, 259, 262, 267, 268, 274, 277, 280, 287–291, 297
sprawozdanie finansowe 135, 262
strategia finansowa 135, 142, 229, 269, 297
trudna sytuacja finansowa parafii 278, 279, 281–285, 297
źródła finansowania 184, 270, 276, 282
formacja 9, 34, 36–38, 60, 67, 70, 84, 87, 93, 102, 106, 108, 110, 113–115, 121,
124, 134–136, 140, 141, 147–149, 151, 153, 161, 163–166, 179, 182, 187,
189, 224, 240, 242, 245, 255, 268, 273, 295, 297–301
– do posług 197, 204, 209, 213, 222
– do służby 138, 149, 157, 163, 190–192, 239, 299, 300
– do współdzielenia misji 6, 37, 42, 173
– do zadań 118, 216, 218, 220, 222–226, 228–233, 235, 238, 250
– liturgiczna 15, 16, 49, 111, 211, 219, 225
– osób konsekrowanych 200, 201
– rodzin 99, 103–105, 139, 149, 150
– seminarzystów 197, 198
– serca 35, 36, 38, 39, 42, 107, 131, 136, 149, 154, 156, 163, 196, 198, 200,
229, 240, 263, 265, 268, 294, 297
– stała duchownych 133, 185, 196, 198, 199, 250, 289
– stała wiernych 85, 106–109, 112, 149, 163, 164, 231, 250
formacyjne ośrodki 44, 45, 78, 81, 87, 136, 152, 273, 297, 300, 301
Fundusz Solidarnościowy 135, 285, 286
funkcje zob. posługi, zadania i funkcje

G

gospodarowanie dobrami 14, 135, 142, 145, 159, 230, 268, 289
grupy zob. wspólnoty, ruchy i stowarzyszenia

H

homilia 18, 66, 94, 96, 103, 109, 224, 234

I

instytucje diecezjalne 14, 154, 160, 164, 179, 198, 204, 213, 220, 223, 229, 233, 235, 238, 242, 262, 264, 269, 271, 294–297

J

jałmużnik arcybiskupi 193, 251

K

kalendarz wydarzeń 31, 148, 153

kapłaństwo (sakrament) 192, 196–198

katecheta 141, 182, 214, 216

katecheza 86, 97, 108, 114, 214, 215, 273

– parafialna 108, 215

– szkolna 77, 214

wygłaszana nauka 49, 86, 96, 103, 111, 219

katechista 202–204, 243

katechumenat 59, 81, 83, 86–88

klerycy zob. formacja seminarzystów

kolęda zob. wizyta duszpasterska

Komisja Rewizyjna 264

komunia 1, 9, 12–16, 29, 30, 39, 42, 59, 61, 76, 102, 106, 121, 131, 134–136, 141, 142, 147, 148, 151, 153, 154, 156, 160, 161, 170, 173, 179, 181, 182, 196, 200, 224, 225, 229, 240, 245, 252, 254, 259, 263, 265, 268, 272, 279, 287, 289, 294, 295, 297

Komunia Święta 19, 58, 60, 67, 210, 217, 218, 222

– pierwsza 59, 64–66, 93

formacja do przyjęcia 59, 61–65, 93

– pod obiema postaciami 19

Wiatyk 248

komunikacja 99, 115, 147, 199, 251, 256, 260, 261, 294, 297

– społeczna 254, 255, 258, 262

– wewnętrzna 138, 140, 252, 253, 296, 298

Konferencja Dziekanów 286

konsekrowane osoby 30, 121, 134, 137, 140, 141, 153, 159, 161, 164, 173, 192, 197, 198, 200–202, 205, 210, 243, 249, 253

konsekrowane życie (zakony, zgromadzenia i inne formy) 22, 136, 137, 200, 201, 246, 247, 251

koordynator formacji 164, 179

księża zob. prezbiterzy

Kuria Metropolitalna 44, 101, 103, 107, 148, 150, 152, 174, 182, 183, 216, 241,
243, 252, 265, 285, 297–299
struktura 294, 296, 297

L

lektor (posługa) 205–209, 222
liturgia 15–17, 29, 50, 61, 81, 111, 151, 159, 164, 193, 198, 207, 210, 211, 213,
219, 221–225, 272
– godzin 28

M

małe grupy 28, 42, 88, 109, 112, 119, 169, 234
małżeństwo (sakrament) 97, 192
przygotowanie do małżeństwa 98–101, 139, 182, 237
media 254, 255
– cyfrowe 119, 199, 254, 257
– diecezjalne 255
– społecznościowe 257, 258, 274
Metropolitalne Wyższe Seminarium Duchowne 273
miłosierdzie 137, 161, 169, 193, 199, 212, 232, 245–251, 272, 297
ministrant zob. służba ołtarza
misja 2, 4, 6, 9, 18, 28, 36, 38, 39, 41, 46, 61, 69, 86, 92, 106, 107, 114–123, 127–
129, 131, 134, 135, 140–142, 147, 148, 153, 154, 156, 157, 159–162, 167–
172, 179, 182, 187, 188, 196–198, 200, 203, 204, 225, 229, 232, 234, 240–
242, 245, 254, 255, 257, 258, 260, 263, 265, 268, 273, 274, 288, 294, 295,
297, 299
– *ad gentes* 128
wyjście misyjne 106, 115, 124–126, 128
mistagogia 39, 50, 86, 202
młodzież 70, 71, 73–77, 79, 80, 108, 121, 124, 153, 161, 192, 199, 222, 223, 249,
258
modlitwa 5, 18, 25, 26, 31, 42, 50, 66, 90, 122–124, 130, 131, 162, 164, 179, 190,
200, 204, 206, 223–225, 240, 241, 261, 284
Msza Święta zob. Eucharystia
muzycy kościelni 18, 206, 219, 222, 224–226

N

nabożeństwo 63, 227
– pokutne 26, 95, 96
celebracja słowa Bożego 28
namaszczenie chorych 248
narzędzia i pomoce 11, 96, 99, 118, 119, 240, 250, 251, 254, 258, 297, 300
nawrócenie 7, 14, 16, 20, 27, 47, 86, 106, 116, 129, 154, 157, 160, 178, 188, 196,
229, 268, 287, 297
– misyjne 41, 114

niepełnosprawne osoby 34, 113, 153, 161, 246

O

ojciec duchowny dekanatu 181, 185, 186

P

parafia 6, 14, 21, 22, 24, 25, 32, 44, 45, 51, 57, 67, 71, 74–78, 81, 82, 85, 87, 93, 100, 101, 103–106, 114, 115, 122, 126–128, 130, 140–144, 146–148, 152, 153, 156, 157, 159–166, 169, 170, 172, 174, 175, 179, 182, 183, 186, 187, 192, 197, 199, 200, 202, 207, 219, 223, 229–232, 237, 239–242, 245, 247, 251–253, 259–267, 269–271, 275–285, 290, 294, 295, 297, 299, 300

infrastruktura 161, 271, 272, 282, 293

reorganizacja duszpasterstwa parafialnego 173–178, 182, 186, 297

plan formacji 44, 78, 101, 103, 107, 115, 136, 140, 141, 147, 149–155, 163, 223, 241, 262, 297, 299, 301

oferta formacyjna 152, 301

plebania 177, 287, 290–293

pokuta i pojednanie zob. spowiedź

pomoce zob. narzędzia i pomoce

pomocowe placówki 161, 193, 200, 212, 246, 247

posługi, zadania i funkcje 147, 157, 173, 197, 202–214, 217–219, 224–227, 231, 234, 236, 239, 299

potrzebujące osoby 14, 34, 61, 153, 159, 161, 193, 212, 218, 245–247, 249, 250

powołanie 2, 36, 160, 161, 173, 178, 188, 192–194, 198, 205, 299

prezbiterzy 16, 17, 24, 30, 94, 133, 136, 141, 159, 161, 170, 173, 175–178, 181, 182, 184–187, 189, 193, 194, 196–198, 202, 210, 212, 221, 240, 247, 248, 253, 265, 273, 276, 287–289, 292, 293, 297

proboszcz 21, 45, 140–142, 159, 160, 162, 164, 170, 172–179, 182, 186, 194, 213, 218, 219, 229, 233, 243, 252, 253, 265, 276, 281, 283–285, 290, 292, 297

program duszpasterski 31, 115, 134, 147, 154, 155, 229, 241, 262

diecezjalny 118, 134, 136, 140, 141, 148, 152, 153, 297, 301

parafialny 109, 118, 141, 153, 162, 163

przejrzystość 142, 143, 145, 195, 242, 252, 258–261, 294, 297

– finansowa 262, 268, 278, 291, 297

psychologiczna pomoc 198, 199, 249, 250

R

rady 32, 131, 154, 229, 230, 241, 261, 264, 272

– diecezjalne 132, 297

Rada ds. Duszpasterstwa Rodzin 139

Rada ds. Ekonomicznych 135, 268, 286

Rada ds. Formacji 136, 149

Rada ds. Wspólnot, Ruchów i Stowarzyszeń 138, 244

Rada ds. Życia Konsekwentnego 137, 201

Rada Duszpasterska 134, 148
Rada Kapłańska 133, 286
– w parafii 143–146, 157, 160, 162, 175, 176, 297
duszpasterska 21, 141, 153, 164, 170, 172, 174, 182, 186
ekonomiczna 142, 182, 268, 280, 284, 292
dekanalna rada duszpasterska 140, 174, 179, 182, 186, 297
relacje 13, 23, 29, 30, 33, 34, 90, 95, 102, 119, 124, 162, 169, 179, 185, 190, 197,
198, 200, 202, 242, 256, 265, 298
rodzice 40, 44, 52–55, 57, 62, 64, 65, 73, 93, 102, 105, 139, 237
rodzina 45, 50, 53–55, 57, 65, 67, 102–105, 113, 139, 159, 161, 163, 237, 300
rozeznawanie 5, 36, 123, 129, 157, 162, 188, 198, 200, 229, 230
– eklezjalne 9, 115, 129–132, 138, 140, 154, 155, 191, 197, 201, 242, 261, 264,
295
– osobiste 72, 162, 191, 196
Rozmowa w Duchu Świętym 129, 131

S

sakramenty 19, 39–42, 58, 85, 106, 107, 151, 156, 171, 202, 227, 247, 248, 300
– wtajemniczenia 6, 45, 68, 81, 83, 85, 86, 149, 163, 164
formacja do przyjęcia 39, 40, 43–45, 71, 83, 85, 86, 105, 106, 149, 163, 171
słowo Boże 17, 18, 26–28, 31, 58, 61, 84, 90, 109, 110, 123, 130, 151, 156, 179,
190, 193, 198, 205–209, 223, 240
słuchanie 2, 31–34, 42, 54, 129–131, 159, 162, 191, 223, 229, 231, 241, 252, 253,
256, 261
służba ołtarza 16, 17, 205, 207, 210, 219, 221–223
solidarność 14, 179, 288, 295
spowiedź 23–26, 64, 85, 89–96, 248
celebracja wspólnotowa 25, 94
formacja do spowiedzi 90, 92–96
strona internetowa
– diecezji 113, 256
– parafii 113, 258, 274
synodalność 1, 2, 6, 9, 31, 156, 157, 160, 179, 240
szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej 217, 218, 222, 248

Ś

świeccy 18, 19, 24, 30, 106, 121, 124, 128, 134, 136, 140, 141, 159, 161, 173, 189,
197, 198, 200, 202, 205, 206, 210, 237, 249, 253, 265

U

uczeń-misjonarz 36, 69, 106, 121, 157, 240, 299

W

wiara 4, 12, 13, 15, 18, 19, 29, 35, 39, 42, 47, 50, 52–57, 59, 61, 64, 65, 67, 69, 77,
80–86, 88, 94, 102, 105–108, 111, 112, 114, 121, 124, 126, 130, 142, 151,

154, 156, 162, 164, 167, 168, 171, 190, 202, 204, 208, 214, 223, 230, 231,
234, 239, 252, 294

wicedziekan 181, 185, 186

wierni (ogół członków Kościoła) 2, 14–17, 19, 21, 28, 35, 38, 107–109, 111, 112,
116, 121, 124, 133, 134, 140–142, 149, 156, 159, 162, 163, 168, 170, 182,
186–188, 195, 206, 210, 213, 219, 221, 224, 234, 239, 241, 246, 248, 250–
253, 270, 279, 282, 284, 298, 299

więzi zob. relacje

wikariusz biskupi ds. stałej formacji kapłanów 185

wikariusz generalny 283

wizyta duszpasterska 170, 276

wizytacja

- dziekańska 182, 266
- kanoniczna 182, 183, 265, 267, 297

wspólnoty, ruchy i stowarzyszenia 67, 88, 116, 122, 126, 127, 134, 136, 138, 141,
153, 164, 165, 168, 172, 197, 231, 240, 241, 243, 247, 250–253, 265, 272,
297, 300

zasady życia 242, 244

współdzielona misja 1, 6, 38, 42, 59, 136, 146, 149, 156, 160, 163, 189, 191, 196,
197, 200, 204, 253, 300

współodpowiedzialność 14, 50, 106, 131, 141, 151, 157, 161, 162, 179, 198, 223,
230, 240, 258, 287, 289, 290

wydarzenia 104, 119, 122, 125, 142, 161, 168, 169, 201, 223, 228, 256, 273, 274

wynagrodzenie 226, 271, 275, 276, 298

Z

zadania zob. posługi, zadania i funkcje

zakony, zgromadzenia zob. konsekrowane życie

zakrystian 227, 228

zespoły (różne) 40, 42, 80, 88, 99, 119, 164, 172, 247, 251, 298